

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ.....	4
1. Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΑΣΤΡΟΥ.....	4
1.1 Η ΠΡΩΤΗ ΟΧΥΡΩΣΗ.....	4
1.2 Η ΜΕΘΩΝΗ ΣΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΧΡΟΝΙΑ.....	6
1.3 Η ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΦΡΑΓΚΟΥΣ.....	7
1.4 ΟΙ ΒΕΝΕΤΟΙ ΣΤΗΝ ΜΕΘΩΝΗ.....	8
1.5 Η ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΒΑΓΙΑΖΗΤ.....	15
1.6 Η ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΟΡΟΖΙΝΙ.....	17
1.7 Β΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ.....	18
1.8 Η ΝΕΟΤΕΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΕΘΩΝΗΣ.....	19
1.9 Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΛΙΜΑΝΙΟΥ.....	21
1.10 ΕΝΑ ΤΑΞΙ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ.....	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ.....	32
2. Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΥ ΚΑΣΤΡΟΥ.....	32
2.1 ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ ΕΝΕΤΙΚΩΝ ΟΧΥΡΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΚΑΣΤΡΟΥ ΤΗΣ ΜΕΘΩΝΗΣ.....	32
2.2 ΟΡΟΛΟΓΙΑ ΦΡΟΥΡΙΑΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ.....	62

2.3 ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΕΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΑ ΟΙΚΟΔΟΜΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ.....	64
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ.....	66
3. ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ.....	66
3.1 ΤΟ ΜΑΥΡΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΜΙΑΣ ΞΑΚΟΥΣΜΕΝΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ.....	66
3.2 ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΤΗΣ ΜΕΘΩΝΗΣ.....	68
3.3 ΜΕΘΩΝΗ Η ΑΓΟΡΑ ΤΩΝ ΣΚΛΑΒΩΝ.....	70
3.4 ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟ ΤΩΝ ΑΡΑΒΩΝ. ΙΜΠΡΑΗΜ ΠΑΣΑΣ.....	74
3.5 ΣΟΛΙΜΑΝ ΒΕΗΣ.....	79
3.6 ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΚΛΑΒΕΣ ΤΗΣ ΜΕΘΩΝΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΟΥ ΙΜΠΡΑΗΜ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟ ΣΟΙ ΤΟΥ ΣΗΜΕΡΙΝΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ ΑΙΓΥΠΤΟΥ.....	85
3.6.1 ΟΙ ΣΚΛΑΒΕΣ ΤΗΣ ΜΕΘΩΝΗΣ.....	85
3.6.2 ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΟΥ ΙΜΠΡΑΗΜ.....	88
3.6.3 Ο ΣΟΛΙΜΑΝ ΚΑΙ ΤΟ ΣΟΙ ΤΟΥ ΣΗΜΕΡΙΝΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ.....	89
3.7 ΤΟ ΒΕΝΕΤΟ-ΟΘΩΜΑΝΙΚΟ ΟΧΥΡΟ CASTEL DA MARE ΣΤΗ ΜΕΘΩΝΗ (ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ)*.....	91

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ.....98

4. Η ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΦΛΟΓΑ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΤΗΣ ΜΕΘΩΝΗΣ.....98

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ.....101

5. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΤΗΣ ΜΕΘΩΝΗΣ..101

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ.....105

6. ΝΕΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΑΣΤΡΟΥ ΤΗΣ ΜΕΘΩΝΗΣ105

6.1 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ».....105

**6.2 ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΝΑΥΤΙΚΟΥ
ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΣΤΟ ΜΠΟΥΡΤΖΙ.....107**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ.....108

7. ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ.....108

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ.....163

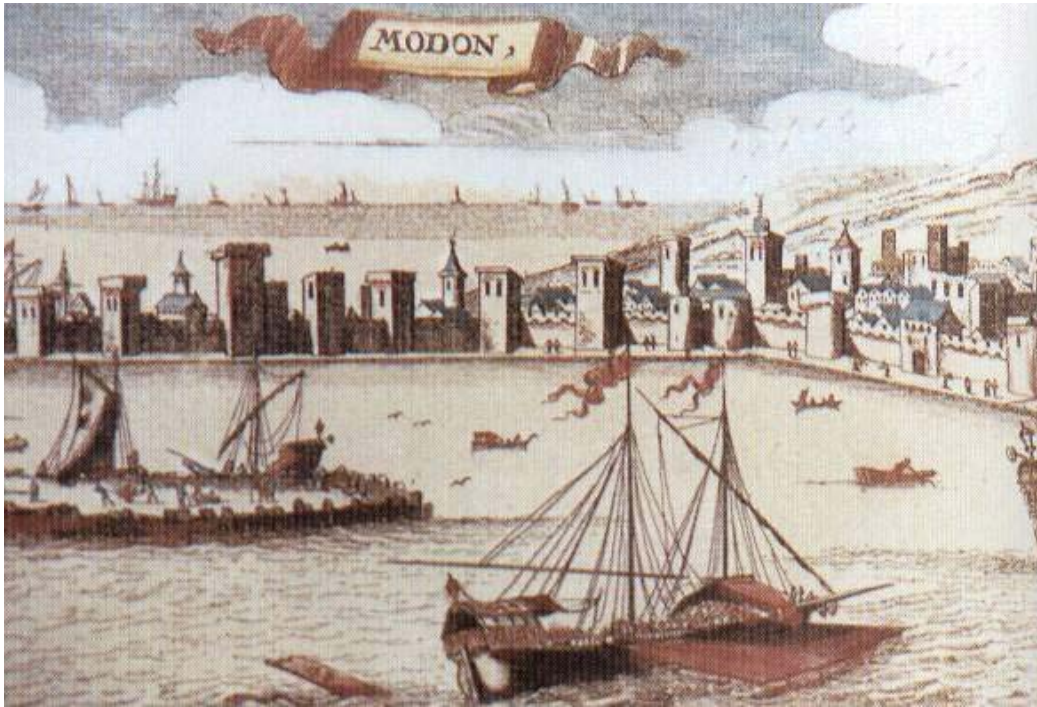
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1. Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΑΣΤΡΟΥ

1.1 Η ΠΡΩΤΗ ΟΧΥΡΩΣΗ

Το κάστρο της Μεθώνης βρίσκεται στο νοτιότερο άκρο της δυτικής Πελοποννήσου. Μια από τις πρώτες αναφορές για την οχύρωση του κάστρου γίνεται από τον Όμηρο τον 7 αιώνα π.χ σύμφωνα με τον ποιητή στην μικρή χερσόνησο που ήταν ήδη οχυρωμένη από την αρχαιότητα, υπήρχε πάντοτε μια πόλη φημισμένη για το λιμάνι της. Η πόλη αυτή ταυτίστηκε με την πηδασο που ο Όμηρος αναφέρει με το επίθετο αμπελοεσσα σαν τη τελευταία από τα επτά “ευναιομενα πτολιεθρα” που ο Αγαμέμνωνας προσέφερε στον Αχιλλέα για να κατευνάσει την οργή του. Σύμφωνα με τον Πausανία η Μεθώνη πήρε το όνομα της από το μικρό πετρονησο που βρίσκεται μπρος στο λιμάνι και το ονομάζει «ο Μοθων λίθος», σήμερα μανδρακι, που αποτελεί νοητή προέκταση της ξηράς προς το απέναντι νησί και πάνω του έχει χτιστεί το μπούρτζι. Άλλες πηγές αναφέρουν ότι το όνομα της το πήρε από την κόρη του Οινέα την Μεθώνη. Το όνομα Μεθώνη εντοπίζεται σε αρχαία νομίσματα της πόλης και είναι σίγουρα το πλέον δόκιμο.

Όταν οι Αργειοί έδωξαν από την Αργολίδα τους Ναυπλιώτες, οι Λακεδαιμόνιοι τους έδωσαν τη Μεθώνη, να κατοικήσουνε σ’αυτήν επειδή τότε ήταν λακωνική πολιτεία. Ο νέος Ανάχαρσις αναφέρει πως είδε στην Μεθώνη, κοντά στο ιερό της Αρτέμιδος, ένα πηγάδι γεμάτο πίσσα και νερό που έβγαζε μυρωδιά βάλσαμου. Γι’αυτό μιλάει και ο Πausανίας αναφέροντας και ένα ναό της Αθηνάς που ήταν χτισμένος στη Μεθώνη και που τον είχαν ονομάσει ναό της «Ανεμωτιδος» για τους πολλούς άνεμους που φύσαγαν σ’αυτό το μέρος καταστρέφοντας την καλλιεργημένοι γη. Ο Θουκυδίδης σημειώνει πως η οχύρωση της πόλης κατά την διάρκεια του πελοποννησιακού πόλεμου (431 π.Χ) δεν ήταν ισχυρή. Το όνομα Μοθώνη δόθηκε μετά το τέλος του β Μεσσηνιακού πόλεμου και διατηρήθηκε και μετά την ανεξαρτησία της Μεσσηνίας το 369 π.Χ.

Στην Μεθώνη εγκαταστάθηκαν οι Ναυπλεις μετά το τέλος του Β΄ Μεσσηνιακού πόλεμου, επειδή εκδιώχθηκαν από τους Αργειους σαν σύμμαχοι των Λακεδαιμόνιων. Και μετά την ανεξαρτησία, όμως της Μεσσηνίας από τους Σπαρτιάτες (369 π.Χ) οι Ναυπλεις συνέχιζαν να κατοικούν στην περιοχή γιατί είχαν τηρήσει φιλική στάση απέναντι στους επαναπατριζόμενους Μεσσήνιους. Τον 4 αιώνα π.Χ η Μεθώνη ενισχύθηκε με καλύτερες οχυρώσεις και συνέχισε να παραμένει αυτόνομη μέχρι τα αυτοκρατορικά ρωμαϊκά χρόνια οπότε γνώρισε την εύνοια ορισμένων αυτοκρατόρων. Στα ρωμαϊκά χρόνια πήγανε Ιλλύροι και ερήμωσαν τη Μεθώνη με τρόπο ξεγελαστικό. Εκυρήξαν στην πολιτεία πως ήρθαν να αγοράσουν σε μεγάλη τιμή το κρασί της. Οι κάτοικοι της Μεθώνης άντρες και γυναίκες έτρεξαν να ωφεληθούνε από την αναπάντεχη ευκαιρία. Σε μια στιγμή όταν σχεδόν όλοι οι Μεθωναιοί είχαν ανέβει στα Ιλλυρικά караβιά τα είδαν ξαφνικά ν'ανοιγουνε πανιά και να τους περνούνε μακριά από την πατρίδα τους.

1.2 Η ΜΕΘΩΝΗ ΣΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΧΡΟΝΙΑ

Η Μεθώνη γίνεται γνωστότερη από το μεσαίωνα και πέρα όταν περνούν από το λιμάνι της πολλοί προσκυνητές πηγαίνοντας από τη δύση στους Άγιους τόπους. Στη διάρκεια των Βυζαντινών χρόνων η Μεθώνη εξακολουθούσε να παραμένει αξιόλογο λιμάνι και μια από τις σημαντικότερες πόλεις της Πελοποννήσου. Από τον 4 αιώνα αποτέλεσε και έδρα Επισκοπής με πρώτο επίσκοπο τον Τυχίκο που είχε υπογράψει τα πρακτικά της συνοδού στη Σάρδικη το 374 επί πατριαρχίας Μακεδόνιου του Α του πρώτου Πατριάρχου. Σ' αυτή τη συνοδό, που πραγματοποιήθηκε επί αυτοκράτορας Κωνσταντίνου του Μεγάλου έγινε ανάλυση του πρώτου άρθρου του σύμβολου της πίστεως. Το 533 αναφέρεται ότι στο λιμάνι της Μεθώνης προσορμίσθηκε ο πολεμικός στόλος του στρατηγού Ιουστινιανού, Βελισάριου, κατά την διάρκεια της εκστρατείας του εναντίον των Βανδάλων στη Βόρεια Αφρική. Το 881 ο βυζαντινός στόλος, αφού κατέπλευσε στη Μεθώνη κατανauμάχησε τον αραβικό στη Ζάκυνθο. Ο ναύαρχος των Βυζαντινών, Νασάρ, πριν γυρίσει στην Κωνσταντινούπολη, επέστρεψε στη Μεθώνη και δώρισε στην εκκλησία της τα αραβικά πλοία που είχε καταλάβει. Τον 11^ο αιώνα οι Έλληνες, προκειμένου να αντιμετωπίσουν τους Νορμανδούς, που απειλούσαν την βυζαντινή αυτοκρατορία, ζήτησαν βοήθεια από τους Βένετους, οι οποίοι ανταποκρίθηκαν, εξασφαλίζοντας όμως ως αντάλλαγμα σημαντικά προνομία στη διακίνηση των εμπορευμάτων τους. Το έτος 1082 σηματοδοτεί την αρχή της εξουσίας της Βενετίας στη Μεθώνη.

Ο τελευταίος επίσκοπος της Μεθώνης ήταν ο Γρήγοριος Οικονόμου που έλαβε το εικοσιένα ενεργό μέρος στην πολιορκία της Μεθώνης και του Νιοκαστρου και πέθανε πανωβλητος και φυλακισμένος από τον Ιμπραήμ στο Μπούρτζι το 1825.

1.3 Η ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΦΡΑΓΚΟΥΣ

Η Μεθώνη βρίσκεται γεωγραφικά σε θέση εύκολη να πατηθεί από ξένους κατακτητές, δέχτηκε επιδρομές από διάφορες φυλές. Στη διαδρομή των αιώνων, η παρακμή καταντάει το λιμάνι της Μεθώνης άντρο πειρατών και φωλιά κουρσάρων που διαλύεται και γίνεται ερείπια το 1125 από τον Βενετσιάνικο στόλο, μετά από ληστρικές επιδρομές και παρενοχλήσεις των εμπορικών τους πλοίων. Το 1146 η Μεθώνη δέχεται νέα επιδρομή αυτή τη φορά από τους Νορμανδούς όπου τη λεηλατούν και την καταστρέφουν.

Οι Βένετοι αρχίζουν να έχουν βλέψεις για το λιμάνι της Μεθώνης από τον 12^ο αιώνα καθώς βρίσκονταν στη μέση του δρόμου Βενετίας Ανατολής. Στα 1125, μάλιστα, είχαν επιτεθεί εναντίον των πειρατών που την χρησιμοποιούσαν σαν καταφύγιο, επειδή είχαν αιχμαλωτίσει έμπορους που επέστρεφαν από την Ανατολή. Όταν οι Φράγκοι πολιορκούσαν στα 1204 την Κωνσταντινούπολη, ο Γοδεφρείδος Ά Βιλεαρδουίνος παρασύρθηκε με το πλοίο του στη Μεθώνη, καθώς κατευθυνόταν στην Κωνσταντινούπολη και υποχρεώθηκε να περάσει τον χειμώνα στην περιοχή. Τότε δέχτηκε την πρόσκληση του τοπικού άρχοντα Ιωάννη Καντακουζηνού να τον βοηθήσει να καταλάβει τη δυτική Πελοπόννησο ο Βιλεαρδουίνος χωρίς να χάσει καιρό συνεννοήθηκε με το φίλο του Γουλιέλμο Σαμπλιτη, που πολιορκούσε το Ναύπλιο, και έτσι οι δυο πρίγκιπες με λίγους ιππότες κυρίεψαν τον δυτικό Μοριά. Οι κάτοικοι του μη έχοντας κανένα αίσθημα πατριωτικό, τους υποδέχονταν παντού χωρίς αντίσταση εκτός από τους Πλάκωνες, και όχι μόνο τους προσκυνούσαν κρατώντας εικόνες και σταυρούς αλλά τους συμβούλευαν ποιους δρόμους ν'ακολουθήσουν και ποια κάστρα να κυριεύσουν. Εκ' των υστερών η συμμαχία αυτή ήταν καταστροφική για την Μεθώνη αλλά και για ολόκληρη την δυτική Πελοπόννησο καθώς οι Βένετοι κατάφεραν να κατακτήσουν τον Μοριά χωρίς την παραμικρή αντίσταση. Όταν ο Καντακουζηνός πέθανε ο γιος του προσπάθησε να διαλύσει την συμμαχία, χωρίς επιτυχία, αφού ο Βιλεαρδουίνος είχε καταλάβει πως η κατάκτηση από τους Λατίνους θα ήταν εύκολο έργο όπως και έγινε. Αρχικά η Μεθώνη μαζί με την Κορώνη παραχωρήθηκαν στον Γοδεφρείδο Βιλεαρδουινό. Στο χρονικό του Μορέως γίνεται αναφορά για την υποδοχή που επιφύλαξαν οι κάτοικοι της Μεθώνης στους Φράγκους. « Εξέβησαν με τους σταυρούς, ομοίως με εικόνες και

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

ήλθαν και προσκύνησαν τον Καμπανέσην εκείνον όλοι του υπομωσασιν δούλοι του ν' αποθάνουν.»

1.4 ΟΙ ΒΕΝΕΤΟΙ ΣΤΗΝ ΜΕΘΩΝΗ

Η Μεθώνη όπως και η Κορώνη δεν έμειναν για πολύ καιρό στα χέρια των Φράγκων. Το 1206 οι Βένετοι κατέλαβαν τις δυο πόλεις και η κυριαρχία τους επικυρώθηκε την άνοιξη του 1209 με συνθήκη που υπέγραψαν με τον Βιλεαρδουινό, ο οποίος έκανε όλες τις απαραίτητες παραχωρήσεις, που θα του εξασφάλιζαν τη βοήθεια της Βενετίας για την τελική υποταγή της Πελοποννήσου.

Η ζωή οργανώθηκε στην Μεθώνη σύμφωνα με τα συμφέροντα της Βενετίας και έγινε φρουρός των συμφερόντων της. Οι Βένετοι οχύρωσαν την Μεθώνη, που αναπτύχθηκε όπως και η Κορώνη, σε σημαντικό εμπορικό κέντρο με μεγάλη ευημερία. Το πόσο σημαντικοί ήταν η κατάκτηση, αλλά και η ανάδειξη της Μεθώνης για την «Γαληνότατη Δημοκρατία της Βενετίας» φαίνεται και από τους κανονισμούς

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

διοικήσεις, τα καταστατικά και τις συμβάσεις αλλά και τα φοροαπαλλακτικά μέτρα και τις λοιπές ελαφρύνσεις που προσέφερε στους κάτοικους της Μεθώνης, όταν κινδύνευσε να την χάσει από την κάθοδο των Τούρκων στο Μοριά. Μεγάλη φοροαπαλλαγή, ίδρυση Φραγκισκανικών Μοναστηριών και άλλων μοναχικών ταγμάτων, αρκετές ασύφορες για τους Ενετούς παροχές, ώστε η πόλη να κρατηθεί υπό τη σημαία του Άγιου Μάρκου. Στα Βενετσιάνικα αρχεία υπάρχουν λεπτομέρειες για την οργάνωση και την διοίκηση των δυο μεσσηνιακών αποικιών της Βενετίας καθώς επίσης για την εικόνα που παρουσιάζουν στο δεύτερο μισό του 14 αιώνα.

Στην Ά Ενετοκρατία, στο κάστρο κατοικούσαν Ενετοί και πολύ λίγοι πλούσιοι Έλληνες, οι Cittadini. Γύρω από το κάστρο κατοικούσαν χριστιανοί, εβραίοι αλλά και τσιγγάνοι. Στα χωρία και στην ενδοχώρα, κατοικούσαν αγρότες οι Rustici Έλληνες και αργότερα Τούρκοι. Οι αγρότες ήταν υποχρεωμένοι να προσφέρουν προσωπική εργασία για τις ανάγκες του κάστρου. Τη διοίκηση του κάστρου είχε ο φρούραρχος Castellano και με τους δυο σύμβουλους αποτελούσαν την κορυφή της διοίκησης του κάστρου και πλαισιώνονταν από επίσης εκλεγμένους από τα σώματα της ενετικής εξουσίας αξιωματούχους ένα capitano το αντίστοιχο του φρούραρχου και έναν camerlengo capitano di borgo αντίστοιχο του διοικητή της οχυρωμένης πόλης. Η παρουσία του φρούραρχου ήταν έκτακτη στην αρχή και τακτική στο δεύτερο μισό του 15^{ου} αιώνα με δικαιοδοσία την οργάνωση του φρουρίου που αποτελούσε τον βόρειο καθαρά στρατιωτικό χώρο του κάστρου της Μεθώνης, ενώ ο διοικητής πόλης είχε την εύθηνη της δημόσιας τάξης, της ασφάλειας των πολιτών και της διακινήσεις στο λιμάνι της Μεθώνης. Το 15^ο αιώνα ο castelano-κυβερνήτης και ο capitano-φρούραρχος έφεραν μερικές φορές και το τιμητικό τίτλο pronveditore di Modone-προβλεπτής Μεθώνης. Εκτός από τα αξιώματα εξουσίας, υπήρχαν στη Μεθώνη και θέσεις γενικού γραμματέα, λογιστών, γραμματέων, γραφείων, τεχνικών, δημόσιων υπάλληλων και γιατρούς τις οποίες κατείχαν επίσης, Ενετοί για τους οποίους δεν γίνεται κανένας λόγος στα χειρόγραφα κατάστιχα της Βενετίας και μόνο σπάνιες αναφορές σε πράξεις οι έγγραφα της εποχής. Τα ονόματα των Ενετών που κατείχαν αυτές τις απλές διοικητικές θέσεις δεν συγκαταλέγονταν σε αυτά των μεγάλων οικογενειών της Βενετίας ενώ ορισμένες φορές Έλληνες με βεβαιωμένη υπακοή και πρόσφορα υπηρεσιών προς την Βενετία, διορίστηκαν σε παρόμοιες θέσεις ειδικότερα στη θέση του γιατρού.

Ο διορισμός των συμβουλών συγκυβέρνησης σταμάτησε το 1460, με αποτέλεσμα η τριαρχία εξουσίας στη Μεθώνη μέχρι τότε κυβερνήτης – δυο

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

σύμβουλοι να μετατραπεί σε κυβερνήτη – φρούραρχος – διοικητής πόλης για τα υπόλοιπα 40 χρόνια της Ενετικής διακυβέρνησης . Όλοι οι κυβερνήτες, σύμβουλοι, φρούραρχοι προέρχονταν από τις τάξεις των ευγενών των επιφανέστερων οικογενειών της Βενετίας. Στα τέλη του 1499 τα ενετικά πολιτικά σώματα έσπευσαν να στείλουν μέσα σε διάστημα 2 – 3 μηνών, τέσσερις φρούραρχους στη Μεθώνη για την ενίσχυση της άμυνας. Τα αρχεία της Γαληνότατης Δημοκρατίας της Βενετίας, μοναδικά στο είδος τους και σε ότι αφορά το χρονικό διάστημα που καλύπτουν και σε ότι αφορά το τρόπο σύνταξης τους, βρίσκονται σήμερα κατά το μεγαλύτερο μέρος τους συγκεντρωμένα στο *archivo di stato di Vanezia*.

Ο παρακάτω κατάλογος των ενετών αξιωματούχων του κάστρου της Μεθώνης, βασίζεται σε συνδυασμό στοιχείων που έγινε από πέντε διαφορετικές θέσεις: τα αρχεία της *Serenissima Republica di Venezia* με τις εκλογές των πολιτικών στρατιωτικών και διπλωματικών αντιπροσώπων του κράτους, τη διορθωτική σταχυολόγηση ονομάτων και χρονολογιών που έκανε η ενετική γραμματεία με αφορμή τοποθετήσεις αξιωματούχων της Βενετίας σε διάφορα πόστα, το αρχαιακό ενετικό υλικό σχετικό με την Ελλάδα, τις πράξεις των ενετικών πολιτικών οργάνων που δημοσιεύτηκε η βουλευτική αντιπροσωπεία της Βενετίας.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΝΕΤΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΟΥΧΩΝ ΤΗΣ ΜΕΘΩΝΗΣ				
Πρώτη ενετική περίοδος 1209-1500				
CASTELLANI (ΚΥΒΕΡΝΗΤΕΣ)	CONSIGLIERI (ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ)	ΚΥΒΕΡΝΗΤΕΣ ΜΕΘΩΝΗΣ	ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΜΕΘΩΝΗΣ- ΚΟΡΩΝΗΣ,1345-1390	
1228 Raffaello Goro		1345	Pietro Bragadin	Giovanni Tiepolo, Marco Caravello, Francesco Tiepolo,
1229 Lorenzo polani		1346	Giovanni Gradenigo	Francesco Nani. Paolo Rosso.
1229 Tommaso Dandolo		1347	Giovanni Loredan	Andrea Marin, Pancrazio da Canal, Andrea Zane, Ermolao Bembo,
1230 Leonardo Foscolo		1349	Andrea Morosini	AngioIletto Soranzo, Donato Barbaro. Marco Steno.
? 1270 Marco Bembo				
? 1270 Matteo Zen		1353	Bertuccio	Marco da Leze, Alvise Moio,

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

?	1270	Leonardo Michiel			Boccalo	Lorenzo da Canal.
	1286	Marco Falier	1354		Paolo Loredan	Nicolo Salomon. Marco Coppo, Nicolo Balbi,
	1287	Marino Morosini	1355		Andrea Morosini	Giovanni Polani. Rosso Ferro, Giovanni Baffo,
	1288	Marino Badoer	1356		Marco Querini	Giovanni Longo, Tommaso Zen, Tommaso Grifti
	1290	Giovanni Zen	1357		Andrea Foscolo	Nicolo Grioni Nicolo Balbi,
	1291	Angelo Marcello	1357		Marino Gradenigo	Marco Barbarigo. Jacopo da Leze
	1292	Nicolo Falier	1359		Andrea Giustinian	Marco Moro. Giovanni Barozzi,
	1293	Delfino Dolfin	1360		Francesco Caravello	Marco Coppo, Belletto Roman.
	1294	Nicolo Falier	1361		Giovanni Giustinian	Tantardito de Mezo, Francesco Valaresso,
	1297	Giovanni Barbarigo	1363		Bertuccio ZoIZi	Marco Steno. Marco Longo,
	1298	Bajamonte Tiepolo	1364		Nicolo Gradenigo	Marco Minotto, Danielle Giuslinian,
	1301	Belleto Falier	1364		Tommaso Giustinian	Nicolo Nani Leonardo Moro.
	1302	Leonardo Giustinian	1365		Matteo Contarini	Simon Darmer, Lorenzo Zorzi,
	1303	Carto Querini	1366		Filippo Pisani	Andrea Cocco. Nicolo Dandolo,
	1304	Pietro Contarini	1367		Giovanni Loredan	Μθίπο Dandolo, Bernardo Falier,
	1305	Marino Gradenigo	1368		Francesco Caravello	Francesco Pizzamano, Nicolo Marcello,
	1306	Pietro Zen	1369		Viltorio Pisani	Antonio Coppo, Antonio Gradenigo,
			1370		Viltorio Dolfin	GiroIamo Marcello. Giovanni

Πρωχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

1308	Belletto Giusfinian		1372	Nicolo Zen	Barbaro, Lazzaro, Dandolo Jacopo Davanzaro,
1309	Marino Gradenigo	1309 Paolo da Mosto, Giovanni Michiel	1372	Francesco Bembo	Francesco Bellegno. Pietro Papaciza,
1310	Enήco Ferro		1373	Ermolao Viener	Marco Lando, Bernardo Diedo,
1311	Pancrazio Giustinian		1375	Viltorio Pisani	Blasino Malipiero, P Arimondo,
1312	Marino Gradenigo		1376	Marino Badoer	Pietro Premarin, Lazzaro Darpino.
1313	Francesco DandoIo		1377	Bertuccio Loredan	
1314	Giovanni Corner	1314 Marinello Sagged. Pietro Zorzi	1379	Marino Soranzo	
1317	Tommaso Dandolo		1381	Paolo Marcello	CONSIGLIERI (ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ)
1319	Marino Badoer	1319 Francesco Malipiero. Pantaleone Michiel	1381	Michele Steno	Αξίωμα που τηρήθηκε
1322	Biagio Zen		1383	Pietro Grimani	στο διάστημα 1308-1460
1327	Dardi Bembo		1385	Vitale Lando	1385 Antonio Coppo. Jacopo Davanzaro
1328	Marco Minotto		1386	Filippo Corner	
1329	Pietro Viaro		1388	NicoIo Zen	
1330	Pietro Loredan		1389	Filippo Pisani	
1331	Giovanni Querini		1389	Leonardo Bembo	
1332	Giovanni Morosini		1390	Filippo Correr	
1333	Benedetto Molin		1391	Francesco Bragadin	

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

1335	Giovanni Venier	1335 NicoIo Marcello	1391	Nicolo Zen	1391 Pietro Arimondo
1337	Benedetto Molin		1392	Francesco Bragadin	
1339	Marco Ruzzini		1394	NicoIo Valaresso	1394 Napoleone FoscoIo. Scipione Bembo
1341	Nicolo Pisani		1396	Marino Caravello	1396 Marco Gradenigo Pietro Premarin
1342	Marco Giustinian		1398	Antonio Bembo	1398 Marco Gradenigo, Pietro Premarin
1343	Giovanni Contarini	1344 Bertuccio Molin	1399	Antonio Michiel	

Η Βενετία που είχε πολλούς τρόπους να ελέγχει τους αξιωματούχους της όπου και αν βρισκόταν σε πολιτική, στρατιωτική, η διπλωματική θέση τους παρείχε εξισορροπητικά το προνόμιο να αφήσουν στην αιωνιότητα την ταυτότητα τους, τοποθετώντας το θυρεό τους σε περίβλεπτα σημεία του χώρου της εξουσίας τους. Προνόμιο ειδικά ζυγισμένο εφόσον ούτε οικόσημα δόγηδων ούτε οικόσημα άλλων υψηλόβαθμων αξιωματούχων δεν τοποθετούντο παρά μόνο εκείνων που επί τόπου διοικούσαν, ώστε να νιώσουν ως οι πραγματικοί κύριοι του χώρου εξουσίας τους. Συζητήσιμο το εάν ξεγελάστηκαν για το ποιος ήταν ο πραγματικός κύριος του κάστρου της Μεθώνης. Αλλά αναμφισβήτητο το ότι τα ονόματα τους επέζησαν της εξουσίας της Βενετίας. Και όχι μόνο στα χειρόγραφα κατάστιχα των αρχείων του μητροπολιτικού κέντρου, αλλά και στον τόπο που έδρασαν. Η ταυτότητα τους διατηρήθηκε στα τείχη της Μεθώνης – λαβωμένη από την ιστορία μαρτυρία εξουσίας.

Καθ' όλη τη διάρκεια της συμβίωσης με τους Βένετους, επί τριακόσια χρόνια η Μεθώνη γνώρισε την μεγαλύτερη κοινωνική και εμπορική ακμή στην μέχρι τότε ιστορία τους, και έγινε σπουδαίος εμπορικός και ναυτικός σταθμός ανάμεσα στην Δύση την Αίγυπτο και την Σύρια. Τα καινούρια διοικητικά συστήματα λειτούργησαν με τάξη και πειθαρχία κάτω από το αυστηρό μάτι του λέοντα της κραταιός

δημοκρατίας. Στις φορολογικές τους διατάξεις «επί του ακροστιχου», που οι Βένετοι βρήκαν από τους Βυζαντινούς, και που σημαίνει αγροτικός φόρος, είχαν διορίσει υπεύθυνους λεγόμενους *surd*. Αυτοί ορκίζονταν να δίνουν αναγραφή της κάθε μεταβολής που γινόταν σε όλη την περιφέρεια, από την γέννηση έως τον θάνατο ανθρώπων ως την αγορά ή πώληση άλογων και άλλων ζωντανών. Όταν οι *surd* παράβαιναν τον όρκο τους έκοβαν τα μαλλιά και ύστερα τους έβαζαν στην «μπερλίνα» (διαπόμπευση). Το λαθρεμπόριο οι Βένετοι το καταδίωκαν αμείλιχτα. Για την λαθραία πώληση του κρασιού παραδειγματίζαν αυστηρά τους παραβάτες. Από τις κυριότερες βιομηχανίες του τόπου ήταν η μεταξουργία. Την καλλιεργούσαν οι ντόπιοι με τους Εβραίους που είχαν έρθει από τον 15 αιώνα στη Μεθώνη. Η Ενετική Μεθώνη ήταν ονομαστή για τους караβομαραγκους της, αφού η θέση της, είχε κάνει υποχρεωτικό ναύσταθμο για τις επισκευές των ξύλινων σκαριών των ταξιδιωτών των Άγιων Τόπων, αλλά και των εμπορικών πλοίων. Ονομαστές ήταν και οι πολιορκητικές μηχανές που κατασκεύαζαν οι ίδιοι τεχνίτες, ενώ ξακουστοί ήταν και οι σιδεράδες της. Κατά την περίοδο της Βενετοκρατίας έχουμε και την κατασκευή μεγάλων οχυρωματικών έργων. Το σημαντικότερα από αυτά τα έργα ήταν το 1500 η κατασκευή του πολυγωνικού πύργου (τότε Φανός, και σήμερα Μπουρζί), πάνω στο Μοθωνα λίθο, ώστε να γίνει αποτελεσματικότερη η παρακολούθηση του στενού της Μεθώνης και τη διαφύλαξη του λιμανιού της.

Μαζί με τα μεγάλα οχυρωματικά έργα οι Βένετοι έχτισαν και μεγαλοπρεπείς εκκλησίες, όπως τον καθεδρικό ναό του Άγιου Ιωάννου του θεολόγου, όπου φυλάγονταν τα λείψανα του Άγιου λέοντα και η καρά του Άγιου Αθανάσιου. Είχε ακόμα ιδρυθεί στη Μεθώνη ο «Γερμανικός οίκος» όπου σύχναζαν οι τέκτονες ιποττες και που μνημονεύεται από παλαιούς ταξιδιώτες.

Τέλος πρέπει να σημειωθεί, η διαφορετική φορά του λιμανιού που είχε λιμενοβραχίονα από το μπούρτζι παράλληλα προς το κάστρο, ενώ σήμερα ο πέτρινος μόλος βρίσκεται κάθετα προς το κάστρο.

1.5 Η ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΒΑΓΙΑΖΗΤ

Η Μεθώνη ήταν φυσικό να προκαλέσει τις βλέψεις των Τούρκων, που παρά τις συνθήκες με την Βενετία, βολιδοσκοπούσαν την κατάκτηση της περιοχής. Ο Βαγιαζήτ Β' στα τέλη του 1500 συγκέντρωσε τις δυνάμεις του εναντίον της Μεθώνης, το «ποτ-Σάις» της φραγκικής Ελλάδας, τον σπουδαιότερο ενδιάμεσο σταθμό μεταξύ Βενετίας και Αγίων Τόπων, όπου κάθε ταξιδιώτης σταματούσε κατά την διαδρομή του στη Ανατολή. Οι πρώτες ναυμαχίες του βενετσιάνικου στόλου με τα τούρκικα караβιά αρχίζουν τον Ιούλιο του 1449. Σε μια από αυτές πιάνουν αιχμάλωτο τον ηρωικό αρχηγό Αντρέα Λωρεντανο και τον σκοτώνουν. Ο Βαγιαζήτ

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

παρά την στενή πολιορκία δεν θα μπορούσε να την εκπορθήσει, αν οι κάτοικοι ενθουσιασμένοι από την άφιξη ενισχύσεων δεν εγκατέλειπαν τα τείχη, γεγονός που εκμεταλλεύτηκαν οι γενίτσαροι και κατέλαβαν τον πύργο από το παλάτι του κυβερνήτη. Η πόλη παραδόθηκε στη φωτιά, ο καθολικός επίσκοπος σκοτώθηκε την ώρα που μιλούσε στους πιστούς, ο ανδρικός πληθυσμός αποκεφαλίστηκε, οι γυναίκες και τα παιδιά πουλήθηκαν σαν δούλοι. Στις 9 Αυγούστου 1500 η Μεθώνη έπεσε αφού παρέμεινε στα χέρια των Βένετων τριακόσια χρόνια. Χαρούμενος για το έπαθλο του ο Βαγιαζήτ έκανε τον γενίτσαρο που πρώτο ανέβηκε στα τείχη σαντακμπεη, δηλαδή επαρχιακό διοικητή, και την πρώτη Παρασκευή μετά την άλωση, όταν έσβησε τη φωτιά, πήγε στη βεβηλωμένη μητρόπολη για να προσφέρει τις ευχαριστίες του στον θεό των μαχών, που, όπως ομολόγησε, όταν κοίταζε την βαθιά τάφρο, του χρωστάτε την κατάκτηση αυτής της οχυρής πόλης.

Τον ίδιο καιρό στην Βενετία θρηνούσαν για το χαμό της Μεθώνης που ο δόγης της ονόμαζε «έξοχο ορμητήριο». Η ερήμωση της πόλης ήταν τέτοια που διέταξε να σταλούν από κάθε χωριό του Μοριά οικογένειες για να αποκτήσει ξανά πληθυσμό η Μεθώνη. Τα τείχη επιδιορθώθηκαν και η περίοδος της πρώτης τούρκικης κατοχής άρχισε. Το 1531 στο λιμάνι της Μεθώνης πόδισαν οι Ιππότες του Άγιου Ιωάννη με σκοπό να καταλάβουν την άλλοτε βενετσιάνικη αποικία. Αρχικά κατόρθωσαν με σκευωρία να αποβιβαστούν και να εξουδετερώσουν τους φρουρούς. Η κατάληψη, όμως, του φρουρίου δεν ολοκληρώθηκε γιατί έφθασαν τούρκικες ενισχύσεις, που τους ανάγκασαν, αφού λεηλάτησαν την πόλη και συνέλαβαν 1600 αιχμάλωτους, να φύγουν. Στα 1572 έγινε νέα προσπάθεια για την κατάληψη της Μεθώνης αυτή τη φορά από τον Don Juan της Αυστρίας που δεν μπόρεσε, όμως, τελικά να την καταλάβει. Στην εποχή της Ά τούρκικης κατοχής (1500-1686) η πόλη υποβαθμιστική, ερήμωσε το κραταιό λιμάνι και το κέντρο εμπορίου μαράζωσε. Οι επιδημίες αποδεκάτισαν τον πληθυσμό και η παρακμή ήταν έκδηλη.

1.6 Η ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΟΡΟΖΙΝΙ

Ύστερα από 186 χρόνια τούρκικης κατοχής τον Ιούνιο του 1896 φτάνει στην Μεθώνη ο Μοροζινι που με πολυάριθμες δυνάμεις πολιορκεί την πόλη την οποία στις 10 Ιουλίου οι Τούρκοι εγκατέλειψαν. Τα τείχη, που είχαν υποστεί σημαντικοί κατά την πολιορκία, επιδιορθώθηκαν και νέοι κάτοικοι στάλθηκαν για να ενισχύσουν το δυναμικό της πόλης. Με την έλευση του Μοροζινι στην Μεθώνη γίνεται μια προσπάθεια ανασυγκρότησης της πόλης σε όλους τους τομείς ώστε οι πόλη να αποκτήσει την αίγλη του παρελθόντος. Κατά την διάρκεια της Ύβεντοκρατίας και την θριαμβευτική είσοδο του Μοροζινι γίνεται μια προσπάθεια για την έλευση πληθυσμού από όλη την Ελλάδα. Έτσι προσελκύονται νέοι κάτοικοι όπως οι Χιώτες, Αρμενηδες, νησιώτες, λίγοι Βούλγαροι και κρητικοί. Οι καθολικοί Χιώτες ασχολήθηκαν με την αναβίωση της σηροτροφίας και του εμπορίου του μεταξιού. Αυτή η καλλιέργεια του μεταξοσκώληκα, συνεχίστηκε σε μικρή βέβαια κλίμακα, μέχρι και τη δεκαετία του 1960 και αυτό ενισχύεται και από την παρουσία πολλών δέντρων μουριάς που βρίσκονται ακόμη στην περιοχή. Η δεύτερη όμως, αυτή περίοδος της εντοκρατίας δεν διήρκεσε πολύ.

1.7.. Β ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

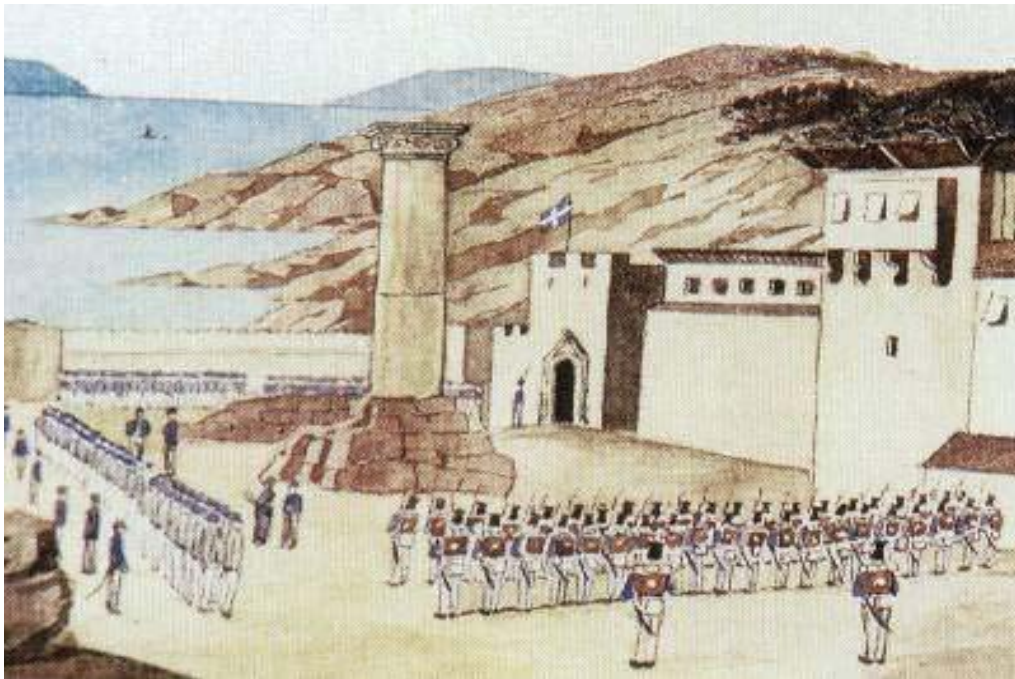
Το 1715 οι Τούρκοι πολιόρκησαν το κάστρο και οι Βένετοι υπερασπιστές τρομοκρατημένοι το εγκατέλειψαν φεύγοντας από την πύλη της θάλασσας. Σ' αυτήν την δεύτερη περίοδο της τουρκοκρατίας η παρακμή της πόλης ολοκληρώθηκε. Όπως φαίνεται και από τις περιγραφές των περιηγητών ο πληθυσμός έχει μειωθεί δραστικά, οι οχυρώσεις του κάστρου βρίσκονταν σε κακή κατάσταση και το λιμάνι έχει επιχωθεί κάτι που κάνει σχεδόν αδύνατον την έλευση μεγάλων πλοίων. Το σημαντικότερο εμπόριο που διεξήγετο ήταν αυτό των σκλάβων. Το 1770 ο στόλος του ορλωφ βομβαρδίζει την Κορώνη και βάζει πλώρη για την απελευθέρωση της Μεθώνης. Οι τουρκαλβανοί της Μεθώνης εξαγριωμένοι κάνουν μεγάλο μακελειό. Οι Μεθωνοί όσοι έχουν απομείνει φεύγουν προς το Ναβαρίνο ζητώντας βοήθεια από τα ρωσικά караβιά, που έφυγαν βιαστικά για να γλιτώσουν από την μανία των τουρκαλβανών, εγκαταλείποντας απροστάτευτο πληθυσμό από γέρους και γυναικόπαιδα. Και όσο οι Τούρκοι προχωρούν, οι Μεθωνοί συναγμένοι έξω από τα τείχη παρακαλούν τους Ρώσους να τους ανοιχτεί το κάστρο για να σωθούν μέσα σ' αυτό. Αλλά η πόρτα δεν ανοίγει. Τότε μέσα σε φοβερή σύγχυση οι Έλληνες πηδούσαν στη θάλασσα προσπαθώντας κολυμπώντας να φτάσουν τα Ρωσικά караβιά ενώ από ψηλά τα τείχη του κάστρου παρακολουθούσαν γελώντας με τις τραγικές σκηνές οι Ρώσοι. Ο απολογισμός, πέντε χιλιάδες χριστιανοί άλλοι πνίγηκαν στη φουρτουνιασμένη θάλασσα ενώ όσοι κατάφεραν να βγουν στη στεριά, στο νησάκι της Σφακτηρίας πέθαναν πάνω στα ξερά Βραχιά από την πεινά και την διψά, έχοντας μπρος στα μάτια τους μια ματωμένη θάλασσα γεμάτη πτώματα από δικούς τους ανθρώπους. Ο Ορλόφ παρά την επίμονη του Μπενάκη και του Παπάζωγλη που τους είχε πάρει στο πλοίο του μαζί με άλλους προεστούς, ότι δεν χάθηκε ακόμη η ελπίδα της νίκης και ότι δεν πρέπει ν'αφησουν απροστάτευτους τους χριστιανούς σε μια τόσο δύσκολη ώρα σηκώνει άγκυρα και τρέπεται σε άνανδρη φυγή. Η Μεθώνη την συγκεκριμένη στιγμή πλήρωσε ακριβά τα μεγαλεπήβολα σχέδια και της τυχοδιωκτικές επιχειρήσεις της «φίλης» Ρωσίας.

1.8 Η ΝΕΩΤΕΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΕΘΩΝΗΣ

Η Μεθώνη ήταν και αυτή μια από τις πρώτες Ελληνικές πόλεις που κράτησαν ψηλά το λάβαρο της επανάστασης το 1821. Έτσι το Μάρτιο του 1821 ο Επίσκοπος της Μεθώνης Γρήγορος πολιορκήσε με Μεθωνιούς, Πυλούς, Τριφυλιούς και άλλους Έλληνες από τα Ιόνια νησιά το κάστρο της Μεθώνης και το Νιοκαστρο. Άμεσα φτάνουν από τη Μονεμβάσια δυο σπετσιώτικα караβιά του Μπότσαρη που κλείνουν από τη θάλασσα το Νιοκαστρο όπου βρίσκονται κλεισμένοι οι περισσότεροι Τούρκοι. Η πολιορκία φέρνει τα πρώτα θετικά αποτελέσματα αφού οι τούρκοι πεινασμένοι και εξαντλημένοι δεν αντέχουν στον αποκλεισμό, πολλοί απ' αυτούς βγαίνουν από το κάστρο ζητώντας τροφή από τους χριστιανούς. Οι Έλληνες τους ρίχνουν σ' ένα ξερωνήσο, στο Χελωνάκι, ανάμεσα στα νερά του Ναβαρίνου, όπου πεθαίνουν από την πεινά και την διψά. Οι άλλοι που μένουν ακόμα μέσα στο κάστρο προσμένουν σε βοήθεια από τους Τούρκους της Μεθώνης. Ένα πρωί του Αυγούστου και μετά από πέντε μήνες πολιορκίας βγήκαν οι Τούρκοι της Μεθώνης για να χτυπήσουν τους Έλληνες που πολιορκούσαν το Νιοκαστρο. Οι Έλληνες κινητοποιήθηκαν άμεσα και ειδοποίησαν τον Μαυρομιχάλη εκείνος χωρίς να χάσει χρόνο και με τη βοήθεια τριακόσιων Μεθωναιών αναγκάζει τους Τούρκους να ξαναμπούνε στο κάστρο. Οι Τούρκοι όμως αιφνιδιάζουν τους Έλληνες και βγαίνουν πάλι σαν τα θηριά, κρατώντας στα χέρια τους τα ντουφέκια και στα δόντια τα μαχαιριά. Επιτιθονται με λυσσά στους Χριστιανούς και τους διασκορπίζουνε. Ο Μαυρομιχάλης μ' εννέα πολεμιστές του σκοτώνεται σ' αυτή τη μάχη. Ο θάνατος του Μαυρομιχάλη εξαγριώνει τους Έλληνες, που πέφτουνε τώρα με μανία στους Οθωμανούς του Νιοκαστρο. Χωρίς λύπη σφάζουν νέους, γέρους, και γυναίκες. Το Νιοκαστρο παραδίνεται στους Έλληνες ενώ το κάστρο της Μεθώνης αφήνεται στην τύχη του και οι Τούρκοι μένουν κύριοι του. Το 1825 πατάει το πόδι του στο Μοριά ο Ιμπραήμ, στο λιμάνι της Μεθώνης πρώτο άραξε το στόλο του, αποβιβάζοντας και το δυνατό Στράτο του στήνοντας τετρακόσιες σκηνές στον κάμπο και στα υψώματα ανάμεσα στην Πυλό και στην Μεθώνη. Η πρώτη σύγκρουση των Ελλήνων με τις Τουρκοαιγυπτιακές δυνάμεις γίνεται σ' ένα χωριό Κρεμμύδι, δυο ώρες έξω από τη Μεθώνη, όπου ο Καρατάσος με τους Μακεδόνες τους νικάει και τους αφοπλίζει. Ο

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

Μιαούλης μπαίνει στο λιμάνι της Μεθώνης και ανατινάζει μια από τις μεγαλύτερες φρεγάτες του Ιμπραήμ την Ασία, μαζί με αλλά φορτηγά.

Γύρω από τη Μεθώνη πολεμούν ακόμα οι στρατηγοί της Ρούμελης Τζαβέλας και Καραϊσκάκης, καθώς και ο Χατζηγρήστος, ο Μπότσαρης και άλλοι αρχηγοί, αλλά λόγω ασυμφωνίας μεταξύ των Ελλήνων οπλαρχηγών για τον τρόπο επίθεσης ηττήθηκαν από τις δυνάμεις του Ιμπραήμ. Ο Ιμπραήμ κυρίως τώρα της Μεθώνης θρονιάζεται σ' ένα σπίτι μέσα στο κάστρο αντίκρυ στην κόκκινη στήλη του Μοροζίνι. Καθ' όλη τη διάρκεια της δεύτερης Τουρκοκρατίας η Μεθώνη παρακμάζει αντί για ανθίσει του εμπορίου λειτουργεί ένα ανελέητο σκλαβοπάζαρο. Μια σαφή εικόνα για το τι επικρατεί στην Μεθώνη αυτή την περίοδο. Ο πρώτος κυβερνήτης της απελευθερωμένης Ελλάδας, Ιωάννης Καποδίστριας, στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής του πολιτικής ίδρυσε σχολεία, ένα από τα οποία σώζεται μέχρι σήμερα στη Μεθώνη.

1.9 Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΛΙΜΑΝΙΟΥ

Είναι γνωστή η σημασία που είχε το λιμάνι της Μεθώνης για την ναυσιπλοΐα στην Ανατολική μεσόγειο. Από το στενό μεταξύ κάστρου Μεθώνης και της νήσου Σαπιεντζας γινόταν αναγκαστικά το πέρασμα των караβιών προς την ανατολή ή την δύση. Επόμενο ήταν από πολύ νωρίς η θέση αυτή να οχυρωθεί και το φημισμένο λιμάνι της να έπαιξε σπουδαίο ρόλο στην τροφοδοσία και των ελλιμενισμό των πλοίων. Το κάστρο, το λιμάνι, και το Μπούρτζι είναι τρία στοιχεία που συνδέονται άμεσα μεταξύ τους, γιατί το καθένα συμπληρώνει το άλλο και μάλιστα δεν θα ήταν υπερβολή να πούμε ότι το ένα οφείλει την ύπαρξη του στο άλλο. Το μοναδικό λιμάνι στην περιοχή έπρεπε να είναι παράλληλα και αμυντικό έργο για το κάστρο η προστασία του λιμανιού ήταν ιδιαίτερα σημαντική για τη Νότια άμυνα του κάστρου. Στη συνέχεια και προηγηθεί μια μορφολογική ανάλυση των κατασκευών του αρχαίου μόλου θα δούμε πως οι μηχανικοί του 15^{ου} αιώνα της Βενετίας πέτυχαν την τέλεια οχύρωση της Νότιας πτέρυγας του κάστρου, καταστρέφοντας όμως για πάντα το μοναδικό αυτό λιμάνι.

Σήμερα υπάρχουν δυο παλαιοί λιμενοβραχίονες στο θαλάσσιο χώρο της Μεθώνης. Και οι δυο έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον τόσο για την μελέτη των λιμενικών κατασκευών από την κλασική εποχή αλλά και για την Παλαιογεωγραφική μελέτη της περιοχής.

Ο αρχαιότερος από τους δυο μόλους έχει ημικυκλικό σχήμα και η λιθορριπή της βάσης του, είναι αρκετά ευδιάκριτη κάτω από την στάθμη της θάλασσας, ενώ ορισμένα τμήματα της στέψης του εξέχουν πάνω από την επιφάνεια του νερού. Σημείο εκκίνησης του είναι η Νότια Πύλη του Κάστρου, απ' όπου εκτείνεται περίπου 100 μέτρα Νότια και συνεχίζεται για αλλά 80 μέτρα Ν ανατολικά όπου στρίβει ξανά και για τα υπόλοιπα 220 μέτρα του μήκους του, συνεχίζει προς Βορρά παράλληλα σχεδόν με τα τείχη.

Από τις υποβρύχιες μελέτες που έχουν γίνει για την εξέταση και την αποτύπωση των θεμελιώσεων του λιμενοβραχίονα, διαπιστώθηκε ότι κατασκευαστικά αποτελείται από μια λιθοριπτη έδρα που έχει πλάτος 20-22 μέτρα ενώ η στέψη του έχει πλάτος 6 μέτρα όπως σίγουρα μπορούμε να το διαπιστώσουμε από το σωζόμενο τμήμα της στο Βόρειο άκρο. Είναι δύσκολο να χρονολογηθεί επακριβώς ο αρχαίος μόλος γιατί τόσο η καταστροφή του από τους θαλάσσιους κυματισμούς, όσο και η ανακατασκευή από τους εναλλασσόμενους κατακτητές του κάστρου ήταν συνεχής.

Σίγουρο είναι ότι τα λιμενικά έργα στη θέση αυτή υπήρχαν ήδη από τον 4ο αιώνα π.χ. αργότερα οι Ρωμαίοι πρέπει να έδωσαν το οριστικό σχήμα του λιμανιού το οποίο επανειλημμένα ανακατασκευάζουν οι Βένετοι. Το υπερβολικό πλάτος των 22 μέτρων της λιθοριπτης εδράσεις επιβεβαιώνει την ύπαρξη όχι μόνο διαφορετικών κατασκευαστικών φάσεων αλλά και διαφορετικών κατασκευαστικών συστημάτων. Χρησιμοποιώντας αρχικά μόνο ακανόνιστες πέτρες μικρής σχετικά διατομής «εν ξηρό» ήταν επόμενο πριν ακόμα αυτές παστωθούν από τους θαλάσσιους μικροοργανισμούς να διασκορπίζονται προς το εσωτερικό της λιμενολεκανής από τους δυνατούς Νότιους κυματισμούς που αναπτύσσονται στην περιοχή. Το σύστημα αυτό κατασκευής πρέπει να διατηρήθηκε μέχρι τους Ρωμαϊκούς χρόνους εποχή στην οποία τοποθετούνται οι κατασκευές του Βόρειου άκρου όπου οι Ρωμαίοι, σύμφωνα με τις σχετικές περιγραφές έχοντας δώσει σχετικά μεγάλη ανάπτυξη στην τεχνική των θαλάσσιων έργων, μπορούν με την χρήση των αδιάλυτων στο νερό κονιαμάτων να κατασκευάζουν ευκολότερα τις υπερκατασκευές στους μόλους, καθώς και για κρηπιδώματα με άμεση εξυπηρέτηση στην πρόσδεση των πλοίων.

Μια τρίτη στη συνεχεία κατασκευαστική φάση περιλαμβάνει μικρής ίσως κλίμακας επεμβάσεις Βυζαντινής περιόδου, ενώ οι περισσότερες υποθαλάσσιες κατασκευές που σώζονται σήμερα οφείλονται στη χρησιμοποίηση του λιμανιού από τους Βένετους. Οι κατασκευές αυτές αποτελούνται από ογκολίθους ελαφρά τετραγωνισμένους και μικρού μεγέθους, συγκρατούμενους μεταξύ τους με άφθονο κονίαμα και μπορούν να χαρακτηριστούν σαν μια προσπάθεια ανακατασκευής παλαιότερων φάσεων του μόλου που είχε καταστραφεί. Εργασίες ανακατασκευής του λιμανιού σίγουρα γίνονταν από το τέλος του 14^{ου} αιώνα μια που σε σχετικές εντολές προς τους διοικητές των κάστρων Μεθώνης και Κορώνης αναφέρεται η αποστολή υλικών, χρημάτων κλπ. Ιδιαίτερα σημαντικά είναι τα έγγραφα που δημοσιεύονται στα Μνημεία Ελληνικής Ιστορίας του Κ. Σπάθα και στα οποία πολλές φορές αναφέρεται π.χ. η αποστολή ενός Marano (δηλ. είδος φορτηγίδας) με σκοπό την συνέχιση των

επισκευών. Στα έγγραφα αυτά δηλώνεται και η σπουδαιότητα που είχε για την Βενετία η καλή λειτουργία του λιμανιού της Μεθώνης.

Η χωρητικότητα του λιμανιού κατά τον 14^ο και 15^ο αιώνα ήταν αρκετά μεγάλη, να λάβουμε υπόψη τις περιγραφές των περιηγητών και προσκυνητών, που πέρασαν από την Μεθώνη πριν από το 1500. Συγκεκριμένα και κατά χρονολογική σειρά στα κείμενα των Lionardo di Nicolo Frescobaldi (1384) του Pero Tafur (1436) του Louis de Rochechouart (1461) του αγνωστου συγγραφέα του Voyage de la Sainte Cyte de Hierusalem (1480) του Felix Fabri (1483) του Georges Lengherand (1485) του Canon Pietro de Casola (1494) του Alexandre Pfalzgraf bei Rhein (1495), παρ' όλο που δεν έχουν διεξοδικά μελετηθεί, οι περιγραφές για το λιμάνι είναι σημαντικές. Η μικρή αυτή παράγραφος μας δίνει δυο σημαντικές πληροφορίες : α) ότι η θάλασσα ήταν σε επαφή με το Κάστρο, άρα δεν είχαν αρχίσει ακόμα οι επιχώσεις και η τεραστία συσσώρευση άμμου, που παρατηρείται σήμερα και β) ότι η λιμενολεκάνη ήταν τόσο βαθιά που μπορούσε να δεχτεί τα μεγαλύτερα πλοία της εποχής.

Στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγουμε και από την περιγραφή του Bernhard von Breydenbach αλλά κυρίως χάρις στις αξιόλογες απεικονίσεις που περιέχονται στα κείμενα του, φτιαγμένες από τον Eberhard Reuwich. Αυτή μπορούμε να πούμε ότι, ήταν η χρυσή εποχή του λιμανιού της Μεθώνης. Στα επόμενα χρόνια η κατάσταση αρχίζει να αλλάζει και φθάνοντας στα 1671 την χρονία που επισκέφτηκε την Μεθώνη ο περιηγητής Bernard Randolph βρίσκει το λιμάνι να μην μπορεί να δεχτεί πάνω από 2-3 γαλέρες. Ακόμα πιο τραγική την κατάσταση την παρουσιάζει ο M. Ocarina όταν το 1972 γράφει ότι κάποτε το λιμάνι μπορούσε να δεχτεί 7-8-γαλέρες-ενώ-τώρα μόνο ένα μικρό σκάφος. Βλέπουμε ότι σε διάστημα 150 χρόνων το λιμάνι είχε γίνει σχεδόν άχρηστο. Σύμφωνα με τα παραπάνω, προβλήματα επιχωματώσεων στο λιμάνι πρέπει να άρχισαν γύρω στο τέλος του 15^{ου} με αρχές 16^{ου} αιώνα.

Η μέχρι τότε δραστηριότητα των Βένετων στο λιμάνι, είχε σχέση μόνο με την ανακατασκευή του μόλου. Το πρόβλημα είναι να καταλάβουμε τι συνέβη κατά την διάρκεια των επισκευών και προκλήθηκε η ολική επιχώση και αχρήστευση του λιμανιού στους επόμενους αιώνες. Πληροφορίες από κείμενα που να σχετίζονται με τα παραπάνω δεν υπάρχουν. Γνωρίζουμε όμως ότι οι Βένετοι γύρω στα τέλη του 15^{ου} αιώνα πραγματοποιούσαν μεγάλης έκτασης επισκευές τόσο στο φρούριο όσο και στην τάφρο. Την μοναδική απάντηση στο παραπάνω ερώτημα δίνει ο Pietri Bembo όπου αφού περιγράφει τις προετοιμασίες των Μεθωναίων σε τρόφιμα κτλ για τον επικείμενο πόλεμο αναφέρει ότι στη συνέχεια κατασκεύασαν ένα αξιόλογο οχυρό στο

λιμάνι και δημιούργησαν στη θάλασσα ένα φράγμα που απομάκρυνε τα εχθρικά πλοία χωρίς να τα αφήνει να τριγυρνούν κοντά στα τείχη. Άφησαν δε ένα τέτοιο σε μέγεθος άνοιγμα ώστε να μπορεί να εισέρχεται μόνο ένα πλοίο κάθε φορά γιατί είναι πιο εύκολο να πολεμούν μόνο με ένα πλοίο, παρά πολλά μαζί όπως παλαιότερα.

Σε καμία από τις απεικονίσεις που έχουν δημοσιευτεί δεν παρατηρείται η ύπαρξη ενός τέτοιου ανοίγματος σύμφωνα με την παραπάνω περιγραφή. Ακόμα και στα λεπτομερή σχέδια της Scientifique de Morea μπορούμε να δούμε τις κατασκευές του αρχαίου μόλου μισό βυθισμένες, αλλά πουθενά δεν εμφανίζεται το νέο άνοιγμα είσοδος. Την πληροφορία αυτή σχετικά με το άνοιγμα δημοσιεύει για πρώτη φορά και ο She. Tamari χωρίς να μπορέσει να την ταυτίσει στο θαλάσσιο χώρο.

Κατά την υποβρύχια αποτύπωση όμως που πραγματοποιήθηκε στον αρχαίο μόλο και στις κατασκευές του, εντοπίστηκε για πρώτη φορά στο νότιο άκρο και ακριβώς μπροστά από το οχταγωνικό Πύργο ένα ακριβώς άνοιγμα πλάτους 20μ. περίπου κομμένο πάνω στις μικρές ασβεστολιθικές ξερές που υπάρχουν εκεί. Το άνοιγμα ταυτίζεται πλήρως με την περιγραφή του Βενετσιάνικου Ιστορικού αλλά και το σπουδαιότερο ακόμα είναι ότι ταυτίζεται και η “fortezza di Grande opera” με τον οχταγωνικό Πύργο δηλ το Μπούρτζι. Που μέχρι σήμερα επιστεφτώ Τούρκικη κατασκευή C. Andrews castles of Morea αποδεικνύεται ότι είναι Βενετσιάνικο οχυρό. Όμως η νέα αυτή διάταξη των στοιχείων του λιμανιού άλλαξε και τον τρόπο ροής των θαλάσσιων ρευμάτων, με αποτέλεσμα την συσσώρευση άμμου μέσα στο λιμάνι μέχρι και την τελική αχρήστευση του. Πληροφορίες για την λειτουργία του λιμανιού κατά την 1^η Τουρκοκρατία της Μεθώνης δεν έχουμε, εκτός από μικρές αναφορές περιηγητών από τις οποίες μάλλον συμπεραίνουμε το μαρασμό της πόλης.

Με την κατάκτηση του Κάστρου από τους Βένετους το 1686, ο μωλος βρέθηκε σχεδόν ερειπωμένος. Έτσι αρχίζει μια νέα προσπάθεια των Βενετσιάνικων Μηχανικών για την επαναχρησιμοποίηση του. Μαζί με τις πολυάριθμες μελέτες, που εκπονήθηκαν για την οχύρωση του Βόρειου άκρου του Κάστρου έγιναν και προτάσεις, που αναφέρονται αποκλειστικά στην αποκατάσταση του λιμανιού. Στην ίδια κατάσταση βρίσκεται το λιμάνι η Expendition Scientifique de Morree, όποτε γύρω στα 1880 αποφασίζεται να αχρηστευτεί εντελώς το λιμάνι και να κατασκευαστεί ένα νέο μεταφέροντας τη λιμενολεκάνη βορειότερα.

Έτσι μεγάλοι ασβεστόλιθοι μεταφέρονται από το λατομείο της Σαπιεντζας και χτίζεται ο νέος μόλος κάθετα προς το κάστρο και πάνω στο Βόρειο στόμιο του παλιού λιμένα. Αποτέλεσμα αυτής της νέας τροποποίησης στον ιδιαίτερα ευαίσθητο αυτό

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

χώρο ήταν να επιχωματώνεται τώρα όχι πια το ήδη αχρηστεμένο λιμάνι αλλά ο Βορειοανατολικός χώρος του Κάστρου καταστρέφοντας ολοκληρωτικά τη τάφρο και δημιουργώντας την σημερινή παράλια. Η Μεθώνη υπήρξε επί χιλιετές πέρασμα και σταθμός στο δρόμο του θαλάσσιου περίπλου της Πελοποννήσου.

Το φυσικό λιμάνι της Μεθώνης, απάνεμο από το βόρεια και η απέναντι νησίδα Σαπιεντζά αποτελούσαν, συγχρόνως, καταφύγιο για τα πλοία που έρχονταν να προστατευτούν από δυσμενείς καιρικές συνθήκες. Μάρτυρες αυτού του προορισμού της Μεθώνης το στρώμα κεραμικής όλων των εποχών που υπάρχει στο βυθό του όρμου της Μεθώνης, καθώς και τα γνωστά ναυάγια που εντοπίστηκαν κατά μήκος των βόρειων ακτών της Σαπιεντζάς: το «ναυάγιο των κίωνων» του 4^{ου} αιώνα μ.χ κοντά στο ακρωτήριο Σπίθα της νήσου που το φορτίο του ήταν κίονες από αιγυπτιακό γρανίτη, το ναυάγιο «των σαρκοφάγων» του 3^{ου} η 2^{ου} αιώνα μ.Χ και το ναυάγιο βρετανικού πολεμικού πλοίου του 19^{ου} αιώνα.

Από τον οικισμό και της εγκαταστάσεις που υπήρχαν μέσα στο φρούριο σήμερα δεν υπάρχει τίποτα, εκτός από ένα χαμάμ, τα υπολείμματα του μίναρε στη νοτιοδυτική γωνία του Άγιου Ιωάννη, το μικρό πυραμιδοειδές κτίριο (πυριτιδαποθήκη), καθώς και πολλές δεξαμενές νερού.

1.10 ΈΝΑ ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ.....

5300-3200 π.Χ. Νεολιθικές εγκαταστάσεις στο Κορυφασιο , στη Βοιδοκοιλια, στο προφήτη Ηλία και σε τοποθεσίες στην ευρύτερη περιοχή γύρω από τον κόλπο της Πύλου.

3200-2000/1900 π.Χ. Σημαντική πρωτοελλαδική εγκατάσταση στη Βοιδοκοιλια.

19^{ος} –16^{ος} αι. π.Χ. Ίχνη εγκατάστασης της μέσο ελλαδικής περιόδου στη Βοιδοκοιλιά. Μήνυα κεραμική.

16^{ος} –13^{ος} αι π.Χ. Ακμή του μυκηναϊκού Βασιλείου της Πύλου. Μεγάλο Μυκηναϊκό ανάκτορο των Νηλειδων, το ανάκτορο του Νέστορος, στον Επάνω Εγκλιανο. Μυκηναϊκοί οικισμοί και εγκαταστάσεις, θολωτοί και θαλαμοειδής τάφοι σε ιδιαίτερα μεγάλη πυκνότητα σε όλη την Μεσσηνία. Ο κόλπος της Πύλου, επίγειο του κράτους των Νηλειδων. Στη Βοιδοκοιλια ο λεγόμενος τάφος του Θρασυμιδη πάνω στα κατάλοιπα πρωτοελλαδικής εγκατάστασης και μέσο ελλαδικού τύμβου.

13^{ος} αι. π.Χ. Χρήση της Γραμμικής Β΄ γραφής στην Ελλάδα.

1250 π.Χ. Κατάληψη της Τροίας Μεταβατική περίοδος από την υστεροελλαδική κεραμική ρυθμού III Β προς III Γ.

1200 π.Χ Πυρπολήσει και καταστροφή του ανακτόρου του Νέστορος. Εγκαταλείπει του επάνω Εγκλιανου.

743-724 π.Χ. Α΄ Μεσσηνιακός πόλεμος. Οι Μεσσήνιοι υποδουλώνονται από τους Λακεδαιμόνιους.

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

685-667 π.Χ. Β΄ Μεσσηνιακός πόλεμος επανάσταση των Μεσσηνίων ειλώντων. Οι Λακεδαιμόνιοι νικούν και οι Πύλιοι, με Μεθωναίους και άλλους Μεσσηνίους, φεύγουν και εγκαθίστανται στη Ζαγκλη της Σικελίας που την ονομάζουν Μεσσήνη. Οι Λακεδαιμόνιοι τότε φέρνουν έποικους από το Ναύπλιο.

464-454 π.Χ. Γ΄ Μεσσηνιακός πόλεμος. Γενικευμένη εξέγερση των μεσσηνίων ειλώντων που εξελίχθηκε σε σκληρό πόλεμο με τη Σπάρτη και κατέληξε στην ολοκληρωτική ήττα των εξεγερμένων.

431 π.Χ. οι Αθηναίοι επιχειρούν ανεπιτυχώς να αποσπάσουν τη Μεθώνη από τους Λακεδαιμόνιους.

413 π.Χ. Οι Αθηναίοι με τη φρουρά της Πύλου κάνουν επιδρομές στη Μεσσηνία, τη λαφυραγωγούν και την ερημώνουν.

176 π.Χ. Ο Πausανίας επισκέπτεται τη Μεσσηνία.

533 Ο στρατηγός του Ιουστινιανού Βελισάριος στη Μεθώνη.

1125 καταστροφή και ερήμωση της Μεθώνης από τους Βένετους.

1153 Ο άραβας κοσμογράφος Εντρεση γράφει ότι η Μεθώνη είναι οχυρωμένη.

1204 Δ΄ Σταυροφορία. Κατάληψη και λεηλασία της Κωνσταντινούπολης από τους Φράγκους και τους Βένετους. Το βυζαντινό κράτος καταλύεται και οι κατακτητές μοιράζονται τα ελληνικά εδάφη. Ο Γοδεφρείδος Βιλλαρδουίνος καταλαμβάνει τη Μεθώνη.

1206 Ο στόλος των Βένετων καταλαμβάνει τη Μεθώνη και την Κορώνη.

1261 Οι Έλληνες διώχνουν τους Φράγκους και επανέρχεται στο θρόνο της Κωνσταντινούπολης. Αυτοκράτορας ο Μιχαήλ ο Η΄ Παλαιολόγος (1261-1282).

1278 Οικοδόμηση του κάστρου της Ναβαρίνου στο Κορυφαίο.

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

1318 Κατάληψη του Παλιόκαστρου από τους Γενουάτες.

1366 το Παλιόκαστρο πάλι στους Φράγκους.

1381 Εγκατάσταση στον κόλπο της Μεθώνης Ισπανών μισθοφόρων από τη Ναβάρρα.

1479 Συνθήκη ειρήνης Βενετίας- Τουρκίας. Σύμφωνα με αυτή οι Βένετοι κρατούν την Ναύπακτο, τη Μεθώνη, τη Μονεμβάσια, και το Ναβαρίνο.

1498 Ο πορτογάλος θαλασσοπόρος Βοσκό Ντεν Γκαμα ανακαλύπτει το θαλάσσιο δρόμο προς της Ινδίες δια του περίπλου της Αφρικής. Τις κύριες εμπορικές δραστηριότητες, που παύουν να βρίσκονται στα χέρια των μεσογειακών δυνάμεων, τις αναλαμβάνουν χώρες που βρέχονται από τον Ατλαντικό. Το γεγονός αυτό μαζί με την κατάληψη της Αιγύπτου από τους Τούρκους, καθώς και από το 1500 της Μεθώνης και της Κορώνης των παραδοσιακών δηλαδή βενετικών βάσεων στους εμπορικούς θαλάσσιους δρόμους, σήμανε και την αρχή του τέλους της αυτοκρατορίας.

1499-1500 Ο σουλτάνος Βαγιαζήτ ο Β΄ καταλαμβάνει την Κορώνη, τη Μεθώνη, και το Παλιόκαστρο.

1501 Ο Δημήτριος, Έλληνας που υπηρετούσε στη Βενετική φρουρά της Μεθώνης, επικεφαλής 50 Ελλήνων, κυρίως εθελοντών από την Κρήτη και τα Επτάνησα, καταλαμβάνει το Παλιόκαστρο. Λίγο αργότερα οι Τούρκοι επιτίθενται και εξοντώνουν την ελληνική φρουρά και τον αρχηγό της.

1572 Ανεπιτυχείς προσπάθειες του Δον Χουν να καταλάβει το Νιοκαστρο και τη Μεθώνη. Οι Τούρκοι προκείμενοι να προστατέψουν το ορμητήριο του στόλου τους τον κόλπο του Ναβαρίνου επιχωματώνουν το βόρειο πέρασμα, για να εμποδίσουν την είσοδο μεγάλων εχθρικών σκαφών.

1681-1687 Ο Μοροζίνι καταλαμβάνει όλα τα παράκτια κάστρα της Πελοποννήσου.

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

1715 Ανακατάληψη από τους Τούρκους όλων των φρουριών του Μοριά. Τέλος της περιόδου που ονομαστικέ Β΄ Ενετοκρατία.

1770 Ορλωφικά. Οι Ρώσοι στο πλαίσιο των επιχειρήσεων του ρωσοτουρκικού πόλεμου, αποβιβάζονται στο Οίτυλο και επιχειρούν να ξεσηκώσουν τους Έλληνες. Δεν κατορθώνουν να καταλάβουν τη Μεθώνη και την Κορώνη, αλλά γίνονται κύριοι του κόλπου του Ναβαρίνου και του Νιοκαστρού έπειτα από εξαήμερη πολιορκία. Η Τούρκικη φρουρά του Νιοκαστρού παραδοθηκε και σφαγιασθηκε. Μετά την αποχώρηση των Ρώσων οι Τούρκοι μαζί με τους Αλβανούς επανακτούν το Νιοκαστρο. Η σφαγή του ελληνικού πληθυσμού είναι ανελέητη και πρωτοφανής. Πολλοί πελοποννησιοι καταφεύγουν στη Μικρά Ασία.

1821 Ελληνική επανάσταση. Το Νιοκαστρο καταλαμβάνεται από τους Έλληνες με αρχηγούς τον Πήλιο Γιώργο Οικονομίδη και τον επίσκοπο Μεθώνης Γρήγοριο. Τα φρούρια της Μεθώνης και της Κορώνης πολιορκούνται, αλλά δεν καταλαμβάνονται.

1825

11 Φεβρουάριου: Πρώτη απόβαση του Ιμπραήμ στη Μεθώνη.

14 Μαρτίου: Επίθεση του Ιμπραήμ στο Νιοκαστρο.

15 Μαρτίου: Μάχη στη Σχοινολακκα. Νίκη των Ελλήνων

7 Απριλίου: Μάχη στα Κρεμμύδια. Ήττα των Ελλήνων.

26 Απριλίου: Ο Ιμπραήμ καταλαμβάνει τη Σφακτηρία. Στις μάχες σκοτώνονται οι Αναγνωστέου, Τσαμαδός, Σανταρόζα και πολλοί άλλοι αγωνιστές.

30 Απριλίου: Παράδοση του Παλιόκαστρού στον Ιμπραήμ. Καταστροφική μοίρα του Ιμπραήμ από τον Μιαούλη στον κόλπο της Μεθώνης.

11 Μαΐου: Ο Ιμπραήμ καταλαμβάνει το Νιοκαστρο.

20 Μαΐου: Μάχη στο Μανιάκι με τον Ιμπραήμ. Ηρωικός θάνατος του Παπαφλέσσα και 200 ακόμα Ελλήνων αγωνιστών.

1825-1827 κυριαρχία του Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο.

1827 Η ναυμαχία του Ναβαρίνου. Ο συμμαχικός στόλος των Άγγλων, των Γάλλων, και των Ρώσων, που έχει λάβει τη διαταγή να υποχρεώσει τον Ιμπραήμ να

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

σταματήσει τη λεηλασία στον Μοριά, καταναυμάχησε τον τουρκοαιγυπτιακό στόλο που είχε ελλιμενιστεί στον κόλπο.

1828

Ιανουάριος: θάνατος του Αλέξανδρου Υψηλάντη στη Βιέννη.

Φεβρουάριος: Ο Ιμπραήμ, μετά την κατάληψη-καταστροφή της Τρίπολης, έρχεται στην Πυλία και οχυρώνεται στο τρίγωνο Μεθωνη-Κορωνη-Πύλος.

Ιούνιος: Στα ανοιχτά της Μεθώνης οι τρεις ναύαρχοι, νικητές της ναυμαχίας του Ναβαρίνου, συναντούν και πιέζουν τον Ιμπραήμ να αποσυρθεί από την Πελοπόννησο.

Αύγουστος-Σεπτέμβριος: Το Γαλλικό εκστρατευτικό σώμα 15.000 ανδρών υπό το στρατάρχη Μαιζωνα αποβιβάζεται στο Πεταλιδι για να του παραδώσει ο Ιμπραήμ τα φρούρια.

Σεπτέμβριος: Ο Ιμπραήμ αποχωρεί από την Πελοπόννησο μαζί με το τελευταίο τμήμα του αιγυπτιακού Στράτου. Οι Γάλλοι μηχανικοί αρχίζουν την οικοδόμηση των πόλεων της Πύλου και της Μεθώνης έξω από τα τείχη των φρουρίων. Οι εντός των τοίχων οικισμοί κατεδαφίστηκαν, για να προσφέρουν το οικοδομικό υλικό στις νέες πόλεις.

1829 Απόχρωση του στρατηγού Μαιζωνος από την Πελοπόννησο με το μεγαλύτερο μέρος των Γαλλικών στρατευμάτων.

1834 Το Νιοκαστρο μετατρέπεται σε φυλακή βαρυποινιτών επί ένα περίπου αιώνα.

1939 Οι C.W Blegen και ο K Κουρουγιωτης εντοπίζουν στον Επάνω Εγκλιανο το ανάκτορο του Νέστορος και πραγματοποιούν τις πρώτες δοκιμαστικές ανασκαφές.

1941-1943 Στο Β΄ παγκόσμιο πόλεμο κατά την διάρκεια ιταλογερμανικής κατοχής το Νιοκαστρο γίνεται έδρα των ιταλικών στρατευμάτων. Αργότερα (1943-1944), μετά την ιταλική συνθηκολόγηση, γίνεται έδρα των Γερμανών.

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

1941 Τορπιλίζεται το Ιταλικό πλοίο *sebastiano veniero* στη θαλάσσια περιοχή στα δυτικά της Μεθώνης, με αποτέλεσμα να σκοτωθούν οι βρετανοί αιχμάλωτοι που μετέφερε και για τους οποίους δημιουργήθηκε νεκροταφείο μέσα στο φρούριο της Μεθώνης.

1952-1968 Ανασκαφές στο ανάκτορο του Νέστορος.

1958-1960 έκθεση της συλλογής *rene raux* καθώς και των ευρημάτων από τις ανασκαφές μυκηναϊκών τάφων της Κουκουναρας από τον Σπ.Μαρινατο στο Αντωνοπουλειο Μουσείο Πύλου. Έκθεση των ευρημάτων στο μουσείο της Χώρας.

1964-1969 ελληνιστικού τύμβου Τσοπανη Ραχη και έκθεση των ευρημάτων από τον Γ. Παπαθανασοπουλο στο μουσείο της Πυλου.

1982-1986 Εκτεταμένα στερεωτικά και αναστηλωτικά έργα στο Νιοκαστρο για την ίδρυση και λειτουργία κέντρου υποβρύχιας Αρχαιολογίας. Ολοκλήρωση των έργων στερέωσης, αναστήλωσης του διώροφου κτιρίου των Στρατώνων του Μαιζωνος για να χρησιμοποιηθεί ως ξενώνας.

1992 Ο Γ.Παπαθανασόπουλος φέρνει στην Ελλάδα το τμήμα συλλογής *rene Ruaux* που από το 1938 είχε μείνει και φυλασσόταν στη *Fandation Hellenique* στο Παρίσι.

1993 Η συλλογή *Rene Ruaux* εκτέθηκε στο μουσείο του Ναβαρίνου από την Εφορία Ενάλιων Αρχαιοτήτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

2. Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΥ ΚΑΣΤΡΟΥ

2.1 ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ ΕΝΕΤΙΚΩΝ ΟΧΥΡΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΚΑΣΤΡΟΥ ΤΗΣ ΜΕΘΩΝΗΣ

Από την ελληνική και ρωμαϊκή αρχαιότητα μέχρι τη βυζαντινή παρουσία και από την ενετική κυριαρχία μέχρι την Οθωμανική Αυτοκρατορία, η Μεθώνη αποτέλεσε έναν εμπορικό και στρατιωτικό κόμβο άλλοτε με περισσότερη και άλλοτε με λιγότερη σπουδαιότητα. Η περίοδος ακμής της υπήρξε το διάστημα που βρισκόταν υπό ενετική διοίκηση, με αποτέλεσμα και οι οχυρώσεις της να ανήκουν σε αυτή την περίοδο. Μέχρι σήμερα, ωστόσο, δεν είχε γίνει ακριβής χρονολόγηση των οχυρωματικών έργων της Μεθώνης. Το παρόν κείμενο, καλύπτοντας αυτό το κενό, προσφέρει πολύτιμα νέα συμπεράσματα για ένα κάστρο που κάποτε διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στη μεσογειακή ιστορία.

Προτού καν η Μεθώνη περάσει σε ενετικά χέρια το 1204, η Βενετία είχε ήδη επέμβει δυναμικά στο κάστρο. Ο βυζαντινός αυτοκράτορας Αλέξιος Α' Κομνηνός παραχώρησε το 1082 ειδικά προνόμια στους Ενετούς, απαλλάσσοντάς τους από την πληρωμή τελωνειακών φόρων στις συναλλαγές τους μέσω εμπορικών σταθμών του Βυζαντίου. Τα οικονομικά οφέλη της Βενετίας από αυτή τη δραστηριότητα και τον ιδιαίτερα αποτελεσματικό τρόπο εκμετάλλευσης των προνομίων που της παραχωρήθηκαν είχαν ως συνέπεια τη συσσώρευση υπέρογκων περιουσιών για τους Βενετούς και μεγάλης ζήλιας για τους Βυζαντινούς.

Ο Ιωάννης Β' Κομνηνός, γιος του Αλέξιου και αυτοκράτορας ο ίδιος από το 1118, αρνήθηκε να τηρήσει τα προνόμια που ο πατέρας του παραχώρησε στη Βενετία. Η πρόφαση ήταν οι φθορές, και σε μερικές επαρχίες οι καταστροφές, που είχαν προκαλέσει το 1099 σε βυζαντινά εδάφη τα ανεξέλεγκτα κύματα των Σταυροφόρων της πρώτης Σταυροφορία. Η πραγματική αιτία της άρνησης ήταν η αποτελεσματικότητα της ενετικής εμπορικής δραστηριότητας, που σε συνδυασμό με την περιφρονητική στάση των Ενετών δυσσαστούσαν τον αυτοκράτορα σε τέτοιον

βαθμό, ώστε να ευνοεί την πειρατική δραστηριότητα σε βάρος της Βενετίας. Κουρσάροι, δουλεύοντας για λογαριασμό της Γένοβας και έχοντας τις ευλογίες του Βυζαντίου, εγκαταστάθηκαν στο κάστρο της Μεθώνης. Σύμφωνα με έναν υποκριτικό διαχωρισμό, ο κουρσάρος δεν είναι ακριβώς πειρατής, γιατί ο μὲν πειρατής ληστεύει πλοία για λογαριασμό του, ενώ ο κουρσάρος για λογαριασμό ενός κράτους με το οποίο μοιράζεται τη λεία! Πειρατές ή κουρσάροι, ό,τι και να ήταν, οι ληστές της θάλασσας που είχαν ορμητήριο τη Μεθώνη κάνανε πλιάτσικο στα ενετικά εμπορικά πλοία, τα οποία πλούσιο φορτωμένα εκτελούσαν δρομολόγια ανάμεσα στην Ανατολική Μεσόγειο και την Αδριατική.

Ο δόγης Domenico Michiel αναχώρησε από τη Βενετία τον Αύγουστο του 1122, επικεφαλής στόλου και στρατού, με σκοπό τη βοήθεια των χριστιανών στους Αγίους Τόπους και την εξουδετέρωση των κινδύνων στην Ανατολική Μεσόγειο. Στην επιστροφή από αυτή την εκστρατεία του, την άνοιξη του 1125, σταμάτησε στη Μεθώνη και την κατέστρεψε σε βαθμό που να μην μπορεί πλέον να αποτελεί ορμητήριο πειρατών, ώστε να διασφαλιστεί η απρόσκοπτη διακίνηση του ενετικού εμπορικού στόλου. Πρόκειται για την πρώτη άμεση επαφή Βενετίας και Μεθώνης, χαρακτηριστικά δραστική.

Παρ' όλο το προχωρημένου βαθμού γκρέμισμα των τειχών της Μεθώνης από τον Domenico Michiel, οι πειρατές επανήλθαν στο κάστρο και συνέχισαν τις ληστρικές εφορμήσεις τους κατά των περαστικών πλοίων. Έτσι, ο νορμανδός βασιλιάς της Σικελίας Ρογήρος Β' επιτέθηκε το 1147 στη Μεθώνη, την οποία γκρέμισε σχεδόν συθέμελα. Ο τότε επίσκοπος Μεθώνης Νικόλαος, μην μπορώντας να τη χαρακτηρίσει πλέον ως πόλη, δίνει παραστατικά την εικόνα που παρουσίαζε η Μεθώνη: «Ἦν γάρ ὅτε πόλις ἦν· νυν δε ἐστὶ ἐρημόπολις· ἔρημη πολιτῶν, ἔρημη τειχῶν καὶ τῆς ἀπὸ τειχῶν ἀσφαλείας»¹.

Σε αυτή την κατάσταση παρέμεινε η Μεθώνη για πολλές δεκαετίες. Οι πειρατές, ωστόσο, δεν παρέλειπαν να εμφανίζονται, όπως ο περιβόητος Γενοβέζος Leone Vetranò που, κυρίαρχος της Κέρκυρας, το 1199 επιτέθηκε στην ερειπωμένη Μεθώνη. Όταν το 1204 η Κωνσταντινούπολη καταλήφθηκε και λεηλατήθηκε από

¹ Το παρόν άρθρο αποτελεί τμήμα αδημοσίευτης μελέτης που περιλαμβάνει την εξέλιξη της ενετικής διοίκησης ανά εποχή και αξίωμα στην Μεθώνη, τις γραπτές και εικονογραφικές μαρτυρίες περιηγητών, ιστορικών, μηχανικών και ζωγράφων για το κάστρο την εξέταση των σκαλιστών λιονταριών της Βενετίας, την ταύτιση των θυρών και την χρονολόγηση τειχών, πύργων και προμαχώνων της Μεθώνης. Αυτή η μελέτη απεστάλη τον Δεκέμβριο του 2001 στην 5η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, στους αρχαιολόγους που ασχολούνται με το κάστρο και σε ορισμένες βιβλιοθήκες.

Νικόλαος επίσκοπος Μεθώνης, *Λόγοι δύο κατά της αιρέσεως*, Λειψία, 1865, σ. 1.

τους Σταυροφόρους της τέταρτης Σταυροφορίας, η Βενετία δεν είχε ξεχάσει τον αρνητικό ρόλο που είχε διαδραματίσει η Μεθώνη σε βάρος των ενετικών συμφερόντων, και κατά συνέπεια τη γεωπολιτική σημασία της για όποιον την ελέγχει. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο στο μοίρασμα της λείας των βυζαντινών εδαφών, η Βενετία πήρε ως μερίδιο, μεταξύ άλλων, τα κάστρα Μεθώνης και Κορώνης, τα οποία επιβεβαίωσε ως ενετικές κτήσεις η συνθήκη της Σαπιάνας το 1209. Η Μεθώνη θα αποτελέσει έδαφος και στρατηγικής σημασίας κέντρο της Γαληνότατης Δημοκρατίας της Βενετίας από το 1209 μέχρι το 1500 και από το 1686 μέχρι το 1715. Στο μεσοδιάστημα 1500 - 1686 είχε καταληφθεί από τους Τούρκους, όπως και από το 1715 μέχρι την απελευθέρωση του κάστρου χάρη στο γαλλικό εκστρατευτικό σώμα του στρατηγού Maison το 1828.

Η οχύρωση του κάστρου της Μεθώνης άργησε να διαμορφωθεί. Η ερειπωμένη κατάσταση των τειχών από τις εκκαθαριστικές επιχειρήσεις του δόγη Domenico Michiel το 1125 και του βασιλιά Ρογήρου Β' το 1147 παρέμεινε για μεγάλο διάστημα και μετά το 1209, μέχρι τη δεκαετία του 1290. Η Βενετία προτίμησε στην αρχή να εγκαταστήσει την τοπική ενετική διοίκηση, υπεύθυνη και για τα δύο κάστρα, στο κοντινό κάστρο της Κορώνης. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο οι κυβερνήτες² που εξέλεξαν τα πολιτικά σώματα της ενετικής εξουσίας και τους έστειλαν να υπηρετήσουν στη Μεθώνη και στην Κορώνη, αποκαλούνταν *castellani di Corone e Modone* και όχι *castellani di Modone e Corone*. Ακόμη και όταν η Μεθώνη απέκτησε, από τον 14 αιώνα, μεγαλύτερη σημασία από ό,τι η Κορώνη, λόγω της σημαντικότερης στρατηγικά θέσης της, του προστατευμένου λιμανιού της και της οικονομικής ανάπτυξης που γνώρισε, εξακολουθούσαν, από συνήθεια, να αποκαλούνται στον γραπτό και προφορικό λόγο *castellani di Corone e Modone*.

Αν και είχαν γίνει μικρές επί μέρους οχυρωματικές επιδιορθώσεις, η Μεθώνη εξακολουθούσε να είναι σχεδόν ερειπωμένη. Η πρώτη γενική αναστήλωση που γνώρισε το κάστρο έγινε από τον κυβερνήτη Guido da Canal, ο οποίος με έδρα την Κορώνη ασχολήθηκε από το 1293 με εκτεταμένης μορφής έργα επανοχύρωσης στη Μεθώνη. Το *Maggior Consiglio* της Βενετίας ψήφισε αποφάσεις με τις οποίες

² Με τον όρο «κυβερνήτης» μεταφράζω τον τίτλο *castellano*, διότι ένας *castellano*, διότι ένας *castellano* της Μεθώνης δεν είχε καμιά σχέση, από άποψη διοικητικών ευθυνών, με κάποιον *castellano* της Κρήτης ή της Εύβοιας. Βλ. σχετικά αναλυτική επεξήγηση: Παναγιώτης Φουτάκης, «Η ενετική διοίκηση στο κάστρο της Μεθώνης». *Αρχαιολογία και Τέχνες* 81 (Δεκ. 2001), σ. 109 – 116, κυρίως σ. 110.

³ Marino Sanudo Torsello, «Istoria del Regno di Romania», στο Charles Hopg (επιμ.), *Chroniques gréco – romanes inédites ou peu connues, Berlin 1873*, σ. 99 – 170 (σ. 106).

χορηγήθηκαν τα έκτακτα ποσά των 2.000 υπερπύρων στις 28.4.1293 ⁴ και άλλων 2.000 υπερπύρων στις 27.4.1294 ⁵ για ριζική ανοικοδόμηση του κάστρου και διαμόρφωση του λιμανιού της Μεθώνης. Η καταστροφή που προκάλεσε στη Μεθώνη το 1125 ο δόγης Domenico Michiel, για να προστατεύσει τα συμφέροντα της Βενετίας, θα στοιχίσει τελικά ακριβά στα ταμεία του κράτους του, για να ξανακτιστεί αργότερα το κάστρο· και πάλι στο όνομα των συμφερόντων της Βενετίας, αλλά σε διαφορετική πολιτική συγκυρία.

Η πρώτη λοιπόν οχυρωματική επέμβαση των Ενετών στη Μεθώνη χρονολογείται από τα χρόνια 1293 - 1295. Στη συνέχεια, ανάλογα με τις ανάγκες και τις εξελίξεις, έγιναν επεμβάσεις, όπως ενίσχυση και προέκταση τειχών ή δημιουργία πύργων και προμαχώνων που ακόμη υφίστανται. Με δεδομένο ότι σε κάθε σημαντικό οχυρωματικό έργο τοποθετούνταν και ο θυρεός - ή σπανιότερα το οικόσημο - του υπεύθυνου αξιωματούχου, τα έργα αυτά μπορούν να χρονολογηθούν με την προϋπόθεση όμως να υπάρχει κατάλογος με τα ονόματα και τις χρονολογίες των ενετών αξιωματούχων της Μεθώνης ώστε να ταυτιστούν και να χρονολογηθούν οι θυρεοί. Ο γερμανός ιστορικός Karl Hopf συνέταξε το 1873 καταλόγους ενετών αξιωματούχων που υπηρέτησαν σε ελληνικά εδάφη υπό ενετική διοίκηση, μεταξύ των οποίων και η Μεθώνη ⁶. Σε αυτόν τον κατάλογο υπάρχουν εντούτοις κενά, ασάφειες και λάθη, με αποτέλεσμα όσοι τον χρησιμοποίησαν για ανάγνωση επιγραφών, ταύτιση θυρεών ή χρονολόγηση κατασκευών, να καταλήξουν σε λανθασμένους υπολογισμούς ⁷. Μετά από παραμονή μου στη Βενετία και έρευνα στα αρχεία της, κατάρτισα έναν πληρέστερο και ακριβέστερο κατάλογο των ενετών αξιωματούχων της Μεθώνης ο οποίος επιτρέπει ασφαλέστερα συμπεράσματα. Αυτός ο κατάλογος ⁸ θα χρησιμοποιηθεί στις παρακάτω ταυτίσεις, αναγνωρίσεις και χρονολογήσεις.

Από την πρώτη ενετική περίοδο χρονολογούνται αρκετές οχυρώσεις. Στο ανατολικό τείχος του κάστρου της Μεθώνης ο σημαντικότερος πύργος -που ονομαζόταν Stoppa - παρουσιάζει φάσεις κατασκευής διαφορετικών εποχών . Η

⁴ Archivio di Stado di Venezia, *Maggior Consiglio*, Liber Pilosus, φ. 435r.

⁵ Στο ίδιο, φ. 262r.

⁶ Hopf, ό.π., σ. 378 – 381, 386, 387, 389.

⁷ Kevin Andrews, *Castles of the Morea*, New Jersey 1953, σ. 71- 82· Stephen B. Luce, «Modon – a Venetian Station in Mediaeval Greece», στο L. Webber Jones (επιμ.), *Classical and Mediaeval Studies in Honor of Edward Kennard Rand*, New York City 1938, σ. 195 – 208 (σ. 207)· Eric Forbes – Boyd, *in Crusader Greece. A Tour of Castles of the Morea*, London 1964, σ. 160· Antoine Bon, «Monuments vénitiens en Grèce centrale et dans le Péloponnèse jusqu' au XVe siècle», στο Agostino Pertusi (επιμ.), *Venezia e il Levante fino al secolo XV*, τ. 2, Firenze 1974, σ. 41 – 67 (σ. 64).

⁸ Φουτάκης, ό.π., σ. 14 – 116.

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

εσωτερική, παλαιότερη οικοδομική φάση του πύργου διατηρεί σε αρχική θέση πρώτης χρήσης το λέοντα της Βενετίας ανάμεσα σε δύο θυρεούς εντελώς φθαρμένους. Γύρω τους διατηρούνται σε άσχημη κατάσταση σκαλιστά κομποσκοίνια που αποτελούσαν τη διακόσμηση τους. Η μορφή τους είναι χαρακτηριστική φραγκισκανικού κομποσκοινιού και η θέση τους σε πύλη κάστρου αποκαλύπτει κυβερνήτη του κάστρου που είτε ήταν μέλος του Terz' Ordine Francescano (Τρίτη Τάξη Φραγκισκανών με μέλη από την ενεργό πολιτική, στρατιωτική και κοινωνική ζωή), είτε ήθελε να επιδείξει την πεποίθηση του για μετάνοια, ταπεινότητα και φραγκισκανική λιτότητα. Η εξωτερική, μεταγενέστερη φάση του πύργου Stoppa διατηρεί σε θέση μεταγενέστερης χρήσης το οικόσημο του Vitale Miani, ο οποίος χρημάτισε έκτακτος προβλεπτής με εξουσία κυβερνήτη στη Μεθώνη το 1406. Το οικόσημο μετατοπισηθήκε από τους Ενετούς, όταν συμπληρωματικά έργα έκρυψαν την αρχική του θέση. Αυτό σημαίνει ότι προέρχεται από την εσωτερική οικοδομική φάση του πύργου που προφανώς ολοκλήρωσε ο Miani, και την οποία κατά το μεγαλύτερο μέρος είχε πραγματοποιήσει λίγα χρόνια νωρίτερα ο κυβερνήτης με τους φθαρμένους θυρεούς και τα σκαλιστά κομποσκοίνια.

Χάρη στην πολυμάθεια και την εξαιρετική προθυμία του φραγκισκανού συγγραφέα Isidore Gatti, ειδικού σύμβουλου του Βατικανού σε θέματα φραγκισκανικής ιστορίας της Βενετίας, με τον οποίο συζήτησα το θέμα, αποκαλύφθηκε η ταυτότητα των κατεστραμμένων θυρεών. Από όλες τις οικογένειες πατρικών της Βενετίας υπάρχει μόνο μία, εκείνη των Michiel, που έχει ιδιαίτερους δεσμούς με τον φραγκισκανισμό από την εποχή που ο Jacopo Michiel δώρισε το 1233

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

ένα νησάκι της Βενετίας στους φραγκισκανούς μοναχούς. Από τότε πολλοί Michel θεωρούν τους εαυτούς τους προνομιακά προστατευόμενους του άγιου Φραγκίσκου της Ασίζης, και το διακοσμητικό κομποσκοίни συμβολίζει την πνευματική οχύρωση μιας οικογένειας μέσα στη φραγκισκανική πίστη· διαδέτης - πνευματική προστασία γύρω από την οικογένεια, σαν το κάστρο - στρατιωτική προστασία γύρω από την πόλη, όπως εύσχημα μου τόνισε ο Isidore Gatti. Ενισχυτικά με αυτό το στοιχείο συμβαίνει, λίγο πριν από το 1406, να είχε υπηρετήσει ο Antonio Michiel ως κυβερνήτης Μεθώνης το 1399, στον οποίο τελικά ανήκουν οι δυο φθαρμένοι θυρεοί με κομποσκοίни.

Σε ό,τι αφορά την εξωτερική οικοδομική φάση του πύργου, διατηρεί σε θέση πρώτης χρήσης, ψηλά, κάτω από τα φουρούσια, δύο θυρεούς όχι της οικογένειας Foscarini, όπως υποστηρίζει ο Kevin Andrews ⁹, αλλά του Antonio Bonomi, φρούραρχου και προβλεπτή Μεθώνης από το 1497 ως το 1499. Συμπερασματικά, η εσωτερική οικοδομική φάση του πύργου Stoppa πραγματοποιήθηκε το 1399, με οριστική συμπλήρωση το 1406, και η εξωτερική μεταγενέστερη φάση το 1498 - 1499.

⁹ Andrews, ό.π., σ. 73.

εικ.2

Στη νότια πλευρά του κάστρου υπάρχει ο πύργος San Marco, του οποίου η εσωτερική πλευρά έχει δύο παραστάδες με ενσωματωμένους δύο θυρεούς σε μεταγενέστερη θέση χρήσης (εικ. 2). Επαναχρησιμοποιήθηκαν από τους Τούρκους ως οικοδομικό υλικό σε κεκλιμένη θέση, που υποδηλώνει ήττα για τη Βενετία και θάνατο για τις οικογένειες τις οποίες αντιπροσωπεύουν. Οι δύο κυβόλιθοι στους οποίους είναι σκαλισμένοι οι δύο θυρεοί έχουν ακριβώς τις ίδιες διαστάσεις και την ίδια κοπή με τους κυβόλιθους εσωτερικά της πύλης, από την οποία προφανώς προέρχονται. Επιπλέον, εξέταση με υπεριώδη ακτινοβολία που χρησιμοποιήσα έδειξε ότι έχουν και την ίδια χημική σύσταση τόσο με τους υπόλοιπους εσωτερικούς κυβόλιθους όσο και με τα τρία λιοντάρια, ένα *passante* και δύο *ecaterowthen rampante*, επάνω από την εσωτερική πύλη San Marco. Η ομοιότητα μεγέθους και πλαισίου των δύο κεκλιμένων θυρεών (με τον δεξιό όμως φθαρμένο) που δείχνει ότι επρόκειτο για κυβερνήτες, το γεγονός ότι οι συγκεκριμένες οικογένειες είχαν θυρεό με ζώνη, όπως ο αριστερός, και η εποχή που ο λέοντας της Βενετίας χρησιμοποιούνταν σε στάση *passante*, συγκλίνουν στην ταύτιση του θυρεού με ζώνη με εκείνον του κυβερνήτη *Nicole Foscolo* 1411, κάτι που σημαίνει ότι η εσωτερική φάση του πύργου San Marco πραγματοποιήθηκε το 1411. Οι δύο εσωτερικές παραστάδες του προστέθηκαν από τους Τούρκους τον 18ο αιώνα, ενώ το εξωτερικό του πύργου αναστηλώθηκε εν μέρει από το γαλλικό εκστρατευτικό σώμα το 1829, και περισσότερο από τους αρχαιολόγους το δεύτερο μισό του 20ού αιώνα.

Το βορειοανατολικό κυρίως τείχος διατηρεί λέοντα της Βενετίας με δύο θυρεούς *ecaterowthen* σε αρχική θέση πρώτης χρήσης. Ο μόνος δυνατός συνδυασμός αξιωματούχων με χρονικά πρώτο (δεξιά του λιονταριού) άτομο έχοντα θυρεό έξι ζωνών και χρονικά δεύτερο άτομο έχοντα θυρεό μιας ζώνης είναι οι *Lorenzo Venier* και *Nicolo Foscolo* που διαδέχτηκαν ο ένας τον άλλο στη θέση του κυβερνήτη Μεθώνης το 1411. Αυτό αποδεικνύει επίσης ότι ο κατεστραμμένος θυρεός στην

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

παραστάδα της πόλης San Marco ανήκει στον Lorenzo Venier. Δύο έγγραφα πιστοποιούν την εκτέλεση οχυρωματικών έργων στη Μεθώνη αυτή την περίοδο. Στις 10.12.1409 η Βενετία έδωσε εντολή στο δούκα της Κρήτης να στείλει επειγόντως στον κυβερνήτη Μεθώνης 3.000 υπέρπυρα για την ολοκλήρωση έργων σε πύργους και τείχη του κάστρου¹⁰, και στις 21.11.1410 ψηφίστηκε νέα εντολή προς το δούκα της Κρήτης για άμεση αποστολή άλλων 10.000 υπέρπυρων για τα οχυρωματικά έργα Μεθώνης και Κορώνης¹¹.

Ο προμαχώνας Bembo, στη βόρεια αμυντική γραμμή της Μεθώνης, φέρει επιγραφή και τρεις θυρεούς σε μεταγενέστερη θέση χρήσης . Ο Kevin Andrews χρονολογεί την επιγραφή μετά το 1480 για να τη συνδέσει με το φρούραρχο Μεθώνης Francesco Bembo το 1494, και ταυτίζει τους τρεις θυρεούς με τις οικογένειες Foscarini, Bembo και Foscolo, ενώ ο Antoine Bon τη χρονολογεί το 1480 και ο Eric Forbes - Boyd το 1494¹².

Το πλήρες κείμενο της επιγραφής, μαζί με τις συντομεύσεις, είναι το εξής:
PRETOREITER [ATO] ONE[RE] CLA[RISIMUS] V[IR] D[OMI]N[US]
IO[HANNES] BEMBO URBS HOC ASILLO ORNATA E[ST] AN[N]O D[OMINI]
MCCCCLX XX OCT[OBRIS] (Με το για δεύτερη φορά αξίωμα του πραιτόρα ο εκλαμπρότατος ανήρ κύριος Giovanni Bembo εκόσμησε την πόλη με ετούτο το απροσπέλαστο καταφύγιο το έτος Κυρίου 1460 στις 20 Οκτωβρίου). Σε ό,τι αφορά

¹⁰ Archivio di Stato di Venezia, *Ducall eLettere ricevute, registro IV*, φ. 106r.

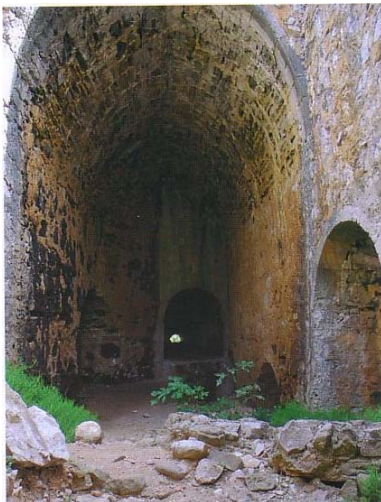
¹¹ Στο ίδιο, φ. 204r.

¹² Andrews, ό.π., σ. 71· Bon, ό.π., σ. 64· Forbes – Boyd, ό.π., σ. 160.

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

τους θυρεούς, στο κέντρο αναποδογυρισμένος από τους Τούρκους είναι ο θυρεός του κυβερνήτη Giovanni Bembo, δεξιά του ο θυρεός του πρώτου γενικού συμβούλου Ermolao Minio, και αριστερά του εκείνος του δεύτερου γενικού συμβούλου Bartolomeo Erizzo.

Στις 10 Δεκεμβρίου 1459 η ενετική Γερουσία πήρε μια σημαντική απόφαση για τη βόρεια οχύρωση της Μεθώνης. Έδωσε απόλυτη δικαιοδοσία στον εξάιρετο, όπως η ίδια αποκαλεί, μηχανικό Pietro Palmerio να ολοκληρώσει το βόρειο τείχος του κάστρου, του οποίου οι πύργοι ήταν πεπαλαιωμένοι, να προχωρήσει σε κατεδάφιση του τμήματος που θεωρεί ανεπαρκές, και να ξαναχτίσει χωρίς να υπολογίσει τα έξοδα¹³, δήλωση εντυπωσιακή για την οικονομικά κουμπωμένη και συνήθως φειδωλή ενετική εξουσία στις περιπτώσεις αποστολής χρημάτων μακριά από τη Βενετία. Με την ίδια απόφαση γερουσιαστές ζήτησαν από τον κυβερνήτη Giovanni Bembo να προβεί στην πρόσληψη 100 εργατών από τη Μάνη για να εργαστούν στην ανέγερση των νέων οχυρωματικών έργων, και απαίτησαν οι οχυρώσεις που θα δημιουργηθούν στο βόρειο τείχος της Μεθώνης να είναι απόρθητες! Στις 10 Ιουλίου 1460 η Γερουσία έστειλε 2.000 χρυσά δουκάτα για την αποπεράτωση των έργων της Μεθώνης¹⁴, που η επιγραφή της 20ής Οκτωβρίου 1460 τοποθετεί χρονικά με την ολοκλήρωση του προμαχώνα Bembo.

Η αριστοτεχνική λιθοδομή αυτού του τεράστιου για την εποχή του προμαχώνα από συμμετρικά λειασμένες πέτρες με σκαλιστή μπορντούρα στον κάθε κυβόλιθο, και η αξιοθαύμαστη συνοχή του με τη scagra του να στηρίζεται επάνω σε απόκρημνο βράχο, προκαλούν μέχρι σήμερα το θαυμασμό μηχανικών και αρχιτεκτόνων επιπλέον, όμως, σε συνδυασμό με τη λέξη asil(l)o (απροσπέλαστο καταφύγιο) της επιγραφής, εκφράζουν το ειδικό βάρος της απαίτησης των γερουσιαστών για απόρθητη οχύρωση. Ο προμαχώνας ονομάζεται Bembo εξαιτίας της επιγραφής του, για το δίκαιο ωστόσο της ιστορίας θα

¹³ Archivio di Stato di Venezia, *Senato, Deliberazioni Mar*, registro 6, φ. 148r.

¹⁴ Στο ίδιο, 191r.

έπρεπε, από το όνομα του όντως εξαιρετού μηχανικού, να αποκαλείται προμαχώνας Palmerio.

Ανατολικά του προμαχώνα υπάρχουν ένα αναλημματικό τείχος και μία πλατφόρμα. Οι διηγήσεις των περιηγητών Felix Faber το 1483, Georges Lengherand το 1485, Pietro Casola το 1494 και Arnold von Harff το 1497¹⁵ δίνουν την εικόνα των έργων οχύρωσης και επιτρέπουν να υπολογιστεί ότι η τάφος είχε διαπλατυνθεί από το 1482, ενώ το αναλημματικό τείχος και η πλατφόρμα χτίστηκαν το 1494 με 1498.

Από τη δεύτερη ενετική περίοδο, 1686 με 1715, χρονολογούνται οι επόμενες οχυρώσεις. Το βόρειο κυρίως τείχος φέρει λέοντα της Βενετίας, δίπλα σε αυτόν ένα θυρεό και τρεις από κάτω σε αρχική θέση πρώτης χρήσης. Ο Kevin Andrews ταύτισε τους θυρεούς με τις οικογένειες των Bembo, Foscarini και Foscolo¹⁶. Στην πραγματικότητα, πρόκειται για τον θυρεό του προβλεπτή Μεθώνης Luca Priuli δίπλα στο λιοντάρι, και από κάτω για τους θυρεούς του διαχειριστή Μεσσηνίας Francesco Corner, του προβλεπτή Μεσσηνίας Giovanni Badoer, και του λέκτορα Μεσσηνίας Bernardo Lippomano. Συνδυάζοντας τα χρονικά διαστήματα των τεσσάρων θητειών, τα οποία ασφαλώς δεν ταυτίζονται απόλυτα μεταξύ τους, και συνυπολογίζοντας ότι η επιτόπου ανάληψη καθηκόντων γινόταν λίγους μήνες μετά την εκλογή τους, βγαίνει το συμπέρασμα ότι το χρονικό διάστημα που και οι τέσσερις αξιωματούχοι συνυπήρξαν στο κάστρο ήταν από το φθινόπωρο του 1708 μέχρι τα τέλη του 1709. Ως εκ τούτου, αυτό το σημαντικό για τη βόρεια οχύρωση της Μεθώνης τείχος ολοκληρώθηκε το 1709. Συνεπώς το ενισχυτικό τεθλασμένο τείχος που βρίσκεται ακριβώς μπροστά του και το προστατεύει κατασκευάστηκε το 1710 με 1714.

Ο προμαχώνας Loredan διατηρεί λέοντα της Βενετίας και επιγραφή που πληροφορεί ότι τελείωσε το 1714 από τον προβλεπτή στρατηγό στρατίας Πελοποννήσου Antonio Loredan. Η κεντρική πύλη του κάστρου στο ύψος της γέφυρας έχει κιονόκρανα και επιστύλιο που ήταν σε χρήση τον 17ο και τον 18ο αιώνα. Επιπλέον, τα σκαλιστά στον πωρόλιθο δόρατα και κοντάρια λαβάρων είναι παρόμοια με αυτά που ο Francesco Morosini κοσμούσε το οικόσημό του έχοντας τον τίτλο του Procuratore di San Marco, Capitano Générale da Mar (Επίτροπου του Αγίου Μάρκου, Γενικού Διοικητή του Ναυτικού). Με αυτή την ιδιότητα ανακατέλαβε από τους Τούρκους τη Μεθώνη τον Ιούλιο του 1686. Χάρτες των αρχείων της Βενετίας των

¹⁵ Felix Faber, *Evagatorium in Terrae Sanctae, Arabiae et Egypti pererinationem*, Stuttgart 1849, s. 337 - 338· Georges Lengherand, *Voyage de Georges Lengherand*, Mons 1861, σ. 98. Pietro Casola, *Viaggio di Piero Castola a Genusalemme*, Milano 1855, σ. 37· Arnold von Harff, *The Pilgrimage of Arnold von Harff*, London 1946, σ. 80 - 81.

¹⁶ Andrews, ό.π., σ. 80.

ετών 1686, περίπου 1690 και 1706 δείχνουν ότι το κάστρο της Μεθώνης είχε γέφυρα τεθλασμένης μορφής όχι στο σημείο όπου βρίσκεται σήμερα, αλλά ανατολικότερα, στη θέση που τώρα βρίσκεται ο προμαχώνας Loredan ¹⁷. Αυτό σημαίνει ότι η πύλη δημιουργήθηκε με την ολοκλήρωση του προμαχώνα το 1714, μαζί με γέφυρα που πλέον δεν υφίσταται.

Η σημερινή γέφυρα έχει πέτρινους πυλώνες που έκαναν οι Τούρκοι τον 18ο αιώνα για στήριξη ξύλινης γέφυρας, η οποία διακρίνεται στην γκραβούρα που φιλοτέχνησε ο γάλλος αρχιτέκτονας Achille Poiret στη Μεθώνη τον Απρίλιο του 1829 ¹⁸. Τα πέτρινα τόξα και το άνω τμήμα της πέτρινης γέφυρας χτίστηκαν από τον γαλλικό στρατό το 1830.

Σε όλο το μήκος της βόρειας οχύρωσης υπάρχει *contrascarpa* που δημιουργήθηκε μετά την ολοκλήρωση του προμαχώνα Loredan και του ενισχυτικού βορειοδυτικού τείχους, δηλαδή το 1714 με 1715, με περαιτέρω διεύρυνση της τάφρου. Ο γαλλικός στρατός ενίσχυσε την *contrascarpa* και βάθυνε την τάφρο του 1829. Στη βόρεια κατάληξη της η *contrascarpa* απολήγει σε πλατφόρμα του πυροβολικού που αποτελεί το τελευταίο οχυρωματικό έργο των Ενετών στη Μεθώνη. Διαμορφώθηκε το 1715, λίγο πριν οι Τούρκοι ανακαταλάβουν το κάστρο τον Αύγουστο του 1715.

Δεν θα ήταν αδιάφορο να κλείσει αυτό το κείμενο με ένα γεγονός για το οποίο η Ιστορία δεν καταδέχεται να καταναλώσει μελάνι. Κακώς. Εκτός από την Ιστορία, υπάρχει και η ιστορία. Εκτός από τα καθοριστικά για την πορεία της ανθρωπότητας γεγονότα, υπάρχουν και τα καθοριστικά για την πορεία ενός ανθρώπου συμβάντα. Και χωρίς τα λιθαράκια των προσωπικών ιστοριών δεν χτίζεται το κάστρο της Ιστορίας. Συχνά μελετάται το εποικοδόμημα δίχως ιδιαίτερη προσοχή στα θεμέλια του. Το αίμα που πότισε ένα έργο ή ένα γεγονός δεν κινεί την προσοχή· φαντάζει σαν ένας ξερός, σκούρος λεκές που δεν θυμίζει καν αίμα. Και όμως, κάποτε ήταν κόκκινο, ζεστό, κυλούσε στη σάρκα κάποιου άνδρα, κάποιας γυναίκας, κάποιου παιδιού.

¹⁷ Biblioteca Nazionale Marciana, Memorie istoriografiche delli regni della Morea/Negreponte, tavola 10· στο ίδιο, *Teatro della guerra: Morea e adiacenze*, tavola 26· στο ίδιο, Carte topografiche e piante di città e fortezze per la guerra di Morea, tavola 75· Biblioteca del Museo Correr, *Libro delle Piazze Principali del Regno di Morea*, tavola 33.

¹⁸ Abel Blouet, *Expédition scientifique de Morée*, 3 τ., Paris 1831 – 1838, τ. 1, planche 12, fig. 1.

Ο κυβερνήτης Μεθώνης Giovanni Bembo με την επιγραφή που εξετάσαμε παραπάνω, συντάσσοντας το κείμενο της που εκπέμπει αυτή τη δικαιολογημένη υπερηφάνεια και ικανοποίηση, και αποδίδοντας στον εαυτό του τον βαρύγδουπο ρωμαϊκό τίτλο του praetor - που δεν χρησιμοποιούνταν πλέον την εποχή εκείνη-, δεν γνωρίζει ακόμη την τραγωδία που τον περιμένει. Η σύζυγος και η κόρη του, που ήταν μαζί του στη Μεθώνη, πέθαναν από επιδημία πανούκλας στο κάστρο λίγο μετά την τοποθέτηση της επιγραφής. Μην αντέχοντας πλέον τη Μεθώνη για την οποία τόσο είχε δουλέψει και η οποία σε αντάλλαγμα του πήρε ό,τι ακριβότερο είχε στη ζωή, παρακάλεσε τη Γερουσία της Βενετίας να τον αποδεσμεύσει από το αξίωμα του και να του επιτρέψει να γυρίσει πίσω. Στις 18.8.1461 η ενετική Γερουσία έκανε δεκτό το αίτημα του Giovanni Bembo ¹⁹, αλλά μόλις στις 6.4.1462 κατάφερε τελικά να αποδεσμευτεί από τις πολιτικές του υποχρεώσεις ²⁰. Η Μεθώνη τού πήρε τη γυναίκα και την κόρη του - οι Τούρκοι τού γύρισαν ανάποδα το θυρεό για να τον προσβάλουν, και ασκούμενοι στη σκοποβολή τον πυροβόλησαν - τα σημάδια παραμένουν ακόμη εμφανέστατα στην πέτρα. Ο χρόνος, όπως πάντα, έφερε τη φθορά του. Ο θυρεός όμως και η επιγραφή/υπογραφή του αντέχουν ακόμη, ως μαρτυρία μιας ιστορίας μέσα στην Ιστορία, ως ένδειξη αναγνώρισης για το φόρο αίματος που πλήρωσε στη Μεθώνη. Περήφανη επιγραφή, οικογενειακή τραγωδία, προσβεβλημένος θυρεός: διαδοχή φάσεων ενάντια στη λήθη.

Οι κάτοικοι στην περιοχή της Μεθώνης λένε ότι όταν ο θυελλώδης άνεμος ουρλιάζει στο κάστρο της Μεθώνης, ακούνε τις κραυγές των ιπποτών της εποχής των Βενετών και τα ουρλιαχτά των βασανιζόμενων της εποχής των Τούρκων. Δεν είναι ακριβώς αυτό που εγώ άκουσα. Οι μάρτυρες αναπαύονται πλέον εν ειρήνη και οι ιππότες, σήμερα χαμένοι στον καταναλωτισμό της κοινωνίας, ψάχνουν την καινούρια πανοπλία. Αυτό που άκουσα, όταν ο μανιασμένος αγέρας σαρώνει τα πάντα σφυρίζοντας στο κάστρο της Μεθώνης, είναι η ανάσα που απογυμνώνει, καθαρίζει, εξαγνίζει, σφυρηλατεί. Έχει άραγε η Ιστορία το ίδιο αποτέλεσμα στον Άνθρωπο;

Το κάστρο της Μεθώνης κτίστηκε κατά την διάρκεια της πρώτης ενετικής περιόδου στη μορφή που και σήμερα διατηρείται και καταλαμβάνει ολόκληρη την έκταση του ακρωτηρίου στην νοτιοδυτική ακτή.

Έχει συνολική έκταση 110 στρέμματα κι έχει μήκος τειχών περί τα 3000 μέτρα. Το κάστρο της Μεθώνης ήταν ουσιαστικά μια πολιτεία οχυρωμένοι δια ξηράς

¹⁹ Archivio di Stato di Venezia, *Senato, Deliberazioni Mar, registro 7*, φ. 29v.

²⁰ Στο ίδιο, *Segretario alle voci, Universi o Mistri, registro 5*, φ. 31r.

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

και θαλάσσης, με ένα εξαιρετικό λιμάνι στα ανατολικά της, ο λιμενοβραχίονας του οποίου είχε ημικυκλικό σχήμα, ξεκινούσε από την νότια πύλη της θάλασσας (Porta di San Marco) με κατεύθυνση προς βορρά παράλληλα με τα τύχη.

Το κάστρο αποτελείται από δυο περιβόλους, έναν μεγαλύτερο στα νότια (εξωτερικό) και έναν μικρότερο ενισχυμένο αμυντικά στα βόρεια, την Ακρόπολη. Οι περίβολοι χωρίζονται μεταξύ τους με ένα ενδιάμεσο τείχος που ενισχύεται με πέντε πύργους, τέσσερις με τετράπλευρη κάτοψη και ένα πολυγωνικό.

Στο βορειότερο τμήμα του εξωτερικού περιβόλου ήταν η “πλατειά”, το πιο κεντρικό τμήμα του κάστρου. Εκεί υπάρχει ένας μονολιθικός αρραβδωτός κίονας από κοκκινωπό γρανίτη, που πιθανόν προέρχεται από ένα ναύαγιο που έχει εντοπισθεί στην θαλάσσια περιοχή του ακρωτηρίου Σπίθα στην νήσο Σαπιετζα. Ο κίονας φέρει κιονόκρανο και επιγραφή με χρονολογία 1493.

Εντός των δυο περιβολών σώζονται διάφορα κτίσματα. Υπάρχουν επίσης υπόγειες δεξαμενές όπου συλλέγονται τα όμβρια ύδατα. Η μεγαλύτερη βρίσκεται

στον εξωτερικό περίβολο του κάστρου.

Βαθιά τάφος χωρίζει το κάστρο από την ξηρά, προστατεύοντας έτσι το πιο ευάλωτο τμήμα του το βόρειο, στο οποίο και οι οχυρώσεις είναι ιδιαίτερα ενισχυμένες.

Τα τείχη κατασκευάζονται από αδρά λαξευμένους λίθους ασβεστόλιθου, ψαμμίτη και πωρόλιθου, πετρώματα που υπάρχουν στην ευρύτερη περιοχή της Μεθώνης. Έχουν επάλξεις οι οποίες είναι προσιτές από τον περιδρόμο στον οποίο η πρόσβαση γίνεται από τον εσωτερικό των δυο περιβολών. Ενισχύονται κατά διαστήματα με πύργους οι περισσότεροι εκ των οποίων διατηρούνται σήμερα σε πολύ χαμηλό ύψος.

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

Ανάλογα με τις ανάγκες και τις εξελίξεις της οχυρωματικής αρχιτεκτονικής για την αντιμετώπιση των νέων απαιτήσεων της πολεμικής τέχνης τα τείχη ενισχύονται ή ανακατασκευάζονται. Κατά την πρώτη περίοδο της Ενετοκρατίας στην Μεθώνη έχει χρονολογηθεί μια σειρά από πολύ σημαντικά οχυρωματικά έργα για την άμυνα της πόλης:

Ο προμαχώνας Bambo, δεξιά της κεντρικής πύλης εισόδου. Είναι κτισμένος πάνω σε υψηλούς απόκρημνους βράχους και προάσπιζε την ΒΔ γωνία του κάστρου. Πρόκειται ίσως για το πιο εντυπωσιακό αρχιτεκτόνημα του κάστρου της Μεθώνης, κηρός λόγω των προσεγμένων κατασκευαστικών του στοιχείων. Η τοιχοδομία του δηλαδή αποτελείται από συμμετρικά λαξευμένους πωρόλιθους καθένας εκ των οποίων φέρει περιμετρικά σκαλιστό πλαίσιο.

Ο προμαχώνας χρονολογείται στο β' μισό του 15^{ου} αιώνα με βάση τρεις θυρεούς που διατηρούνται στην ανατολική πρόσοψη του εκ των οποίων ο μεσαίος έχει αποδοθεί στο Giovanni Bembo, ο οποίος εξελέγη κυβερνήτης (castelano) της Μεθώνης στις 14/5/1459.

Ο πύργος Stoppra, στο μέσο περίπου της ανατολικής πλευράς των τειχών του κάστρου, στο κάτω τμήμα του οποίου ανοίγεται πύλη, η κεντρική ανατολική πύλη της θάλασσας. Αποτελεί ένα από τα πιο ενδιαφέροντα από αρχαιολογικής άποψης τμήματα του κάστρου, εξαιτίας των διαφορετικών οικοδομικών φάσεων που παρουσιάζει. Η παλαιότερη από αυτές διακρίνεται σήμερα στο κατώτερο τμήμα του πύργου και εσωτερικά, όπου σώζεται παράσταση με λέοντα του Άγιου Μάρκου του εμβλήματος της Βενετίας, εκατέρωθεν του οποίου σε πλαίσιο διατηρούνται αρκετά φθαρμένοι δυο θυρεοί. Σύμφωνα με πρόσφατη ερευνά αποδόθηκαν στον Antonio Michiel, κυβερνήτη της Μεθώνης το 1399.

Στην εξωτερική όψη του πύργου και στο ανώτερο σημείο διατηρούνται επίσης οικόσημα. Το χαμηλότερο πάνω ακριβώς από το ορθογώνιο άνοιγμα και σε θέση δεύτερης χρήσης, έχει αποδοθεί στον Vitale Miani έκτακτο προβλεπτή της Μεθώνης το 1406. Ακόμη ψηλότερα κάτω από τα σωζόμενα φουρουνισια του πύργου διατηρούνται σε θέση πρώτης χρήσης παράσταση με το Λιοντάρι του Άγιου Μάρκου και δυο θυρεοί οι οποίοι έχουν αποδοθεί στον Antonio Bonny, φρούραρχο και προβλεπτή της Μεθώνης από το 1447 ως το 1499. Η επιβλητική νότια πύλη της θάλασσας, portal di san marco αποτελείται από δυο πύργους ορθογώνιας κάτοψης στο άνω τμήμα των οποίων υπάρχουν δωμάτια μικρών διαστάσεων (αυτό του πύργου που δεν φέρει σήμερα ανοίγματα, έχει λιθόστρωτο δάπεδο που διατηρείται σε καλή

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

κατάσταση), τα οποία επικοινωνούν μεταξύ τους με ένα διάδρομο. Από την παλιότερη οικοδομική φάση, πιθανόν του 13^{ου}-14^{ου} αιώνα, σε ενδιάμεσο τόξο στο εσωτερικό του πυλώνα, διατηρούνται ανάγλυφες παραστάσεις οπή απεικονίζεται το Λιοντάρι του Άγιου Μάρκου, που σήμερα, όμως, παρουσιάζουν φθορές σε προχωρημένο βαθμό.

Κατά την περίοδο αυτή διανοίγεται βαθιά τάφος για τις ανάγκες της αμυντικής ενίσχυσης της βόρειας πλευράς του κάστρου που αποτελούσε το πιο ευπρόσβλητο σημείο καθώς αποτελούσε την

μόνη πρόσβαση από την στεριά. Η τάφος διαπλατύνεται και διευρύνεται από τους Ενετούς και κατά την δεύτερη περίοδο της κυριαρχίας τους στην Μεθώνη καθώς και πολύ αργότερα από τους Γάλλους κατά το 1829. Την πρώτη ενετική περίοδο χρονολογείται και η πλατφόρμα που χωρίζει την τάφο σε δυο τμήματα.

Το ΒΑ τείχος χρονολογείται στις αρχές του 15^{ου} αιώνα με βάση σωζόμενα οικοήσημα.

Στην πρώτη ενετική περίοδο θα μπορούσε να αποδοθεί και το δυτικό επιθαλασσιο τείχος του κάστρου στην μορφή μάλιστα που σήμερα σώζεται καθώς αποτελούσε το πιο απρόσβλητο σημείο του κάστρου και κατά συνέπεια έχει δεχθεί τις λιγότερες επεμβάσεις. Αντίθετα στο ανατολικό επιθαλασσιο κάποτε τείχος διακρίνονται οι περισσότερες επισκευές ή ανακατασκευές ανά εποχή.

Από το οκταγωνικό οχυρό Μπούρτζι, που καταλαμβάνει την μικρή βραχώδη νησίδα στα νότια του κάστρου, προς το τέλος της πρώτης ενετικής περιόδου (1484-1500), αποδίδεται το κατώτερο τμήμα του κυρίως πύργου. Μεθώνη ή Mondon: "In media via ad omnem terram et mare". Αυτά ήταν τα λόγια του προσκυνητή Félix Fabri ο οποίος επισκέφθηκε την Μεθώνη κοινά το δεύτερο μισό του 15ου αι. και τα οποία υπογραμμίζουν τη σημασία της τοποθεσίας κατά τη μακρά περίοδο της χρήσης

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

του πανιού: ένα ασφαλές καταφύγιο στη μέση του περίφημου ταξιδιού από τη Βενετία προς τους Αγίους Τόπους.

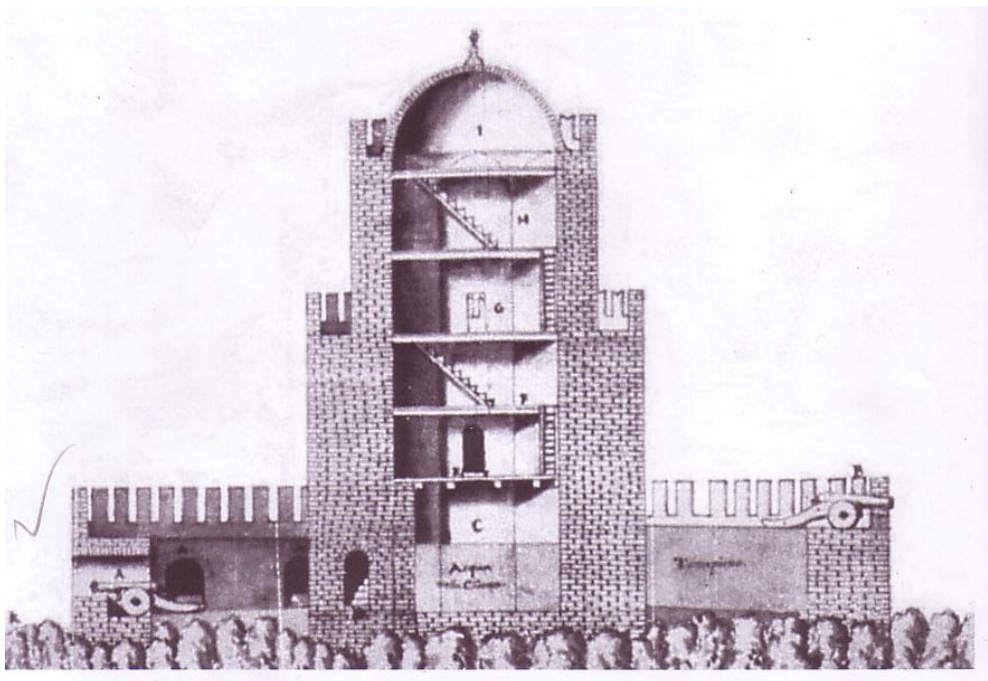
Η τοποθεσία βρίσκεται στο νοτιοδυτικό άκρο της μεσσηνιακής χερσονήσου στην Πελοπόννησο. Οχυρώσεις που χρονολογούνται τουλάχιστον από την κλασική περίοδο μαρτυρούν τη στρατηγική σημασία της περιοχής. Το συγκρότημα περιλαμβάνει το κυρίως φρούριο, το "castello da mare" και το λιμάνι. Η παλιότερη ιστορική αναφορά σ' αυτά τα οχυρωματικά έργα γίνεται το 1206, λίγο μετά την κατάκτηση του Μοριά από τους Φράγκους. Η πύλη έφτασε στην ακμή της κατά την πρώτη βενετική περίοδο. Η πόλη προσέφερε λιμάνι για τον ενετικό στόλο αλλά ταυτόχρονα ήλεγχε τη ζωτική θαλάσσια οδό έναντι των εχθρικών στόλων.

Το κύριο οχυρωμένο συγκρότημα προστατεύεται από βορρά μέσω μιας τάφρου που σχεδόν 20 μ. πλάτος, καθώς και από ισχυρές οχυρώσεις που έφθασαν στην ύψιστη εξέλιξη τους κατά τη δεύτερη ενετική περίοδο (1684-1715). Η κάτοψη είναι επιμήκης με μέγιστο μήκος 700 μ. Το Castello da mare κατέχει το στρατηγικό νότιο άκρο προς τη θάλασσα, περίπου 80 μ. νοτίως του κυρίως οχυρωμένου συγκροτήματος. Αυτός ο πύργος χτίστηκε αργότερα από το κυρίως οχυρό και ρόλος του ήταν η ενίσχυση του νοτίου τμήματος του φρουρίου και η προάσπιση της εισόδου στο λιμάνι. Ως κατασκευή μπορεί να συγκριθεί με παρόμοια πολυγωνικά ή κυκλικά φρούρια που ήταν χτισμένα σε άλλες πόλεις – λιμάνια, όπως το Ηράκλειο, η Ρόδος, το Ναύπλιο. Όλα αυτά είχαν το διπλό ρόλο να υπερασπίζονται το λιμάνι και επιπροσθέτως να παρέχουν μια ισχυρή προστασία από τη θάλασσα, καθώς αποτελούσαν τμήμα των λιμενικών έργων. Το ίδιο το κάστρο αποτελείται από δύο ομόκεντρα οκτάγωνα: το κυρίως τμήμα – mastio - και το περιμετρικό τείχος.

Ο Kevin Andrews το 1952 στη διατριβή του «Τα κάστρα του Μοριά» (1953), εξετάζει για πρώτη φορά τον πύργο ως ανεξάρτητη κατασκευή αλλά τον αποδίδει στην τουρκική περίοδο (μετά το 1500), εξαιτίας της κατασκευαστικής τεχνικής του. Το 1977 ο Σ. Ταμάρι (1978) παρουσίασε μια καινούργια μελέτη για αυτό το φρούριο που βασίστηκε στα αποτελέσματα της ερευνάς του στα βενετικά αρχεία. Τα συμπεράσματά του (αν και με αρκετή αβεβαιότητα) τοποθετούν την χρονολογία της πρώτης κατασκευής του πύργου στην πρώτη Βενετική περίοδο. Καινούργια μελέτη για το μνημείο αυτό ανέλαβε το 1982 ο γράφων και κατέληξε σε συμπέρασμα το 1984. Η μελέτη αυτή παρείχε περισσότερο λεπτομερή ανάλυση σχετικά το ίδιο το κτίσμα, με σκοπό να εξαχθεί μια ακριβέστερη χρονολόγηση των ποικίλων φάσεων

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

του μνημείου, σε συνδυασμό με πρόσθετη έρευνα που διεξήχθη στα βενετικά αρχεία. Η λεπτομερής μελέτη του κάστρου έχει πλέον ολοκληρωθεί.

Το κύριο τμήμα του πύργου (mastio) είναι μια οκταγωνική κατασκευή, χτισμένη 2.00μ. πάνω από το επίπεδο της θάλασσας με τείχη που έχουν πάχος 4.25μ. και 6.10μ. σε κάθε πλευρά του οκταγώνου. Σε ύψος 12.50μ., πάνω από το επίπεδο της θάλασσας δημιουργήθηκε ένα θωράκιο με επάλξεις (camino di ronda) καθώς και ένας μικρότερος οκταγωνικός πύργος με πλευρές μήκους 4.00μ., που υψώνεται μέχρι τα ως 17.80 μ. Ένας πλινθόκτιστος θόλος χτισμένος σε κυκλικές σειρές, καλύπτει το κτήριο και δημιουργεί τη χαρακτηριστική σφαιρική απόληξη των κάθετων τοίχων του οκταγωνικού πύργου ύψους 22.50 μ. Η είσοδος είναι στραμμένη στο βορρά, προς το κυρίως φρούριο. Μετά την είσοδο υπάρχει ένας μικρός προθάλαμος (anticamera) και κατόπιν ένα τετράγωνο θολωτό δωμάτιο. Από το σημείο αυτό το λίθινο κλιμακοστάσιο οδηγεί στον πρώτο όροφο (7.60μ.) από τον θαλάσσιο ορίζοντα. Αρχικά κατασκευάστηκαν τέσσερα ξύλινα πατώματα και επικοινωνούσαν μεταξύ τους με ξύλινες σκάλες. Σήμερα τα ξύλινα πατώματα δεν υπάρχουν πλέον και η ύπαρξη τους μαρτυρείται μόνον από τις σειρές δοκοθηκών μέσα στην τοιχοποιία. Το κενό σήμερα εσωτερικό οκτάγωνο του πύργου αποτελεί έναν εντυπωσιακό κάθετο άξονα. Το φως μπαίνει στο πρώτο πάτωμα από τρία μικρά παράθυρα (0.70 χ 0.35μ.) που ήταν αρχικά πολεμίστρες.

Οι τεχνικές κατασκευής που χρησιμοποιήθηκαν στο κύριο τμήμα του πύργου παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Το κατώτερο τμήμα είναι χτισμένο προσεκτικά από τετραγωνισμένους λίθους συναρμοσμένους με κονίαμα. Σε λίγα μόνον σημεία υπάρχει κατασκευή με ακατέργαστους λίθους και υπερβολική χρήση κονιάματος, που μπορεί να θεωρηθεί κατά συνέπεια ως επισκευή. Για το άνω τμήμα του πύργου η τεχνική κατασκευής είναι διαφορετική: υπάρχουν κατεργασμένοι γωνιόλιθοι μόνον στις γωνίες και η υπόλοιπη κατασκευή είναι ακατέργαστοι λίθοι δεμένοι με κονίαμα. Επίσης, υπάρχει ευδιάκριτη επισκευή με ακατέργαστους λίθους στο 3ο - 4ο επίπεδο. Σε μια απόσταση 5.60 μ. από το κυρίως οκτάγωνο του πύργου υπάρχει το εξωτερικό οκταγωνικό τείχος, που δημιουργεί μια εσωτερική πολυγωνική αυλή. Το τείχος αυτό έχει πάχος 3.00μ. και κάθε πλευρά του διέθετε αρχικά δυο κανονιοθυρίδες. Οι θυρίδες αυτές κλείστηκαν κατά τη δεύτερη βενετική περίοδο. Η κυρίως είσοδος στο συγκρότημα (σε 2.00 μ. πάνω από το επίπεδο της θάλασσας) διαιρείται σε δυο χώρους: ο πρώτος, στεγασμένος με θολό, παρέχει πρόσβαση στην αυλή. Η πρόσοψη αυτής της εξωτερικής εισόδου ήταν κατασκευασμένη από εναλλασσόμενες σειρές λίθων και τούβλων και φέρει οξυκόρυφη αψίδα. Το υπόλοιπο τμήμα του εξωτερικού οκταγωνικού τείχους είναι κατασκευασμένο ατελώς λαξευμένους ισοδομικούς και αργούς λίθους.

Στην κορυφή του δώματος της εσωτερικής εισόδου, σύμφωνα με μια παλιά αναπαράσταση και ορισμένα ίχνη που υπάρχουν ακόμη στους τοίχους του mastio, βρισκόταν άλλος ένας τετράγωνος χώρος. Τα δωμάτια αυτά χρησιμοποιούνταν αρχικά από τους ελεγκτές του λιμανιού. Στη δεξιά πλευρά της αυλής έχουμε ένα μεγάλο κεκλιμένο επίπεδο με δεκατρία σκαλοπάτια. Αποτελεί κατασκευή της δεύτερης βενετικής περιόδου, όταν η αρχική ουλή είχε γεμίσει με μπάζα, και μετά τη δημιουργία μιας καινούργιας εξέδρας με επάλξεις για πυροβόλα σε ένα υψηλότερο επίπεδο.

Μετά τη σύντομη περιγραφή που παρουσιάστηκε παραπάνω και σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ιστορικής έρευνας μπορούμε να καταλήξουμε στα εξής συμπεράσματα:

Προς το τέλος του 15ου αι. οι Βενετοί επέδειξαν μεγάλη δραστηριότητα στην οργάνωση της άμυνας της πόλης του "Μόντον". Σώζονται επίσης έγγραφα της εποχής που αναφέρουν εργασίες για τη συντήρηση των τειχών, την κατασκευή της τάφρου και τη συσσώρευση τροφίμων και πυρομαχικών. Επίσης, σύμφωνα με τον βενετό ιστορικό Bemdo μεγάλη σημασία δόθηκε στην οχύρωση του λιμανιού και

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

οικοδομήθηκε μια "αργίνη" (ένας τύπος κυματοθραύστη) κατά μήκος του λιμανιού και "fortezza di grande opera nel porto labricarono". Αυτές είναι οι σημαντικότερες πληροφορίες που μας δίνει η ιστοριογραφία και συμπίπτουν σε μεγάλο βαθμό με όσα μπορούν να λεχθούν από την έρευνα του πύργου: βασιζόμενοι, στις μεθόδους κατασκευής και την ιστορική τεκμηρίωση μπορούμε να συμπεράνουμε ότι:

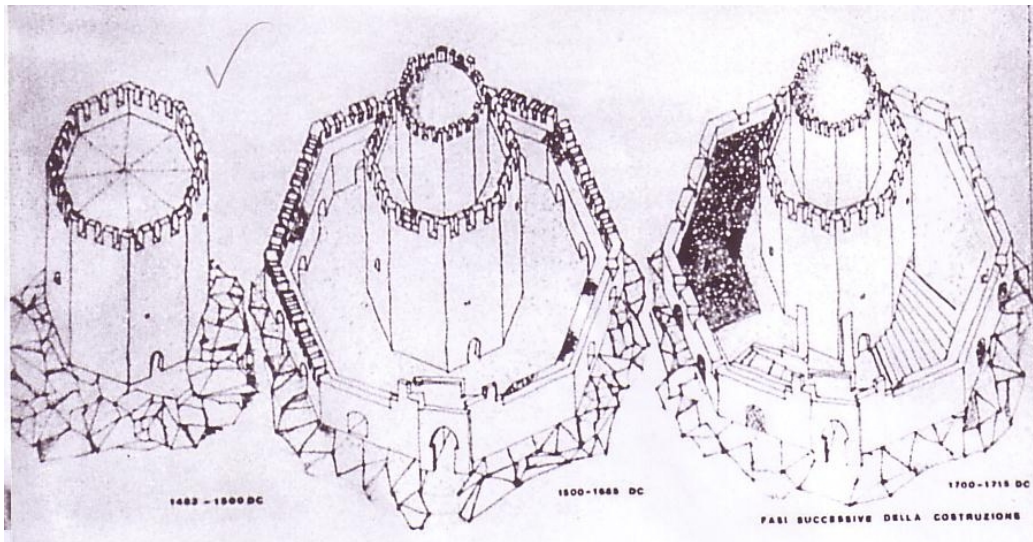
α) το περιμετρικό τείχος και η είσοδος μπορούν να χρονολογηθούν στην οθωμανική περίοδο (μετά το 1500). Παρόμοια κατασκευή δείχνει επίσης ότι και το όνομα τμήμα του κυρίως πύργου θα έπρεπε να χρονολογηθεί στην περίοδο αυτή.

β) η προσεκτική και ισχυρή κατασκευή των τοίχων (4.25μ. πάχος) του κατώτερου τμήματος του κυρίως πύργου και οι μικρές πολεμίστρες στο πρώτο πάτωμα, που μοιάζει να είναι πολεμίστρες, θα έπρεπε να θεωρηθούν ως τμήμα της βενετικής κατασκευής πριν από το 1500.

γ) τα σχέδια του Rewich με θέμα τη Μεθώνη, τα οποία δεν δείχνουν τον Πύργο, χρονολογούνται στο 1483.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η κατασκευή του πύργου άρχισε ακριβώς πριν την οθωμανική κατοχή του 1500. Η έναρξη των εργασιών κατασκευής μπορεί να χρονολογηθεί προς το τέλος της πρώτης βενετικής περιόδου (1206-1500).

- Το οχυρό αυτό, παρά το γεγονός ότι βρίσκεται στο κέντρο της μικρής νησίδας, σήμερα είναι μέσα στη θάλασσα, στις εξωτερικές νότιες και ανατολικές πλευρές του. αποτελούνται από δύο κύρια οκταγωνικά συμπλέγματα: α) ένα περιμετρικό σύμπλεγμα, β) ένα κεντρικό σύμπλεγμα.

α) Το περιμετρικό σύμπλεγμα .

Μετά την στροφή της γέφυρας, που προαναφέραμε προς τα νότια, αυτή οδηγεί κατευθείαν στην κύρια πύλη του συμπλέγματος , το οποίο δεν είναι παρά μία είσοδος που αποτελείται από έναν ορθογώνιο προθάλαμο με καμάρα και περιβάλλεται με δύο θυρίδες τοίχου . Ο προθάλαμος αυτός οδηγεί προς τα νότια, δια μέσου ενός τοξωτού ανοίγματος , στο τετράγωνο δωμάτιο της ίδιας εισόδου. Η είσοδος αυτή , στις οποίας την εξωτερική πρόσοψη κατασκευάστηκε, σε μια μετέπειτα φάση , ένα δευτερεύον σύμπλεγμα, με δύο τουλάχιστον δωμάτια, οδηγεί μετά, προς τα νότια σ' ένα χώρο που μπορεί, τώρα, να χαρακτηριστεί ως μια ακανόνιστη «μικρή αυλή» (αρχικά – όπως θα διευκρινισθεί πιο κάτω – μέρος ενός οκταγωνικού χώρου, ο οποίος, στο σχέδιο του περιμετρικού κατασκευάσματος, αποσκοπούσε στη στέγαση ενός ζεύγους κανονιών σε κάθε μία από τις έξι (από τις οκτώ εν όλω) πλευρές του. Τώρα, στην παρούσα του – π.χ. την μετά Βενετική – περίοδο, αυτή η αυλή σχηματίζεται και περιβάλλεται από τρεις (βοηθητικούς) τοίχους , των οποίων η φύση και ο σκοπός θα διευκρινισθεί αργότερα. Προς το παρόν υπάρχουν, στον ανατολικό τοίχο , και στον δυτικό τοίχο , δύο ανοίγματα που οδηγούν προς τα ανατολικά και τα δυτικά, σε δύο διαδρόμους με σκαλοπάτια ή κεκλιμένα επίπεδα, διαφορετικά στην κατασκευή και το σχέδιο. Τα δύο αυτά κεκλιμένα επίπεδα, ολοφάνερα, ομοιόμορφα στην εποχή τους οδηγούν σε ό,τι μπορεί να ονομασθεί στο παρόν κατασκεύασμα ως η στέγη του περιμετρικού συμπλέγματος. Η στέγη αυτή κατασκευάστηκε παράλληλα προς και ανταποκρινόταν με το σχέδιο του οκταγωνικού δαπέδου στο έδαφος. Σχηματίστηκε,

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

δηλαδή, με έξι (από τα οκτώ) τραπεζοειδή διαστήματα όμοιων, σχεδόν, διαστάσεων, με τρεις θέσεις κανονιών (αντί των δύο σε κάθε ένα από τα έξι διαρρυθμισμένα μέρη πιο κάτω) τοποθετημένων στις προσόψεις κάθε χώρου που έβλεπε προς την θάλασσα. Οι άλλοι δύο χώροι, τώρα, προς το βορρά και τα βορειοανατολικά – είχαν σχεδιασθεί με διαφορετικό τρόπο, όχι μόνο επειδή είχαν τα κεκλιμένα επίπεδα, αλλά επειδή, αρχικά, όπως και οι παρακάτω από αυτούς παράλληλοι χώροι, δεν προορίζονταν ως θέσεις κανονιών. Στα δύο αυτά κεκλιμένα επίπεδα, τα οποία, έτσι πάρθηκαν από την κανονική οκταγωνική διάταξη, κατασκευάστηκαν, επίσης, δύο διάδρομοι με σκαλοπάτια, ή βοηθητικά κεκλιμένα επίπεδα οδηγώντας, ολοφάνερα, στα δύο ανώτερα παρατηρητήρια και φυλάκια που ήσαν και στις δύο πλευρές της κύριας πύλης. Τέσσερα άλλα φυλάκια (επίσης οκταγωνικά στην εποχή τους) τοποθετήθηκαν εναλλάξ, σε κάθε δεύτερη ένωση των πλευρικών τοίχων. Τα τέσσερα αυτά φυλάκια, από τα οποία μόνο το ένα έχει παραμείνει, στην ένωση των πλευρών σε παραμορφωμένο σχήμα, προεξείχαν προς τα έξω, από την γραμμή του τείχους, επιτρέποντας, έτσι την πλήρη παρατήρηση όλων των οκτώ οκταγωνικών περιμετρικών τοίχων στο σύμπλεγμα.

β) Το Κεντρικό Σύμπλεγμα.

Το οκταγωνικό αυτό σύμπλεγμα σχεδιάστηκε ως πύργος δύο φάσεων : η παρούσα είσοδος του από την αυλή και γειτονική προς τα κατώτερα σκαλοπάτια του κεκλιμένου επιπέδου κατέστη δυνατή με έναν άνοιγμα, που οδηγεί σε ένα ορθογώνιο προθάλαμο . Το νότιο μέρος αυτού του προθάλαμου οδηγεί στην τετράγωνη θολωτή είσοδο. Από το ευρύ άνοιγμα στον ανατολικό τοίχο, ένας διάδρομος από συμπαγή παράθυρο, οδηγεί – με τρεις στροφές – σε ένα «ενδιάμεσο» επίπεδο του πύργου. Ενώ το κατώτερο επίπεδο του πύργου σχηματίζεται από μία τετράγωνη δεξαμενή ύδατος, της οποίας το σοβατισμένο δάπεδο είναι 1, 2 μέτρα πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας, το ενδιάμεσο επίπεδο, το οποίο θα έπρεπε να ορισθεί ως το επίπεδο εισόδου του σώματος του πύργου, φωτίζεται από τέσσερα παράθυρα, όμοια στην κανονική κατασκευή τους με το παράθυρο, για το οποίο μιλήσαμε.

Οι λεπτομέρειες διαιρέσεως του κυλινδρικού εσωτερικού του πύργου, προς το παρόν κατεστραμμένες, από το επίπεδο προς την θολωτή κορυφή, θα διευκρινισθούν αργότερα. Στο οκταγωνικό εξωτερικό σχέδιό του το σώμα του πύργου σχηματίσθηκε, πραγματικά από δύο πύργους μια τακτική διαίρεση που αποσκοπούσε, ολοφάνερα, να

δημιουργήσει, στο ενδιάμεσο επίπεδο – στο εξωτερικό σώμα του πύργου – μια στέγη, με έναν ανοικτό προμαχώνα, από την οποίαν υψωνόταν ο «δεύτερος» και τελικός πύργος.

Με δυσκολία, ωστόσο θα κατανοούσαμε, τα δύο αυτά οκταγωνικά συμπλέγματα, που αποτελούν την ολότητα της μεγαλοπρέπειας του οχυρού, όσο και την σαφή ερμηνεία του καθενός χωριστά και των δύο μαζί, αν δεν ανακαλύπταμε στα Κρατικά Αρχεία της Βενετίας (ASV)²¹, έπειτα από προσπάθεια, την *Pianta e Profile del Casiel da Mare di Modone (= PPCMM)*. Πραγματικά, η κύρια σημασία αυτού του επίσημου εγγράφου βρίσκεται, όχι μόνο, στο ότι μας παρέχει παραστατικές πληροφορίες με την σχετική ορολογία, για τα σχέδια των δύο συμπλεγμάτων και της σχέσεώς τους μεταξύ τους, αλλά, ακόμη, και στη χρονολόγηση του, τον 18ο αιώνα. Με αλλά λόγια, η χρονολόγηση αυτού του επίσημου εγγράφου κατοπτρίζει, ίσως, όχι μόνο τις πιο κύριες «φάσεις κατασκευής», από την πρώτη αρχική φάση του οχυρού, αλλά ταυτόχρονα και την δεύτερη και ύστερη φάση του. Παρουσιάζει, π.χ. ίσως, το απόλυτο χρονολογικό πλαίσιο του οχυρού, από το αρχικό του Βενετικό στάδιο, του 15ου αιώνα, ως το Οθωμανικό και μετά - Οθωμανικό στάδιο, τον 16ο και 17ο αιώνα. Ωστόσο θα πρέπει να τονίσει κανείς την αβεβαιότητα, σχετικά με την «μετάβαση» από το πρώτο στάδιο στο δεύτερο, κυρίως, και ότι στην τωρινή κατάσταση των πληροφοριών θα ήταν δύσκολο να καθορίσει, κανείς χωρίς αμφιβολία παρά την διαύγεια των σχολίων του επίσημου τούτου εγγράφου, ότι το οχυρό σχεδιάστηκε, όπως ήταν, για να συμπεριλάβει δύο φάσεις: πρώτη, ότι το οχυρό ήταν τελείως Βενετικό· δεύτερη, ότι η πρώτη φάση ήταν Βενετική και η δεύτερη καμία άλλη, αλλά Οθωμανική. Η σχετική ευλογοφάνεια της δεύτερης υποθέσεως θα διερευνηθεί αργότερα, με τον καθορισμό των τακτικών και στρατηγικών λειτουργιών του οχυρού. Η διάκριση αυτή, πραγματικά, στο σχεδιάσμα και την εφαρμογή του περιμετρικού συμπλέγματος σε δύο φάσεις, βασίζεται σε δύο διαφορετικές πιθανότητες πρώτη ότι το σύμπλεγμα είναι κοίλο και δεύτερη, ότι εμποδίζεται η διάβασή του. Τούτο σημαίνει, ότι, ενώ το περιμετρικό σύμπλεγμα είναι κοίλο, διαθέτει, όπως προείπαμε, διαστήματα. Με την εξαίρεση, τώρα, των δυο διαστημάτων, του βόρειο - βορειοδυτικού και του βόρειο - βορειοανατολικού (στην πραγματικότητα μόνο του τελευταίου) η πρόσοψη του κάθε διαστήματος, που βλέπει προς την θάλασσα σχηματίζεται από ένα τοίχο με δύο θέσεις κανονιών (*Imbrasure*). Οι δύο θέσεις δηλώνουν ολοφάνερα, το ιδιαίτερο σχέδιό τους και την τοποθεσία τους πάνω από την

επιφάνεια της θάλασσας. Οι άλλες θέσεις, αναφέρονται στο σχέδιό τους και στην τοποθεσία τους σε ένα υψηλότερο επίπεδο, της «στέγης», ακολουθώντας εκείνο, στο οποίο εμποδίζεται η διάβαση. Πραγματικά, αφού εμποδίστηκε — από μία μάζα χώματος 27612 piedi cubi — το περιμετρικό σύμπλεγμα καθορίζεται στο PPCMM ως Terrapieno. Έγινε έτσι με σκοπό να γεμίσουν και να αποκλείσουν τα διαστήματα, που προαναφέραμε, όπου κατασκευάστηκαν οι τρεις τοίχοι, όχι μόνο για να κρατούν τη μάζα του χώματος και να την προφυλάσσουν από κατολίπηση, στην περιοχή της κυρίας πύλης αλλά, ακόμη, για να σχηματίσουν την «αυλή» που είχε σκοπό στο να επιτρέπει ελεύθερη προσπέλαση προς το άνοιγμα του κεντρικού πύργου. Τα ανττειχίσματα αυτά, εξ άλλου, παρέχουν, ταυτόχρονα, κάποια υποστήριξη στα δύο κεκλιμένα επίπεδα που σχεδιάστηκαν, από την μία μεριά, όπως ήδη αναφέραμε, για την μετακίνηση των κανονιών ή οτιδήποτε άλλου υλικού που θα χρειαζόταν στο ανώτερο επίπεδο (= τη «στέγη») του Terrapieno και, από την άλλη, να επιτρέπουν την προσπέλαση στις δύο σκάλες (= Scaliere) που οδηγούν στους προμαχώνες, ή, πιο ακριβέστερα, στα δύο παρατηρητήρια και φυλάκια, στις δύο πλευρές της κυρίας πύλης. Ενώ ο καθορισμός αυτών των θέσεων δεν αναφέρεται στο PPCMM, τα τέσσερα φυλάκια (Garete-) σημειώνονται, καθαρά, στο οκταγωνικό σχέδιό τους και στην προεξοχή τους πέρα από την γραμμή των τειχών.

Πραγματικά, είτε θεωρήσουμε το Terrapieno ως αυθεντικό Βενετικό σχέδιο, είτε ως μία Οθωμανική εφαρμογή, που δεν απαιτούσε τίποτε περισσότερο εκτός από την προσαρμογή του περιμετρικού συμπλέγματος στις ανάγκες της, ο άμεσος σκοπός τους είναι σαφής, δηλαδή, η μεταφορά του συστήματος πυροβολικού από την επιφάνεια της θάλασσας και η τοποθέτησή του στο υψηλότερο επίπεδο του Terrapieno, με τέτοιο τρόπο, που να επιτρέπει πλήρη και περιμετρικό έλεγχο πυροβολικού, όχι μόνο πάνω από το μώλο και το λιμάνι, αλλά και πάνω από τον όρμο και το Scoglio, το οποίο μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως βάση από το εχθρικό πυροβολικό (όπως έγινε αργότερα στην επίθεση του Francesco Morosini κατά της Οθωμανικής Μεθώνης το 1686) ²² και, ακόμη, πάνω από τη θαλάσσια γραμμή πλευσεως, ανάμεσα στην πόλη και το νησί της Σαπιέντζας ²³. Με άλλα λόγια, η

²² Βλ. Anon "Carte Topografiche e Piante di Centa e Forlezze per la Guerra di Morea (1684 – 87)". BNM Lt. VII 94 – (10051) No 74 = Piano de l' Asedio di Modon" (σχ. 19). Δεν είναι βέβαιο, ωστόσο, ότι η θέση κανονιού στο νησάκι, που σημειώνεται εκεί No. 22, βρίσκεται, πραγματικά, στο Scoglio (ή ίσως στην ίδια την Σαπιέντζα;). Γιατί το σχέδιο με την διάταξη των δυνάμεων του Morosini, βλ. επίσης, όπ. π. No 73. "Vero Disegno nella Pianta di Modon Attaccata dall' Arme della Republica di Venetia et Resa Li 12 Luglio 1686" (σχημ. 7).

²³ Για τη θαλάσσια γραμμή ανάμεσα στην Μεθώνη και το νησί της Σαπιέντζας βλ. τους χάρτες (από τον 17ο αιώνα): Modone Profilo della Costa ed Adiacanze (ASV Procceditori Alle

δεύτερη αυτή φάση του Terrarrieno μπορεί να ερμηνευθεί ως μια Οθωμανική ανοικοδόμηση η οποία, από την πλευρά της, δεν ήταν παρά το προϊόν των στρατηγικών περιστάσεων και μελετών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Δηλαδή, ενώ οι βασικές στρατηγικές περιστάσεις της ναυτικής κυριαρχίας επί της μειονεκτικότητας των δυνάμεων της ξηράς, επέβαλε στους κατασκευαστές των οχυρώσεων της Βενετικής Μεθώνης, την μαζική οχύρωση της ξηράς στο βορειοδυτικό τμήμα ²⁴, της πόλεως από τη μια μεριά και την ελαφρότερη οχύρωση στο νότο, αρκετά, όμως, για την υπεράσπιση του μώλου και του λιμανιού (μια και οποιαδήποτε Οθωμανική ναυτική απειλή θα ματαιωνόταν από τον υπέρτερο βενετικό στόλο). Τις αντίθετες στρατηγικές σκέψεις, για την υπεροχή των δυνάμεων της ξηράς έναντι της ναυτικής μειονεκτικότητας, επέβαλε στους κατασκευαστές των οχυρώσεων της Οθωμανικής Μεθώνης την ενίσχυση των ναυτικών οχυρώσεων, που έγιναν, όπως προείπαμε, με το να προβλεφθεί μεγαλύτερη ισχύς και αποτελεσματικότητα στην δύναμη πυρός του πυροβολικού.

Όπως και να έχει, δεν θα ήταν, ωστόσο, λάθος να ορίσουμε το Terrarrieno ως την κύρια λειτουργική μονάδα του οχυρού, ενώ ο κεντρικός πύργος είχε σχεδιαστεί, αρχικά, για σκοπούς διοικητικής μερίμνης. Γιατί, αυτός ο πύργος που καθορίζεται στο PPCMM ως Maschio είχε 5 ή 6 χώρους, με τις ακόλουθες διαιρέσεις. Στο κατώτερο τμήμα του, πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας, υπήρχε η υδαταποθήκη που την τροφοδοτούσε ένας αγωγός, ο οποίος διοχέτευε το νερό της βροχής από την άνω στέγη. Πάνω από το υδραγωγείο ήταν το επίπεδο στο οποίο έφθανε κανείς με σκαλοπάτια από την είσοδο ώστε το επίπεδο αυτό χρησίμευε ως εστία διανομής για το εσωτερικό του πύργου. Τούτο σημαίνει, ότι, αμέσως πίσω από την δεξαμενή, υπήρχε ένα Sallaro από το οποίο ξύλινα σκαλοπάτια, που είχαν τοποθετηθεί ως ανεμόσκαλα, οδηγούσαν σε τρία, σχετικά μικρά δωμάτια, κατασκευασμένα το ένα πάνω από το άλλο, στα οποία πήγαινε κανείς με παρόμοιες εσωτερικές «ανεμόσκαλες». Μια σκάλα, ή οριζόντια ανεμόσκαλα, οδηγεί στο πιο ψηλό δωμάτιο. Ενώ αυτό το δωμάτιο προοριζόταν για φυλακή (Prigione), τα τρία δωμάτια, κάτω από αυτό, προοριζόνταν, πιθανόν, για καταλύματα ή για άλλες χρήσεις (ή λειτουργία τους δεν καθορίζεται στο PPCMM).

Forteze, 233, Isola di Sapienza – Profilo de Modon (BNM It. VII 94. No 78) (σχημ. 20).

²⁴ Για τα σχέδια (17ος αιώνας) αυτών των οχυρώσεων βλ. “Modone: Pianta e progretto per la fortificazione della citta (A.G.F. 57/172, L/a G. “Pianta della Fortificazione e Progretto per Lavori de Anmodernamento AG 57/172 F/l, e, m, n). V. Coronelli TSL. Για την ισχύ αυτών των οχυρώσεων που απαρτίζονται, κυρίως, όχι μόνο από την ακρόπολη – (castello), αλλά και από το οχυρωμένο σύστημα δύο βαθιών τάφρων, πρβλ. το Mu’ aiya draze, όπ. π., fol. 194 Λ.

Ενώ το σύστημα αυτό των δωματίων, τα οποία ήσαν, οπωσδήποτε, χωρισμένα με ξύλινα δάπεδα – ταβάνια (μια λεπτομέρεια η οποία μπορεί να εξηγήσει την σημερινή του κατάσταση της ολικής καταστροφής), προσδίδει στο εσωτερικό του πύργου την εμφάνιση ενός μοναδικού πύργου, εξωτερικά το Maschio φαίνεται να αποτελείται, όπως υπήρξε, από δύο χωριστούς πύργους. Αυτή η απατηλή εμφάνιση δεν είναι παρά το αποτέλεσμα της διευρύνσεως των κατωτέρων και μεσαίων τοίχων του πύργου, που αποσκοπούσε στο να περιλαμβάνει εντός τη σκάλα. Το άνω μέρος, εξ άλλου, της διευρύνσεως η οποία τερμάτιζε, οπωσδήποτε, στην επιφάνεια του δαπέδου του δωματίου, σε ένα σημείο όπου, εξωτερικά, χρησίμευε ως ανοιχτή στέγη, προοριζόταν, ίσως, ως φυλάκιο και παρατηρητήριο. Εφ' όσον, τώρα, έχουμε πληροφορίες, από κείμενα ή σχέδια, για τον καθορισμό του κεντρικού πύργου ως Maschio, οι οποίες θα μπορούσαν να καθορίσουν το χρονολογικό πλαίσιο του κεντρικού συμπλέγματος, θα πρέπει να είμαστε ικανοποιημένοι με το να κάνουμε δύο υποθέσεις και να καταλήξουμε σε ένα συμπέρασμα, που βγαίνει από αυτές. Η πρώτη μας υπόθεση, είναι ότι ο κεντρικός πύργος σχεδιάστηκε και κατασκευάστηκε ταυτόχρονα με το περιμετρικό σύμπλεγμα, ως μια και μόνη αρχιτεκτονική ενότητα. Η δεύτερη είναι ότι ο πύργος αυτός όπως οι άλλοι πύργοι της Μεθώνης, υπέστησαν ζημιές στον Οθωμανικό βομβαρδισμό, το 1506. Το συμπέρασμα, το οποίο μπορεί κανείς να βγάλει, από αυτές τις δύο υποθέσεις, είναι, ότι, αντίθετα με τις αρχιτεκτονικές – λειτουργικές μεταμορφώσεις, που έγιναν στην μετάβαση του περιμετρικού συμπλέγματος, από την Βενετική φάση στην Οθωμανική, οι Οθωμανικοί αποκατάστησαν και αναστήλωσαν τον κεντρικό πύργο, αν όχι, βέβαια, σε όλες του τις λεπτομέρειες, σύμφωνα με το αρχικό του Βενετικό σχέδιο. Πραγματικά, αυτή η αποκατάσταση – αναστήλωση φαίνεται όχι μόνο από ορισμένα αρχιτεκτονικά – διακοσμητικά στοιχεία, των οποίων η δευτερεύουσα μετά – Βενετική χρήση είναι βέβαιη, αλλά ακόμη και, κύρια, από την ίδια εμφάνιση, όχι μόνο του πύργου (εκτός από το θόλο), αλλά, μάλιστα, και του συμπλέγματος της κύριας πύλης 25, όπως παρουσιάζεται σε αξιόλογη Οθωμανική μινιατούρα ²⁶. Η σημασία αυτής της

²⁵ Είναι άξιο ενδιαφέροντος να σημειώσουμε, ότι ενώ η κύρια πύλη του συμπλέγματος, όπως παρουσιάζεται στο PPCMM, ανταποκρίνεται με εκείνη που υπάρχει στην Οθωμανική μινιατούρα (βλ. πιο κάτω, τα δύο όμοια αυτά αντικείμενα διαφέρουν έντονα από την σημερινή εμφάνιση της περιοχής της κύριας πύλης (Πιν. Ι, σχημ. 26, 27). Παρ' όλα αυτά θα πρέπει να τονιστεί, ότι αν ακόμη και το δωμάτιο Α1 δεν έχει, κατ' ανάγκη, Οθωμανική την προέλευση, ο Οθωμανικός χαρακτήρας του γειτονικού δωματίου Β1 είναι πολύ βέβαιος.

²⁶ Βλ. Matrakci Nasuh, Tarih – I Sultan Bayezid (II), TSM, MSS, Revan 1272 fol. Η μινιατούρα αυτή δημοσιεύθηκε από τον Η. Yurdaydin, “Two New Illuminative Work of Matrakci Nasuh”,

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

μνιατούρας βρίσκεται όχι μόνο στο ότι μας επιτρέπεται να καθορίσουμε το τυπολογικό πλαίσιο 27, αυτού του μετά – Βενετικού οχυρού, αλλά και στο ότι μας δείχνει την τελευταία λειτουργικότητά του, τουλάχιστον εκείνη του Maschio ως Lanterna 28.

Στην ίδια περίοδο ανήκει και ένας ημιερειωμένος σήμερα ναός, που βρίσκεται τρία χιλιόμετρα ΒΑ του σημερινού οικισμού. Πρόκειται για τον ναό του Αη Λέοντα ή “Αγιολεου” ο οποίος ανήκει στον τύπο της μονόκλιτης τρουλαιας Βασιλικής, η στέγαση του οποίου, όμως, έχει καταπέσει. Ο ναός περικλείεται εντός περιβόλου προς βορρά και δυσμάς οι τοίχοι του οποίου ενισχύονται από αντηρίδες. Το μνημείο χρονολογείται στα τέλη της πρώτης Ενετοκρατίας.

Κατά την πρώτη λοιπόν περίοδο της Ενετικής κυριαρχίας στην Μεθώνη, η πόλη ακμάζει, υπάρχει οικονομική άνθιση και η ζωή οργανώνεται γύρω από τα συμφέροντα της Βενετίας. Το λιμάνι της αποτελεί σπουδαίο εμπορικό σταθμό, ένα από τα σημαντικότερα της Μεσόγειου. Και αυτό διότι κατέχει σπουδαία γεωγραφική θέση πάνω στο θαλάσσιο δρόμο κάθε πλοίου και ταξιδιώτη προς τις χώρες της ανατολικής και ΝΑ Μεσόγειου και έχει πολύ εύφορο έδαφος.

Attidel 2 Congresso Internazionale de Arte Turca (Venezia 1963/Napoli 1965), 283 – 286, Πιν. CXL VII/σχημ. 5: «*Το Κάστρο της Μεθώνης*».

²⁷ Χωρίς να υπεισέλθουμε στην τυπολογία του πολυγωνικού οχυρού γενικά και του οκταγωνικού οχυρού ειδικότερα στον ύστερο Μεσαίωνα (στο πλαίσιο του οποίου συμπεριλαμβάνεται και το Castel da Mar), θα μνημονεύσουμε κυρίως την πλήρη και σύγχρονη εργασία στο αντικείμενο αυτό του Sh. Tamari, *Qal' at ai – Tina in Sinai, Ramel Gan*, 1976.

²⁸ Σχετικά με την τελευταία αυτή λειτουργικότητα, βλ. εκτός από την προηγούμενη ένδειξη του Coronelli, (TSL) (σημείωση 47) και ιδιαίτερα *Carte Topografiche e pianta di Citta, e fortezze per la Guerra de Morea* (1684 – 1687). BNM It. VII 94 = 10051), No. 76: “*Disegno della Citta di Modon et suo Castello come's Attrovava dopo la Resa...*”, “C = *Torrione della Lanterna Situato Dento Nel Mare*”, ό.π.π. N. 70: *Pianta de le Sapiencie et Profili di Modon*. Παρά το γεγονός ότι σε τούτο στο σπάνιο σχέδιο (σχημ. 22) το κατασκεύασμα χαρακτηρίζεται ακόμη ως Castello in Mar, ή «Ισομετρική» του εμφάνιση παρουσιάζει ολόκληρο το σύμπλεγμα ως ίσως μια οχυρωμένη Οθωμανική “*Lanterna*”, η οποία, όπως φαίνεται, χρησίμευε, σύμφωνα με τον Ισπανό οδοιπόρο από τις αρχές του 19 αιώνα, ως κατοικία του λιμενάρχη. Βλ. *Travels of Ali Bey el Abbassi Between the years 1803 – 1807*. London 1816 I. 252.

Δηλωτικά της ευημερούσας οικονομικής και κοινωνικής ζωής της Μεθώνης κατά την περίοδο αυτή είναι τόσο οι πληροφορίες που περνούν από περιηγητές που επισκέπτονται την πόλη κατά την χρονική αυτή περίοδο όσο και από συλλογές έγγραφων που στέλνονται στους διοικητές του κάστρου και αφορούν είτε σε οχυρωματικά έργα είτε έχουν σχέση με το εξαγωγικό εμπόριο της πόλης.

Η ακμάζουσα όμως αυτή περίοδος για την Μεθώνη λήγει τον Αύγουστο του έτους 1500 όταν μετά από πολιορκία καταλαμβάνεται από τους Οθωμανούς, οι οποίοι θα παραμείνουν κάτοχοι του κάστρου ως το 1686.

Πληροφορίες για την περίοδο αυτή μας δίνει ένας Τούρκος περιηγητής ο Elniya Celebi το ταξίδι του οποίου στην Ελλάδα άρχισε το 1668. Για το κάστρο της Μεθώνης αναφέρει την ύπαρξη επτά τζαμιών, ενός χαμάμ, ενός ιεροδιδασκαλείου και 700 συνολικά σπιτιών καθώς και την αγορά με τα 340 μαγαζιά. Για το λιμάνι αναφέρει ότι έχει βάθος 6-7 οργιές και ότι μεγάλα πλοία δεν μπορούν να μπουν πια σ'αυτό.

Στο εσωτερικό του κάστρου και συγκεκριμένα στον εξωτερικό περίβολο σώζονται δυο οθωμανικά λουτρά (χαμάμ). Το πρώτο που συναντάμε από βορρά προς νότον ανήκει πιθανόν σε αυτήν την περίοδο Τουρκοκρατίας και ίσως πρόκειται για αυτό το οποίο αναφέρει και ο Celebi. Αποτελείται από πέντε χώρους που

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

στεγάζονται με θόλο κάθε ένας εκ των οποίων είχε διαφορετική χρήση (αποδυτήριο, γυμναστήριο, ζεστή αίθουσα).

Σε κοντινή απόσταση από το δεύτερο προς νότων χαμάμ διατηρείται η βάση του μινारे από ένα κατεστραμμένο πλέον σήμερα τζαμί. Το τέμενος χτίστηκε στη θέση μιας τρικλιτής Βασιλικής οι εξωτερικοί τοίχοι της οποίας ενισχύονταν με αντηρίδες. Πιθανόν πρόκειται για τον ναό του Άγιου Ιωάννη του Θεολόγου. Κατά την περίοδο αυτή κατασκευάζεται το περιμετρικό τείχος στο Μπούρτζι καθώς και το άμεσο ανώτερο οκταγωνικό τμήμα του κηρός πύργου. Χαρακτηριστική είναι η πύλη εισόδου του συγκροτήματος στην τοιχοδομία της οποίας παρατηρείται έντονη χρήση πλίνθων χαρακτηριστικό στοιχείο της Οθωμανικής αρχιτεκτονικής. Ο ίδιος τρόπος δόμησης παρατηρείται και στην πύλη του χαμηλού τείχους που χωρίζεται δυο περιβόλους και αποδίδεται στην ίδια χρονική περίοδο.

Η Β' Ενετοκρατία ξεκινά το 1685 μετά την παράδοση του κάστρου από τους Οθωμανούς στους Ενετούς υπό τον στρατηγό Μοροζίνι. Η κατοχή της Μεθώνης θα αναγνωριστεί επίσημα από την Οθωμανική αυτοκρατορία με την συνθήκη του Καρλοβίτς (26-01-1699).

Κατά την δεύτερη ενετική περίοδο χρονολογούνται τα ακόλουθα οχυρωματικά έργα :

Προμαχώνας Loredan. Καταλαμβάνει την ΒΑ πλευρά του κάστρου και στη μορφή που σήμερα διατηρείται χρονολογείται από το 1714, με βάση παράσταση που σώζεται στην βόρεια πρόσοψη του, με τον Λέοντα του Άγιου Μάρκου και την επιγραφή που φέρει, η οποία δίνει και το όνομα του υπεύθυνου για την ανέγερση του συγκεκριμένου οχυρωματικού έργου. Πρόκειται για τον Antonio Loredan έκτακτο προβλεπτή της Μεθώνης.

ΒΑ τείχος. Σε υψηλό σημείο και μέσα σε πλαίσιο διατηρείται Λιοντάρι του Άγιου Μάρκου με θυρέο δίπλα του και ακριβώς από κάτω τρεις ακόμα θυρεούς. Έχουν αποδοθεί σε τέσσερις αξιωματούχους που συνυπήρξαν στο Κάστρο από το 1708 ως το 1709.

Στο οχυρό Μπούρτζι δίνεται η τελική μορφή. Επιχωματώνεται το τμήμα στο επίπεδο του περιμετρικού προτειχίσματος, κατασκευάζεται λιθόστρωτη ράμπα δεξιά της εξωτερικής πύλης και κλίμακα στα αριστερά. Το επιθαλασσιο αυτό οχυρό χρησιμοποιήθηκε ανά περιόδους είτε ως φάρος είτε ως παρατηρητήριο για τον έλεγχο

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

των πλοίων που εισέρχονταν στο λιμάνι και φυσικά ως το έσχατο καταφύγιο των πολιτών σε περιπτώσεις επιθέσεων.

Την ίδια περίοδο και συγκεκριμένα το 1714 χρονολογείται η κεντρική πύλη εισόδου – Portal di Terra Ferma του κάστρου που ανοίγεται στο μέσο περίπου της βόρειας πλευράς των τειχών. Πρόκειται για μια μνημειώδη πύλη με περίτεχνη διακόσμηση που διαφοροποιείται σαφώς από τους όγκους και τις βαριές μορφές των οχυρώσεων που χαρακτηρίζουν την πλευρά αυτή του κάστρου. Η πύλη είναι κατασκευασμένη από ορθογώνια λαξευμένους πωρόλιθους. Καλύπτεται από ημικυκλικό τόξο, οι δε παραστάδες φέρουν κορινθιακό κιονόκρανο και διακοσμούνται με λάβαρα και λόγχες.

Στο εσωτερικό του κάστρου και συγκεκριμένα στο ΒΔ τμήμα του εξωτερικού περιβόλου και σε επαφή με το ενδιάμεσο τείχος διατηρείται τετράγωνης κάτοψης κτίσμα με θολωτή κάλυψη εσωτερικά και πυραμιδοειδή εξωτερικά και με μοναδικό άνοιγμα μια είσοδο στην ανατολική της πλευρά. Πρόκειται για πυριτιδαποθήκη, η χωρητικότητα της οποίας ήταν 300 βαρέλια πυρίτιδας.

Την ίδια επίσης περίοδο χρονολογούνται και δυο φρέατα, που διατηρούνται μέχρι σήμερα σε πολύ καλή κατάσταση. Το πρώτο βρίσκεται στο κέντρο της πλατειάς Λιμαριζιου, στην είσοδο του οικισμού και το δεύτερο βρίσκεται επί της πλατειάς Συγγρού, σε μικρή απόσταση από το κάστρο.

Το 1715 οι Οθωμανοί γίνονται για δεύτερη φορά κύριοι της Μεθώνης, ο πληθυσμός της οποίας αυξήθηκε καθώς και η εμπορική κίνηση στο λιμάνι.

Η ορθογώνια κάτοψη ημυπόγειος πυριτιδαποθήκη σε βόρειο σημείο του εσωτερικού περιβόλου χρονολογείται αυτή την περίοδο, όπως επίσης και το νοτιότερο χαμάμ που αποτελείται από επτά θολοσκεπείς αίθουσες.

Στην διάρκεια της ελληνικής επανάστασης το κάστρο της Μεθώνης δεν κατελήφθη από τους Έλληνες επαναστάτες παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες που είχαν καταβάλει και αυτό εξαιτίας της σθεναρής αντίστασης του οχυρωμένου οθωμανικού πληθυσμού.

Το 1825 αποβιβάστηκε ο Ιμπραήμ στο λιμάνι της Μεθώνης και εγκαταστάθηκε εντός του κάστρου, το οποίο μάλιστα έγινε ορμητήριο των Αιγυπτίων κατά την διάρκεια της εκστρατείας τους στην Πελοπόννησο. Οι Αιγύπτιοι θα παραδοθούν, χωρίς μάλιστα να δοθεί μάχη, το 1828 στο γαλλικό εκστρατευτικό σώμα του οποίου ηγηση ο στρατηγός Μαίζων. Από τους γάλλους μηχανικούς συμπληρώνονται τα τόξα και το άνω τμήμα της πέτρινης γέφυρας που οδηγεί στην

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

κεντρική πύλη εισόδου του κάστρου. Οι πέτρινοι πυλώνες που στήριζαν ξύλινη γέφυρα είχαν κατασκευαστεί από τους Οθωμανούς κατά την διάρκεια της δεύτερης κυριαρχίας τους στη Μεθώνη.

Πιθανόν από τους Γάλλους του Μάζωνα κτίζεται και ο ξυλοστεγος μονοχωρος ναός της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος που βρίσκεται σε κεντρικό σημείο του εξωτερικού περιβόλου του κάστρου.

Ο οικισμός τότε μεταφέρεται εκτός των τειχών, γίνεται το ρυμοτομικό σχέδιο πόλης ενώ το κάστρο που για αιώνες υπήρξε το κέντρο της κοινωνικής και οικονομικής ζωής τη πόλης, ερημώνεται.

Στα πλαίσια της εκπαιδευτικής δραστηριότητας του πρώτου κυβερνήτη του ελεύθερου πια ελληνικού κράτους, Ι. Καποδίστρια ιδρύεται στη Μεθώνη ένα αλληλοδιδασκτικό σχολείο σε κεντρικό σημείο του οικισμού, που διατηρείται μέχρι σήμερα και έχει απαλλοτριωθεί από το Υπουργείο Πολιτισμού.

Με υπουργική απόφαση το 1976 οικισμός της Μεθώνης χαρακτηρίστηκε ως “Παραδοσιακός” καθώς αποτελεί έναν από του πρώτους μετεπαναστατικούς οικισμούς που συγκροτήθηκαν επί τη βάση σχεδίου και διασώζει τα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά της νότιας Πελοποννήσου του 19^{ου} αιώνα.

Το κάστρο της Μεθώνης έχει κηρυχθεί ως “Αρχαίο Μνημείο” με Βασιλικό Διάταγμα του 1922, ενώ ο χώρος εμπρός από το κάστρο έχει χαρακτηριστεί αρχαιολογικός το 1985. Κατά την εικοσαετία 1960-1980 είχαν πραγματοποιηθεί από το Υπουργείο Πολιτισμού εργασίες αναστήλωσης και ανάδειξης του. Από το 1998 συστάθηκε ειδική επιστημονική Επιτροπή, με πρόεδρο τον Καθηγητή κ. Νικόλαο Αία, η οποία ασχολείται με την εκπόνηση μελετών για την ανάδειξη, αναστήλωση και συντήρηση των κάστρων της επαρχίας της Πούλιας, μεταξύ των οποίων και το κάστρο της Μεθώνης.

Σήμερα, στα πλαίσια υλοποίησης του προγράμματος “Κάστρων περίπλους”, πραγματοποιείται στο κάστρο μια σειρά από στερεωτικές εργασίες σε όλες τις πύλες του, ενώ παράλληλα προβλέπεται και φωτισμός για την περαιτέρω ανάδειξη του μνημείου καθώς και κατασκευή πωλητηρίου, εκδοτηρίου εισιτηρίων σε χώρο πλησίον αυτού.

Στο πέρασμα των αιώνων, η Μεθώνη, η αμφιθαλασσος αυτή πόλης γνώρισε πολλούς επιδρομείς και κατακτητές. Γνώρισε στιγμές ειρήνης και δόξας αλλά και πόλεμου, λεηλασίας, καταστροφής. Το πολυτάραχο και πολύπαθο αλλά και συγχρόνως γοητευτικό παρελθόν της θα ιχνηλατείτε για πάντα στα επιβλητικά τείχη

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

του κάστρου της, στους πύργους και τους προμαχώνες, αλλά και στα υπόλοιπα μνημεία της ευρύτερης περιοχής, που παρέμειναν και θα παραμείνουν αδιάφραστοι μάρτυρες για την πορεία μιας διαχρονικής ιστορικά πόλης.

2.2.ΟΡΟΛΟΓΙΑ ΦΡΟΥΡΙΑΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

Φρούριο (από το αρχαίο φρουρεω), ο εκτεταμένος περιτειχισμένος οχυρός χώρος που κατά κανόνα περιλαμβάνει και προστατεύει οικισμό και διαφέρει από το κάστρο (από το λατινικό castrum και το υποκοριστικό του castellum, από όπου προκύπτουν και τα castle, chateau, Castillo), που σήμαινε το κληρονομικό οχυρό και την οχυρωμένη κατοικία του φεουδάρχη ηγεμόνα.

Μπούρτζι είναι ο ανεξάρτητος και αυτοδύναμος επιθαλασσιος πύργος κοντά και σε άμεση σχέση με φρούριο το οποίο και προστατεύει.

Ακρόπολη (donjon) είναι ο ανεξάρτητος και ιδιαίτερα οχυρωμένος περίβολος που βρίσκεται στο ψηλότερο σημείο του φρουρίου και αποτελεί ενίοτε και την έδρα του ηγεμόνα.

Μεταπύργιο ή μεταπρομαχώνιο είναι το τμήμα του τείχους που συνδέει αντίστοιχα δυο πύργους ή δυο προμαχώνες.

Περίδρομος είναι ο στενός διάδρομος που περιτρέχει ψηλά τα τείχη του φρουρίου, ενώ με τη λέξη περιπόλιο εννοείται ο ιδιαίτερα ευρύς χώρος στον οποίο είναι τοποθετημένα τα κανόνια. Το περιπόλιο συνδέει τα δωμάτια των προμαχώνων.

Προτείχισμα είναι το αμέσως προ του κυρίως τείχους ή της τάφρου φρουρίου οχυρωματικό-αμυντικό έργο.

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

Στηθαίο είναι η προς τα πάνω απόληξη των τειχών , το τμήμα δηλαδή του τείχους το προσιτό μόνον από τα περιπολία και τους περιδρομους, στο οποίο σχηματίζονται τα κανονιοστάσια, τα ελευθέρα δηλαδή ανοίγματα στα οποία τοποθετούνται τα κανόνια.

Κανονιοθυρίδες είναι τα ανοίγματα για κανόνια σε κλειστούς ή στεγασμένους χώρους, όπως στις γοργύρες και στις αψίδες κάτω από τα περιπολία.

Γοργύρα, αρχαίος ελληνικός όρος που χρησιμοποιείται για τον εσωτερικό θολοσκεπή χώρο των προμαχώνων, που έχει δυο κανονιοθυρίδες. Με τη λέξη φρύδι αποδίδεται η προεξοχή που περιτρέχει το φρούριο εξωτερικά, εκεί όπου συναντάται το τέλος της κλίσης των τειχών με την εδράσει των επάλξεων. Οι Βένετοι το ονόμαζαν cordoned (από το αρχαίο ελληνικό χορδαξ, που σημαίνει στριμμένο άντερο).

Έρημα είναι η ρομβοειδής οχύρωση έξω από την τάφρο.

Ανάβαθρα (όρος της αρχαίας ελληνικής αρχιτεκτονικής)είναι το κεκλιμένο επίπεδο ή ράμπα.

2.3 ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΕΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΑ ΟΙΚΟΔΟΜΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ

Οι επεμβάσεις στα οικοδομήματα, ανεξαρτήτως της λειτουργικότητας τους, κρίνονται αργά ή γρήγορα απαραίτητες είτε για την αποκατάσταση φθορών είτε για την αντιμετώπιση νέων αναγκών που απαιτούν μετατροπές του αρχικού σχεδίου των κτηρίων. Πολυάριθμα είναι τα επιγραφικά κείμενα όπως και τα λείψανα ελληνικών οικοδομημάτων που καταμαρτυρούν τις επισκευές, τις μετατροπές, ή την απαραίτητη συντήρηση που έλαβαν χώρα κατά την αρχαιότητα. Ξεχωριστή θέση στο σύνολο των επεμβάσεων κατέχουν αυτές που αφορούν τα ιερά οικοδομήματα, η μελέτη των οποίων οδηγεί σε ενδιαφέροντα συμπεράσματα για την κατανόηση των επεμβάσεων κατά τους αρχαίους χρόνους.

Οι επεμβάσεις σε κτήρια ιερών έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον συγκριτικά με αυτές σε άλλα οικοδομήματα, δημόσια ή ιδιωτικά, λόγω της σχέσης τους με τον κόσμο των θεών. Εξαιτίας αυτής της σχέσης, κάθε επέμβαση θα έπρεπε όχι μόνο να υπακούει στις πρακτικές ανάγκες αποκατάστασης αλλά και να μην προσβάλλει το θείο. Μάλιστα, όπως θα καταδειχθεί στη συνέχεια, κάποιες επεμβάσεις ήταν επιβεβλημένες όχι από τη φθορά των κτηρίων, αλλά από την επιθυμία εκδήλωσης σεβασμού προς το θείο.

Την επιθυμία διατήρησης των ιερών κτηρίων εκφράζει ο Ξενοφών στα κείμενα του, υποδεικνύοντας τη χρησιμοποίηση δημόσιων εσόδων για την επισκευή ιερών και άλλων δημόσιων κτηρίων. Η υλοποίηση της επιθυμίας διατήρησης των κτηρίων εκδηλώνεται πρακτικά με την ύπαρξη ομάδων υπεύθυνων για τις επεμβάσεις στα ιερά κτήρια. Ο Αριστοτέλης αναφέρει δέκα κληρωτούς επισκευαστές των ιερών, υπεύθυνους για την εκτέλεση των επειγουσών επισκευών. Ο Αθηναίος αναφέρεται με τον ίδιο όρο στους υπεύθυνους για την επισκευή ενός ναού. του παρασιτίου και της

ιεράς οικίας. Ομοίως, οι επισκευαστές των ιερών εμφανίζονται και σε μία επιγραφή του 369/8 π.Χ. σχετική με την επισκευή κρήνης και λουτρώνων στο ιερό του Αμφιάραου στον Ωρωπό.

Σε πολλά παραδείγματα οι σχετιζόμενοι με τις εργασίες εμφανίζονται με άλλες ονομασίες. Στην Ιασό, οι υπεύθυνοι για την εξεύρεση πόρων για την επισκευή των ιερών είναι οι ναοποιοί, ενώ στη Δήλο οι ιεροποιοί ήταν αυτοί που όφειλαν να φροντίσουν για τη συντήρηση, την επισκευή και την οικοδόμηση των ιερών μνημείων. Ανεξαρτήτως των διαφορών ή ομοιοτήτων που διακρίνονται από την πληθώρα των ονομασιών που χρησιμοποιούνταν για να ορίσουν τους υπεύθυνους των επεμβάσεων, οι αναφορές στα αρχαία κείμενα αφήνουν να διαφανεί η αδιαμφισβήτητη σπουδαιότητα που έχει για την πόλη η άρτια διατήρηση των ιερών οικοδομημάτων.

Η αναγκαιότητα προστασίας των ιερών εκδηλώνεται και σε μια σειρά επιγραφών από διάφορες περιοχές του ελληνικού κόσμου, οι οποίες έχουν στόχο να περιορίσουν την ενδεχόμενη φθορά και να γνωστοποιήσουν την τιμωρία για τους παραβάτες. Έτσι στον 3ο αιώνα π.Χ., η ανάρτηση αναθημάτων στο Δελφίνιο της Μιλήτου σε μη ενδεδειγμένο χώρο τιμωρούνταν με πρόστιμο δέκα στατήρων. Ομοίως, η ρίψη απορριμμάτων, όπως και η αφή φωτιάς σε ένα κτήριο ήταν συχνά πράξεις παράνομες που τιμωρούνταν με πρόστιμο.

Τέτοια μέτρα καταδεικνύουν σαφώς το ενδιαφέρον αντιμετώπισης των πρακτικών προβλημάτων που παρουσιάζονται στα ιερά κτήρια με την πάροδο του χρόνου. Ωστόσο, η ύπαρξη ομάδων για τη συντήρηση και την κατασκευή άλλων δημόσιων έργων (οδοποιοί, τειχοποιοί κ.λ.π.), καθώς και η πληθώρα των επιγραφών οι οποίες καταμαρτυρούν επεμβάσεις εκτός των ιερών, δείχνουν ένα γενικότερο ενδιαφέρον για τη συντήρηση δημόσιων κτισμάτων και δεν επιτρέπουν να αναδυθεί η ιδιαιτερότητα των επεμβάσεων στα ιερά. Οι εργασίες όμως στα ιερά έχουν κάποια ιδιαιτερότητα, λόγω της σχέσης των χώρων αυτών με το θείο. Ποια είναι άραγε η επίδραση της σχέσης αυτής στις επεμβάσεις; Δύναται πράγματι η θρησκεία να ορίσει, να επιταχύνει ή ακόμη και να αναστείλει μια αναγκαία επέμβαση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

3. ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ

Οι πιο πολλές μαρτυρίες για το κάστρο της Μεθώνης προέρχονται από τους περιηγητές και τους προσκυνητές, οι οποίοι χρησιμοποιούσαν το λιμάνι της Μεθώνης στα ταξίδια τους προς και από την ανατολική Μεσόγειο και κατέγραφαν τις εντυπώσεις τους. Επίσης και από χαρτογράφους που απεικόνισαν το κάστρο. Σημαντικό στοιχείο για τον τρόπο εξέλιξης των οχυρώσεων.

3.1 ΤΟ ΜΑΥΡΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΜΙΑΣ ΞΑΚΟΥΣΜΕΝΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Παρασκευή ξημέρωνε, να μη 'χε ξημερώσει πω κίνησ' ο Μπραήμ πασάς από την Αλεξάντρα. Βάνει τ' ασκέρια διαλεχτά, ούλο καβαλλαρέους και ήρθαν και αράξανε όξω 'πο τη Μεθώνη. Η πολιτεία στα παλιά τα χρόνια στάθηκε ένας από τους μεγαλύτερους ναυτικούς σταθμούς κι' από τα σπουδαιότερα εμπορικά κέντρα. Χτισμένη στο νοτιότερο άκρο της Ευρώπης βρίσκεται στο δρόμο των μεγάλων ταξιδιών, στο σταυροδρόμι Ανατολής και Δύσης. Τα πλοία φουντάρουν στο λιμάνι της φορτωμέναπραμάτειες εξωτικές, κι' επιβάτες απ' όλες τις φυλές ξεμπαρκάρουν στην κοσμοπολίτικη πολιτεία. Οι ναυτικοί ξεχύνονται στις ταβέρνες της να σβήσουν τη δίψα τους στα ξακουστά κρασί της που κι' αυτή η ανάμνηση του κατά τον αββά Faber ευφραίνει τις καρδιές των ανθρώπων. Ιππότες τον μεσαίωνα και την εποχή των Σταυροφοριών, προσκυνητές που ταξίδευαν στους Αγίους Τόπους έβρισκαν εδώ καταφύγιο στον περίφημο «Γερμανικό οίκο», Τυχοδιώκτες, έμποροι, κληρικοί, διπλωμάτες, επιστήμονες, όλοι οι ταξιδιώτες και οι περιηγητές του παλιού καιρού γνώρισαν τη Μεθώνη και τα παλιά οδοιπορικά, βιβλία είναι γεμάτα από περιγραφές για τη ζωή της ξακουστής πολιτείας.

Οι μεγάλες περιπέτειες της πολιτείας αρχίζουν από την εποχή της τέταρτης Σταυροφορίας, όταν ο Γοδεφρίδος Βιλεαρδουινός αρμενίζοντας στη Μεσόγειο για

την Κωνσταντινούπολη, η φουρτούνα του άλλαξε τη ρότα κι' έφερε ποδισάρικο στα νερά της Μεθώνης τον πρώτο κατακτητή. Από τότε η μοίρα της πολιτείας είναι ή σκλαβιά και γίνεται διαδοχικά το κονάκι των μεγάλων κατακτητών. Οι Βενετοί της είχαν δώσει τη μεγαλύτερη σημασία. Όταν στα 1500 έπεσε στα χέρια των Τούρκων του Βαγιαζήτ, ο δόγης Αυγουστίνος Βαρβαρίγος έγραψε στη διακοίνωση που έστειλε στον Πάπα και στο Βασιλιά της Ισπανίας :«εχάσαμε το έξοχο ορμητήριο όλων των πλοίων μας που ταξίδευαν στην Ανατολή». Και οι Τούρκοι την έκαμαν αμέσως πρωτεύουσα του Μοριά. Ο Μοροζίνι πέφτει με τα μούτρα να την κατακτήσει και μπαίνοντας θριαμβευτικά στην πολιτεία στήνει νικητήρια τεράστια στήλη από κόκκινο γρανίτη. Στη δεύτερη Τουρκοκρατία είναι πάλι ή έδρα του πασά με την αλογοουρά που κυβερνάει τη Δυτική Πελοπόννησο. Τέλος γίνεται το ορμητήριο του Ιμπραήμ.

Για όλες αυτές τις εποχές υπάρχει πλήθος περιγραφές στα βιβλία των περιηγητών για τη ζωή της σκλαβωμένης πολιτείας. Ιδιαίτερα για την περίοδο της Τουρκοκρατίας και της Επανάστασης τα ταξιδιωτικά βιβλία είναι άπειρα. Ανάμεσα σ' αυτά ξεχωρίζει το βιβλίο ενός Γάλλου με τα αρχικά C. P και με τον τίτλο : «Δυο χρόνια στην Κωνσταντινούπολη και στο Μοριά».

Ο περιηγητής αυτός αφού έζησε δύο σχεδόν χρόνια στην Κωνσταντινούπολη, το Σεπτέμβρη του 1826 με το Εγγλέζικο μπρίκι «Jhon Doughan» ταξιδεύει στη Σμύρνη. Από κει στη Μυτιλήνη, Χίο, Κρήτη, Ναβαρίνο για να καταλήξει στη Μεθώνη που ήταν τότε το γενικό στρατηγείο του Αιγυπτιακού στρατού.

Στη Μεθώνη ο περιηγητής κάνει τη γνωριμία ενός προξένου της Αυστρίας 29, γνωριμία γοητευτική όπως μας λέει ο ίδιος, γιατί ο Αυστριακός αυτός πράκτορας ήταν από τους ανθρώπους εκείνους που η συντροφιά τους σε κατακτούν από την πρώτη στιγμή. Ήτανε πνευματώδης, εύθυμος και πολύ ευγενικός στους τρόπους. Οι σπουδές που είχε κάμει σε μια από τις περιφημότερες Ακαδημίες της Γερμανίας ήταν λαμπρές· μάκρυνα ταξίδια είχαν οξύνει ακόμη πιο πολύ το πνεύμα του κι αντανακλούσαν σ' όλη του τη σοφία.

Για τη Μεθώνη ο C. P. αφιερώνει τα τέσσερα τελευταία κεφάλαια του βιβλίου του (XIV, XV, XVI, II). Αρχίζει με το οδοιπορικό του από το Ναβαρίνο στη Μεθώνη, το δεύτερο έχει τίτλο: «Modon Marché aux esclaves», το τρίτο είναι

²⁹ Είκοσι χρόνια πρωύτερα ο Chateaubriand περνώντας από τη Μεθώνη, βρήκε κι' αυτός άσυλο στο σπίτι ενός Αυστριακού προξένου. Μια ασβεστένια παράγκα στο Ελληνικό προάστιο της πολιτείας και ύστερα από ένα δείπνο με αγγούρια, σταφύλια και μαύρο ψωμί δεν μπόρεσε να κλείσει μάτι από τα γαυγίσματα των σκύλων και το φύσημα των ανέμων (Οδοιπορικό από το Παρίσι στα Ιεροσόλυμα).

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

αφιερωμένο στον Ίμπραήμ και το τέταρτο και τελευταίο στο Σολιμάν Βέη και στο χαρέμι του.

Οι εξωτικές αυτές εντυπώσεις γραμμένες πολύ λογοτεχνικά και γεμάτες ποίηση, είναι ακόμη δονισμένες από την αγάπη του συγγραφέα για τον άνθρωπο και από τον πόνο για τα βασανιστήρια της σταυρωμένης Ελλάδας. Οι σκηνές πού περιγράφει είναι σπαρταριστές. Γενικά ο περιηγητής δίνει μια εικόνα ανάγλυφη της ηρωικής εκείνης εποχής. Το έργο κοσμείται από μια σειρά διαλεχτά κοστούμια της εποχής ζωγραφισμένα από τον M. Collin, μαθητή, του Girodet.

3.2 ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΤΗΣ ΜΕΘΩΝΗΣ

30 Οκτωβρίου 1826. Αφήσαμε το Ναβαρίνο στις 6 το πρωί. Η εξοχή μοσχοβολούσε από αρώματα ρόδων, ο ουρανός ήταν γαλήνιος και ο ήλιος πρόβαλε βγαίνοντας μέσα από τα κύματα.

Πατώντας αυτή τη κλασσική γη της μεγαλοφυΐας και της δόξας, τι αναμνήσεις πολιορκούν τη σκέψη, μου! Θέλησα να εκμυστηρευτώ στο συνοδό του ταξιδιού μου κι' αυτός μου απάντησε : «Οι σημερινοί Έλληνες είναι το ίδιο γενναίοι όπως και οι παλιοί Μεσσήνιοι. Η ίδια αιτία τους φλογίζει και τους σπρώχνει στον αγώνα, θέλουν να είναι ελεύθεροι. Αλλά ο θάνατος δεν είναι συχνά το μόνο κέρδος του θάρρους. Είναι σχεδόν όλοι χαμένοι γιατί όσοι ξέφυγαν το ξίφος του τυράννου στενάζουν μέσα στις σκοτεινές φυλακές της Μεθώνης».

Καθώς είπε αυτά τα λόγια ένα μικρό μνημείο πάνω σ' ένα λόφο κίνησε την προσοχή μας. Όταν ανεβήκαμε το λόφο αναγνωρίσαμε έναν αρχαίο βωμό. Κατεβαίνοντας έπειτα στην κοιλάδα πού ακολουθεί ο δρόμος για τη Μεθώνη, εθαύμασα τη γόνιμη γη πού αν και είχε μείνει ακαλλιέργητη ήταν πλημμυρισμένη από πλούσια βλάστηση. Εδώ διασταυρώνονται οι λεμονιές με τις πορτοκαλιές, εκεί λουλούδια με μύρια χρώματα κάνουν ένα θαυμάσιο parterre.

Πια πέρα μυρτιές και δάφνες ροζ στολίζουν τις όχθες ενός ρυακιού ενώ τ' αηδόνια, πιστοί κάτοικοι των ερημωμένων αυτών τόπων σε κάνουν να μην ακούς παρά μια γλυκεία μελωδία. Άλλα ποια αντίθεση μας δίνουν από την άλλη μεριά μια εξοχή, μια παραλία, τα ίχνη των ματωμένων διαρπαγών και τα ερείπια ολόκληρων

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

χωριών που έχουν καταστραφεί από τους Αιγυπτίους! Αύτη είναι ή σκηνή που παρουσιάζεται στον ταξιδιώτη από το Ναβαρίνο μέχρι τη Μεθώνη.

Η φρικιαστική θέα των καταστροφών αυτών και ή ιδέα των αναρίθμητων σφαγών πού ακολούθησαν, κάνουν θλιβερή την περιγραφή μου. Αλλά ένα θέαμα ακόμη πιο θλιβερό έρχεται να παρουσιαστεί μπροστά μας. θα ήταν καμμιά εικοσαριά γυναίκες πού τις οδηγούσε ένας Τούρκος μ' ένα μαστίγιο όπως ένα κοπάδι ζώα. Όταν αργούσαν λίγο το βήμα τους το μαστίγιο έπεφτε απάνω τους χωρίς λύπηση.

Οι δυστυχισμένες αυτές γυναίκες, όλες πολύ ηλικιωμένες ήταν καταδικασμένες να μαζεύουν ξύλα στο βουνό και να τα κουβαλούν στην πόλη.

-Από ποια επαρχία είσαστε κυρά μου ; Ρώτησα μια απ' αυτές.

-Ξένη, μου αποκρίθηκε αναστενάζοντας. Μας πιάσανε στο Μεσολόγγι κι' από τότε είμαστε στη χειρότερη, στη φοβερότερη σκλαβιά. Κλεισμένες τη νύχτα μέσα σε μια βρωμερή τρώγλη όπου κοιμόμαστε απάνω στην πέτρα, μας τραβούν πριν ξημερώσει και μας φέρνουν σ' αυτά εδώ τα βουνά σε μια καταθλιπτική δουλειά εκτεθειμένες σ' όλους τους ανέμους και τους καιρούς και στις κτηνωδίες ενός απαίσιου φύλακα, Την ρώτησα ποια ήταν ή τροφή τους.

— Χόρτα, μου είπε και κάποτε μαύρο ψωμί. Αντίο παλικάρι μου και παρακάλεσε το θεό να γλυκαίνει τη δυστυχία μας. Αντίο.

Τράβηξα από την τσέπη μου μερικά νομίσματα με την ελπίδα ν' ανακουφίσω μια δυστυχισμένη ύπαρξη, μα αύτη μου φώναξε: Κράτησε, κράτησε αυτό το νόμισμα, σ' ευχαριστώ, θέλησε να ζητήσει την άδεια από τον αφέντη της άλλα ο Τούρκος μου την απέσπασε.

Της ευχήθηκα μια καλύτερη τύχη και λυπημένος από ό,τι είχα ιδεί εξακολούθησα το δρόμο μου. Αλλά μια νέα σκηνή δουλείας μ' επερίμενε. Λίγα βήματα από δω συνάντησα στην άκρη του δρόμου μια άλλη γριά ξαπλωμένη στη γη. Ο δεύτερος οδηγός του ανθρώπινου κοπαδιού τη χτυπούσε μ' ένα ραβδί επειδή άρρωστη και κουρασμένη δεν μπορούσε να προχωρήσει κι' ο αέρας αντηχούσε από τα κλάματα και τους ολοφυρμούς της.

— Παλικάρι, παλικάρι, φώναξε όταν με είδε. Και εγώ παρακάλεσα τον Τούρκο: «Στάσου, στάσου, θα σου δώσω λεφτά δεν λυπάσαι τη δυστυχισμένη;

Άλλα μ' ένα χτύπημα πού της έδωσε τώρα, το πρόσωπο της δυστυχισμένης γυναίκας εγέμισε αίμα. Τότε ο άπιστος βλέποντας πώς δεν μπορούσε πια να του προσφέρει καμμιά υπηρεσία την παράτησε βρίζοντας μ' ένα αποτρόπαιο τόνο.

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

Άπιστη γριά, δεν είσαι πια καλή για τίποτα. Έμεινα λίγο κοντά στο θύμα πού σε λίγο άφησε εκεί την τελευταία του πνοή. Ο ήλιος είχε διατρέξει την μισή του τροχιά όταν αντικρίσαμε τα τείχη της Μεθώνης, της αρχαίας Μεθώνης. Και δεν αργήσαμε να φτάσουμε εδώ.

3.3 ΜΕΘΩΝΗ Η ΑΓΟΡΑ ΤΩΝ ΣΚΛΑΒΩΝ

Ο κύριος Scassi, πρόξενος της Αυστρίας στην Μεθώνη με δέχτηκε με πολύ εγκαρδιότητα και ευγενικά προσφέρθηκε να με φιλοξενήσει στο σπίτι του. ήμουν αναγκασμένος να δεχτώ γιατί βρισκόμουν μέσα σε μια πολιτεία όπου δεν υπήρχε κανένα ξενοδοχείο, ούτε καλό ούτε άσχημο.

Μέσ' την παραλία, κοντά στην πόλη, το σπίτι του Αυστριακού πράκτορα ήταν ξύλινο και περιορισμένο σε τρία μέτρια δωμάτια. Το εξωτερικό του έδειχνε πολύ σεμνό — για να μην ειπεί κανείς κάτι περισσότερο — άλλα κείνη την εποχή πέρναγε για το μεγαλύτερο και ωραιότερο της χώρας. Φανταστείτε τώρα πως ήταν τα αλλά! Όπως ήταν δύο ή ώρα το μεσημέρι, όταν μπήκαμε, είχα ακόμη τον καιρό να επισκεφτώ τη Μεθώνη. Οι πόρτες κλείνανε κάθε βράδυ στις έξι.

Το κάστρο τούτο, τρεις λεύγες μακριά απ' το Ναβαρίνο είναι σχεδόν δυο φορές μεγαλύτερο άπα την τελευταία αυτή πόλη. Είχε κυριευτεί στα 1686 απ' τους Βενετούς αλλά στις 16 Αύγουστου 1715 ανακτήθηκε απ' τον Τοπάλ Οσμάν και παραχωρήθηκε τελικά στους Τούρκους στα 1770. Οι Βενετοί ήταν πάλι εκείνοι πού την είχαν οχυρώσει.

Περικυκλωμένη απ' όλες τις πλευρές από τη θάλασσα δεν συγκοινωνεί με την στεριά παρά με μια ξύλινη γέφυρα που το μάκρος της είναι πενήντα πόδια. Αν τα οχυρά της βρίσκονταν σε καλή κατάσταση, η Μεθώνη θα ήταν πάρα πολύ δύσκολο να κυριευτεί, αλλά οι Τούρκοι δεν ήταν μαθημένοι ούτε να τα συντηρούν ούτε να τα διορθώνουν. Δεν ήταν ικανοί παρά μόνο να τα χαλάνε. Ύστερα από κάμποσον καιρό τα οχυρά και τα τείχη της ήταν γκρεμισμένα και τα κανόνια τα περισσότερα σκουριασμένα.

Η πολιτεία είναι ασφαλισμένη ανατολικά από ένα άλλο μεγάλο τείχος που στα πόδια του είναι οι απότομοι βράχοι οι δαρμένοι από τα κύματα. Ένας ψηλός πύργος που στην κορφή του κυματίζει η Τουρκική σημαία την προστατεύει από το μέρος του βορρά και στο νοτιά βλέπουμε εκτός από τη μπαρουταποθήκη το φρουρό της φυλακής των αιχμαλώτων. Από δω αρχίζει το λιμάνι που λέγεται Μαντράκι και τελειώνει σ' ένα μικρό κάβο απέναντι. Στο βάθος υψώνεται το νησί Σαπιέντζα που σχηματίζει το λιμάνι. Ανοιχτό όμως από το ανατολικό και το δυτικό μέρος είναι εκτεθειμένο στην ορμή των ανέμων που καταποντίζουν εκεί πολλά πλοία. Αυτός είναι ο λόγος που οι ναυτικοί προτιμούν το λιμάνι του Ναβαρίνου.

Λίγα πράγματα θα είχαμε να πούμε για το εσωτερικό της πολιτείας. Αφού περάσαμε τη γέφυρα και τις πόρτες του πρώτο και του δεύτερου τείχους, συναντήσαμε μια πλατεία αρκετά μεγάλη. Βλέπετε τότε από τα δεξιά το παλιό Διοικητήριο της Μεθώνης, ο σημερινό του Ιμπραήμ πασά. Αριστερά θα βρείτε το «Δρόμο της Αγοράς». Είναι σε μάκρος και σε πλάτος ο μεγαλύτερος της πολιτείας και τελειώνει στην μπαρουταποθήκη. Από τις άλλες δύο πλευρές του «Δρόμου της Αγοράς» αρχίζουν άλλοι δρόμοι, σκοτεινά σοκάκια ακάθαρτα, σχηματισμένα από μισογκρεμισμένες παράγκες όλες γεμάτες από Τούρκους και Άραβες που είναι σωριασμένοι ο ένας απάνω στον άλλον.

Ένα από τα πρώτα πρόσωπα που παρουσιάστηκαν μπροστά μου άμα μπήκα στη Μεθώνη, ήταν ένας από τους παλιούς μου φίλους του κολλεγίου. Η έκπληξη μου ήταν τόση πού σταμάτησα χωρίς να μπορώ να μιλήσω. Δεν πίστευα στα μάτια μου. Είμαι εγώ, μου είπε εκείνος πλησιάζοντας. Και υστέρη από ένα σφιχταγκάλιασμα οι ερωτήσεις όπως ήταν φυσικό έπεφταν βροχή. Ίσαμε να μάθει πώς ο σκοπός μου ήταν να μείνω στη Μεθώνη δεν σταματούσε να με παρακαλεί να μείνω και να δεχτώ τη φιλοξενία του. Ήτανε φανερό πως η άρνησή μου θα του προξενούσε μεγάλη λύπη. Πήγα λοιπόν να βρω τον κ. Scassi να του αναγγείλω την ευτυχή συνάντηση που είχα κάμει και να τον παρακαλέσω να δεχτεί τις ευχαριστίες μου για τη φιλοξενία πού μου είχε προσφέρει με τόση προθυμία και καλοσύνη.

Ο κύριος L, παλιός μου συμμαθητής, έκανε ένα σπουδαίο εμπόριο σε όλα τα είδη. Τούτο φαινόταν πραγματικά λίγο παράξενο σε κείνον που ήξερε πως τους τόπους αυτούς τους κυβερνούσε η μοίρα της πείνας.

Έλλειψη απ' όλα και τα πιο αναγκαία όπως τα σιτάρι, υπήρχε στη Μεθώνη, το ίδιο και στο Ναβαρίνο γιατί οι Τούρκοι προτιμούσαν να πεθαίνουν τής πείνας παρά

να καλλιεργούν τα χωράφια ³⁰. Μόνο ο πασάς και οι αρχηγοί του στρατού δεν υπόφεραν από τη γενική σιτοδεία και το τραπέζι τους ήταν πάντα πλούσιο στρωμένο. Η έλλειψη χρημάτων πρόσθετε ακόμη στο λιμό που μάστιζε τον τόπο.

Είκοσι μήνες μετά τον ερχομό τους στο Μοριά οι Άραβες δεν είχαν πάρει ακόμη μισθό και όπως ήταν ή συμφωνία να πληρώνονται με Ισπανικό νόμισμα, έκανε να πάρει ο καθένας είκοσι κολονάτα. Δεν είχαν ακόμη ούτε ρούχα. Μερικοί δεν φορούσαν παρά μόνο ένα πουκάμισο, άλλοι ένα κομμάτι από χαλί· άλλοι πάλι ήτανε ντυμένοι μ' ένα σκέτο πανί κι' άλλοι φορούσαν ρούχα γυναικεία πού είχαν αρπάξει από κάποιο γειτονικό χωριό. Όλοι καταριόνταν τον πασά και κάθε μέρα στρατιώτες απουσίαζαν από το προσκλητήριο χωρίς να ξαναγυρίζουν πια. Τέλος ή γενική δυστυχία με τις σπαραχτικές σκηνές πού προξενούσε — είχα γίνει τόσο συχνά μάρτυρας σ' αυτές τις σκηνές — μου έχει αφήσει από τη Μεθώνη μια βαθιά θλιβερή ανάμνηση.

Αλλά εκείνο που προξενούσε ακόμη πιο ελεεινή εντύπωση είναι τούτο εδώ το θέαμα τής «Αγοράς των σκλάβων». Το απάντησα εκεί την άλλη μέρα. Δεν είχα ιδεί ποτέ πιο θλιβερή σκηνή και μη μπορώντας να συγκρατήσω τα δάκρυα μου τ' άφησα να ξεσπάσουν ελεύθερα.

Ο πρόξενος τής Αυστρίας και ο φίλος μου πού με είχαν συνοδεύσει είχαν κι' αυτοί συγκινηθεί άλλα πιο συνηθισμένοι από μένα στις τρομερές αυτές σκηνές ήξεραν να συγκρατούνται. Όσο για τους Τούρκους και τους Άραβες, αυτοί έμεναν τελειώς απαθείς και δεν μπορούσαν να εξηγήσουν τη μελαγχολία μου. Άσπλαχνοι λαοί!

Οι σκλάβοι πού πουλιόντουσαν ήταν κατά το μεγαλύτερο μέρος γυναίκες κάθε ηλικίας. Έβλεπες ακόμη εκεί μερικά παιδιά κάτω των δεκαέξι χρόνων· γιατί τους μεγαλύτερους στην ηλικία αιχμαλώτους ή τους είχαν σφάξει ή βρίσκονταν κλεισμένοι στα μπουντρούμια.

Οι σκλάβες αυτές, νέες και γριές. Είχαν πέσει στα χέρια των Αράβων στο Μεσολόγγι και τις είχαν κουβαλήσει εδώ να τις γλεντήσουν και να τις εμπορευτούν. Τι όμορφες γυναίκες Ελληνίδες, τι αγγελόμορφα παιδιά! Αλλά μ' έπιασε τρεμούλα όταν συλλογίστηκα πόσες απ' αυτές τις γυναίκες και τα παιδιά τα είχαν ατιμάσει οι νικητές τους όπως τα κτήνη. Είδα ακόμη εκεί μερικές γυναίκες ηλικιωμένες. Αυτές

³⁰ Μια λίτρα παξιμάδι μαύρο πουλιόταν τέσσερα γρόσια (30 – 35 λεπτά), ένα αυγό τρία γρόσια (20 λεπτά), μια κότα δώδεκα γρόσια (5 Φράγκα και μερικά λεπτά).

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

πουλιόντουσαν σ' εξευτελιστικές τιμές και κείνου που τις αγόραζαν τις μεταχειρίζονταν σαν κτήνη.

Οι περισσότερες από τις νέες γυναίκες ήταν σκεπασμένες και οι έμποροι στους οποίους άνηκαν τις παρουσίαζαν φωνάζοντας:

Πουλάω αυτή εδώ οκτακόσια γρόσα· εκείνη εκεί πεντακόσια. Αυτή είναι δεκάξι χρονών παρθένος ακόμη. Πλησιάστε ελάτε (υπήρχαν όλες οι τιμές ανάλογες πάντα με την ποιότητα του εμπορεύματος).

— Καπετάνιε ³¹, σας αρέσει αυτή η νέα Σουλιώτισσα; μου είπε ένας απ' αυτούς πλησιάζοντας, θ' αποχτήσεις ένα ωραίο πράμα. Θα σ' ευχαριστήσει..

Έδειξα πώς είχα την πρόθεση να την αγοράσω:

— θέλω να ιδώ, του είπα, αν μου αρέσει. Αμέσως της τράβηξε το βέλο πού σκέπαζε τη μορφή της και είδα μια νέα κοπέλα πού τα χαρακτηριστικά της αν και μαραμμένα από τον πόνο πού ήταν αποτυπωμένος στο χλωμό της πρόσωπο, είχαν μια γοητευτική ομορφιά. Το δυστυχημένο κορίτσι έκλαιγε...

Έσπευσα να ξαναδέσω το βέλο της για να μη βλέπω τα δάκρυα της κι' απομακρύνθηκα.

Δεν άργησα να εγκαταλείψω έναν τόπο όπου όλα ερέθιζαν τον πόνο και την αγανάκτηση μου και γύρισα μαζί με τους συντρόφους μου στην ακροθαλασσιά.

Η ευαισθησία μου ήταν μοιραίο να δοκιμαστεί με νέες συγκινήσεις. Μόλις φτάσαμε εκεί είκοσι και πλέον ανθρώπινα κεφάλια, φρεσκοκομμένα πασυρμένα από τα κύματα έφταναν μέχρι τα πόδια μας. Ένας διαβάτης μας είπε ψυχρά πώς ήταν τα κεφάλια μερικών αιχμαλώτων πού τους είχαν σφάξει μέσα στη φυλακή....

Λίγο πιο υστέρα περνούσε μια συνοδεία από εκατό σκλάβους με Νέγρους φρουρούς. Το πρόσωπο τους ήταν μπλάβο, στη ράχη τους και στα μπράτσα τους έβλεπες τ' αποτυπώματα του καμτσικιού. Ένας άγριος φρουρός τους τρόμαζε κάθε τόσο όταν λίγος ύπνος πού έφερνε λίγο ξαλάφρωμα στα βασανισμένα μέλη τους. τους εμπόδιζε ν' ακούσουν τη φωνή του δεσμοφύλακα.

Είχαν πάνω στους ώμους τους χοντρά ξύλα, δοκούς πού τα κουβάλαγαν δεν ξέρω σε ποιο μέρος. Όταν περνούσαν μπροστά από τα κομμένα κεφάλια πού κύλαγαν στην αμμουδιά, γύριζαν τα μάτια για να ιδούν, τα γούρλωναν σε μια στιγμή, κλονίζονταν από τον τρόμο και γίνονταν αμέσως χλωμοί. Μια ίδια τύχη τους περίμενε ίσως. 'Αλλά πώς να πιστέψει κανείς πώς όλοι οι αιχμάλωτοι είχαν πάρει τα

³¹ Οι Μουσουλμάνοι στην Κωνσταντινούπολη και στις άλλες Τουρκικές πολιτείες φωνάζουν «καπετάνιο» καθένα που φοράει Ευρωπαϊκό κοστούμι.

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

όπλα. Ήταν κατά το πλείστον απλοϊκοί τσοπάνηδες που έβοσκαν τα πρόβατα τους στα βουνά και οι Άραβες τους τα είχαν αρπάξει.

Επισκέφτηκα με δυο γρόσα τον πύργο των αιχμαλώτων. Ήταν εκεί ξαπλωμένοι όχι πάνω σε σανίδες άλλα μέσα στη λάσπη που σχημάτιζε το νερό της θάλασσας διαπερνώντας μέσα στη φυλακή από τις χαραμάδες του τείχους. Αυτός ο τόπος ήταν όλο βρώμα, μαύρος από το σκοτάδι και στα αμυδρό φως μιας λάμπας δεν μπόρεσα να ξεχωρίσω τα χαρακτηριστικά τους όπως ήταν στοιβαγμένοι ο ένας απάνω στον άλλο.

Τέτοιες υπήρξαν οι θλιβερές ενασχολήσεις που γέμισαν τη δεύτερη μέρα μου στη Μεθώνη. Ή τρίτη ήταν αφιερωμένη στην επίσκεψη του στρατοπέδου των 'Αράβων, έξω άπα την πόλη που θα περιγράψω στο επόμενο κεφάλαιο.

. 3.4 ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟ ΤΩΝ ΑΡΑΒΩΝ. ΙΜΠΡΑΗΜ ΠΙΑΣΑΣ

Η όψη των Νέγρων του Ιμπραήμ είναι απαίσια και αηδιαστική. Με μάτια ζοηρά κεφάλι μικρό, κοντόσωμοι, έχουν κάτι από τα άγρια ζώα με τα όποια μοιράζονται τις φλογισμένες έρημους της 'Αφρικής.

Ξεριζωμένοι από τη Νουβία και την Αβησσυνία, χώρες υποταγμένες στον πασά της Αιγύπτου είχαν μπει στη στρατιωτική πειθαρχία άπα Ευρωπαίους αξιωματικούς πλανεμένους από το χρυσάφι του Μεχμέτ Αλή.

Ο Μεχμέτ, καθ' όλα τα φαινόμενα θέλει να αποτινάξει το ζυγό του Σουλτάνου. Μα ο Μαχμούτ με κάθε μέσο προσπαθεί να ματαιώσει τα αποστατικά του σχέδια. Με διάφορες προφάσεις ζητεί να παρασύρει το Μεχμέτ Αλή στην Κωνσταντινούπολη όπου με τη δύναμη των φοβερών ορδών του θα ξεγλύτωνε από ένα επικίνδυνο εχθρό. Αλλά μακριά από του να πέσει στην παγίδα ο πασάς της Αιγύπτου προπαρασκευάζει αδιάκοπα την επιτυχία του σκοπού του και μαζεύει όλο και νέους θησαυρούς σε βάρος του λαού του που τον φορτώνει με φόρους και τον καταπιέζει αβάσταχτα.

Κρατεί, για να αναφέρω ένα παράδειγμα, για λογαριασμό του το μονοπώλιο για το μαλλί και το μετάξι πού τ' αγοράζει πάμφθηνα απ' τούς φτωχούς Αιγυπτίους και τα μεταπουλάει ακριβά στους εμπόρους της Ευρώπης. Οι Αιγύπτιοι που τούτα τα πλούτη είναι δικός τους Ιδρώτας θυμούνται—και τούτο είναι το μεγαλύτερο εγκώμιο για το έθνος πού έχω την τιμή να ανήκω — με ευχαρίστηση την κατάληψη της πατρίδας τους από τους Γάλλους, δυσαρεστημένοι από το δικό τους δεσποτισμό.

Όπως και να είναι ή προσπάθεια για τον εξευρωπαϊσμό των ορδών του Μεχμέτ Αλή απαντούσε πολύ περισσότερες δυσκολίες από κείνες πού παρουσίαζαν οι Τούρκοι του Μαχμούτ. Γιατί οι Τούρκοι μολονότι πολύ καθυστερημένοι, πάντα όμως λιγότερο από τους νέγρους πού δεν είχαν καμιά ιδέα από πολιτισμό. Πολλές φορές κινήματα ξέσπασαν επαναστατικά ενάντια στους ξένους εκπαιδευτές. Οι νέοι στρατιώτες του Μεχμέτ Αλή δεν μπορούσαν να συνηθίσουν να υποτάσσονται. Τους ησύχαζε όμως ο δεσπότης της Αιγύπτου πάντα με το φόβο της τύχης των Μαμελούκων. Τέλος έξι συντάγματα από τέσσερις χιλιάδες το καθένα ξεμπάρκαραν στο Μοριά. Την εποχή όμως πού βρισκόμουνα εγώ στη Μεθώνη δεν είδα ένα τόσο μεγάλο αριθμό από μαύρους. Δεν ήταν παρά μόνο εφτά με οχτώ χιλιάδες. Οι αρρώστιες, οι κόποι, οι στερήσεις, ή λόγχη του εχθρού ξεπάστρεψαν τους άλλους μα και κείνοι πού είχαν μείνει ήταν σαν σκελετοί. Εκθέτω κάπως ζωηρά τη μεγάλη τους αθλιότητα, ήταν όμως τέτοια γι' αυτό και ή αντίδραση άρχισε να φανερώνεται με μέσα τρομοκρατικά. Όλα τα σημάδια έδειχναν πως ή απειλή της επανάστασης κρεμόταν πάνω από το κεφάλι του Ιμπραήμ, όμως κανένας δεν ήθελε να πάρει απάνω του την ευθύνη της αρχηγίας. Γι' αυτό έπαιρνε όλο αναβολές αν και περίμεναν να φτάσει από ώρα σε ώρα ο στόλος από την Αλεξάνδρεια.

Η τρομαχτική αθλιότητα του στρατού δεν εμπόδιζε καθόλου τον Ιμπραήμ από το εκπαιδευτικό του πρόγραμμα. Έτυχε να βρεθώ σε κάποια γυμνάσια που γίνηκαν μ' επιτυχία. Οργάνωση πέρα για πέρα Ευρωπαϊκή. Κάθε σύνταγμα είχε το συνταγματάρχη του που πάλι είχε κάτω από τις διαταγές του ταγματάρχες, λοχαγούς, υπολοχαγούς κ.λ.π. Κάθε ομάδα τυμπανιστών είχε και αρχηγό τυμπανιστή. Το πρωί οι στρατιώτες ξυπνούσαν με το εγερτήριο και με το πέσιμο του ήλιου το «ανακλητικόν» χτυπούσε για την ανάπαυση. Σε κάθε σύνταγμα ήταν προσκολλημένοι πεντ' έξι εκπαιδευτές με στολή Τούρκικη. Ο μισθός του ήταν χίλια με χίλια πεντακόσια γρόσα το μήνα ανάλογα με το βαθμό που είχε ο καθένας. Γάλλοι και Ιταλοί γιατροί και νοσοκόμοι κοίταγαν τους αρρώστους.

Έτσι βρέθηκα μες στη Μεθώνη ανάμεσα σε πλήθος από συμπατριώτες. Τους έκανε μεγάλη ευχαρίστηση να έχουν ένα Γάλλο μεταξύ τους και όχι λίγες φορές ήπιαμε για τη δόξα και την προκοπή της ωραίας Γαλλίας που σε λίγο θα την ξανάβλεπα. Είναι γλυκό όταν βρίσκεσαι σε μια ξένη χώρα να γυρίζεις τα μάτια στην πατρίδα. Πόσες φορές δεν είδα πολλούς απ' αυτούς με τα μάτια γεμάτα δάκρυα! Δεν βρέθηκε ούτε ένας να μη με βεβαιώσει πως στο τέλος της εκστρατείας θα παρατούσε την υπηρεσία των απίστων.

Ένας από τούτους με παρουσίασε στον Ιμπραήμ. Η σκηνή του βρισκόταν έξω από την πόλη αντίκρυ στο στρατόπεδο των Αράβων. Εκεί σε κείνη τη σκηνή με δέχτηκε με ευγένεια, μ' έβαλε να καθίσω κοντά του και πρόσταξε να μου ετοιμάσουν πίπα και καφέ. Η συνομιλία μας κράτησε πολλή ώρα. Τον κολάκευα για την οργάνωση του στρατού του και κείνος άρχισε την ιστορία για τη σφαγή των Γιαννιτσάρων και για την νέα κατάσταση στην Κωνσταντινούπολη.

Ο Ιμπραήμ είναι ένας άνθρωπος κοντόσωμος, πολύ παχύς με πλατύ πρόσωπο. Η μύτη του κολοβή, τα μάτια του πετάνε σπίθες και στο πρόσωπό του είναι χαραγμένη η σκληράδα. Δεν είναι όπως λένε φυσικός γιος του Μεχμέτ Αλή αλλά θετός. Οι Μουσουλμάνοι τον υπολογίζουν πολύ γιατί είναι ο πρώτος πασάς στην αυτοκρατορία, ο πασάς των Αγίων Τόπων. Η Μεδίνα και η Μέκκα θέλησαν κάποτε να ξεσηκωθούν μα ο Ιμπραήμ τις έβαλε γρήγορα πάλι κάτω από τον ζυγό του περνώντας τους άνδρες από λεπίδι και τα γυναικόπαιδα στα σκλαβοπάζαρα.

Η παλικαριά του Ιμπραήμ είναι αληθινή. Πολλοί από τους οργανωτές του στρατού του με βεβαίωσαν πως ήταν πάντα πρώτος στη φωτιά αφηφώντας τις σφαίρες και τη λόγχη του εχθρού. Ορμούσε πρώτος στην επίθεση κι' όταν άνοιγε καλά η μάχη τραβιόταν με τους αξιωματικούς του πίσω από τα συντάγματα και σκότωνε οποιόν οπισθοχωρούσε. Οι Άραβες ήξεραν πως ο θάνατος πίσω τους περίμενε, γι' αυτό προχωρούσαν και πολλές φορές κέρδιζαν τη νίκη. Άλλα οι Έλληνες του Μοριά που ήξεραν τη δύναμη του εχθρικού στρατού απόφευγαν συστηματικά να δίνουν κανονικές μάχες μαζί του κι' έκαναν όλο κλεφτοπόλεμο πίσω από τους βράχους, τις σπηλιές και τα ποτάμια θερίζοντας τους Αραπάδες.

Λένε πως ο Ιμπραήμ συναντήθηκε εκεί μια μέρα με τον Κολοκοτρώνη. Κρυμμένοι κι' ο ένας κι' ο άλλος πίσω από τους βράχους, παραδόσου, του λέει ο Ιμπραήμ, θα σε γεμίσω πλούτη...

— Η λευτεριά της πατρίδας μου, απάντησε υπερήφανα ο Έλληνας ήρωας, μου είναι πιο αγαπητή από τους θησαυρούς σου. Έριξε γρήγορα μια τουφεκιά — η σφαίρα χτύπησε έναν από τη μαύρη ακολουθία του πασά — κι εξαφανίστηκε.

Παραβάλλουν πολλοί τον Ιμπραήμ με τον Μαχμούτ. Πραγματικά εκείνο πού χαρακτηρίζει και τους δύο είναι ή πλεονεξία και η απανθρωπιά. Μου λέγαν στη Μεθώνη πώς ο Ιμπραήμ είχε τότε στις κάσες του περισσότερα από δεκαπέντε χιλιάδες Bourses ³². Και δεν μου φάνηκε παράξενη τούτη η πληροφορία γιατί ήξερα πώς πολιτευόταν. Δεν είναι ανάγκη να δώσω εδώ λεπτομέρειες για τις αναρίθμητες ληστείες του. Θα αναφέρω μόνο δύο πολύ χαρακτηριστικές. Πρόσταξε μια μέρα να κατασχεθούν όλα τα ζώα μικρά και μεγάλα πού βρίσκονταν στους στάβλους της Μεθώνης και των γύρω χωριών. Οι κάτοχοι διαμαρτυρήθηκαν και ο πασάς τους υποσχέθηκε έξι γρόσα για κάθε βόδι και τρία για κάθε πρόβατο. Έτσι αφού έγιναν δικά του όλα τα κοπάδια πρόσταξε να πουλιέται το κρέας τρία γρόσα η οκά κι' οποίος ήθελε να φάει δεν έβρισκε - ν' αγοράσει άλλου. Έκανε λοιπόν ο Ιμπραήμ με το κρέας χρυσές δουλειές. Το δεύτερο περιστατικό είναι πιο χτυπητό. Τον καιρό πού εμένα στη Μεθώνη πέθανε εκεί ο Μεχμέτ Αλή αγάς θείος του Ιμπραήμ κι' ένας από τους αρχιστρατήγους του. Τούτος ο άνθρωπος είχε μέσα στο χαρέμι του δεκαοχτώ γυναίκες άπα το Μεσολόγγι και μια ντουζίνα παιδιά δώδεκα με δεκαπέντε χρονών. Στην αρρώστια του τον περιποιόταν ένας Έγγλέζος γιατρός, νέος με σπάνια άξια με πολλά και σπουδαία χαρίσματα. Είχε ρθει στο Μεσολόγγι με τον λόρδο Μπάιρον υπηρετώντας το μεγάλο ποιητή κι' έμεινε πολιορκημένος μέχρι πού ή πόλη έπεσε στα χέρια των απίστων. Γλίτωσε τη ζωή του υπό τον όρο να προσφέρει τις υπηρεσίες του στον Ιμπραήμ και εξασκούσε ευσυνείδητα το επάγγελμα του, παρ' όλες όμως τις περιποιήσεις πού του' καναν, αυτός δεν ζητούσε παρά την ευκαιρία ν' αφήσει τους Άραβες και να γυρίσει στην πατρίδα του. Βλέποντας πως ο Μεχμέτ Αλή αγάς βρισκόταν στις τελευταίες του στιγμές: «Τι θα κάμει όλες αυτές τις σκλάβες σου – του είπε – τι θα κάμεις όλα αυτά τα μικρά παιδιά; Δώσε τους την ελευθερία τους. Αυτή η πράξη θα είναι θεάρεστη». Ο άρρωστος δέχτηκε, γνωστοποίησε τις επιθυμίες του στον ανιψιό του Ιμπραήμ και ύστερα από λίγες ώρες πέθανε. Ο Ιμπραήμ φρόντισε να μην εκτελέσει τις τελευταίες θελήσεις του. Άρπαξε τις γυναίκες και τα παιδιά και τ' ακριβοπούλησε στο σκλαβοπάζαρο της Μεθώνης αφού ήτανε ο νόμιμος κληρονόμος του Μεχμέτ Αλή αγά.

³² Bourses: ισοδυναμεί με πεντακόσια γρόσα.

Έδωσα παραδείγματα για την πλεονεξία του Ιμπραήμ, θα σας δώσει τώρα και για σκληράδα του στους ανθρώπους. Κατά την πολιορκία του Ναβαρίνου, πλησίασε μια μέρα τόσο στα τείχη του κάστρου που οι οβίδες και οι σφαίρες σφύριζαν γύρω του. Πρίγκιπα, του είπε τότε ένας αξιωματικός που πήγαινε κοντά του, η Εξοχότητά σας δεν βρίσκεται σε ασφάλεια. Ο εχθρός σε σημαδεύει.

— Δεν είσαι παρά ένας δειλός, απάντησε ο Ιμπραήμ, πέθανε! Και του πήρε το κεφάλι.

Όταν πάλι έφτασε στη Μεθώνη βρήκε πολλά Ελληνικά σπίτια. Αμέσως πρόσταξε να σφάξουν όλους τους κατοίκους που τους είχε υποσχεθεί ο άτιμος αυτός προδότης για την υπακοή τους πως θα προστάτευε τη ζωή τους. Μια νύχτα σε μια ορισμένη ώρα σφάχτηκαν όλοι από τους Νέγρους που έτσι εξασφάλιζαν το κονάκι τους. Ήταν μεγάλος πόνος να βλέπει κανείς τις γυναίκες να πουλιούνται την άλλη μέρα στην αγορά και τα παιδιά τους να περνούν σε ξένα χέρια.

Έφεραν μια μέρα στον Ιμπραήμ έναν Έλληνα αιχμάλωτο. Όταν τον ρώτησε πού βρισκόταν ο εχθρός πήρε τούτη την απάντηση: «Εγώ δεν προδίνω τον όρκο που έδωσα στους συντρόφους μου».

- «Θα σε σκοτώσω φώναξε ο Ιμπραήμ, αν δεν μ' ακούσεις». Ο αιχμάλωτος ξανάδωσε την ίδια απάντηση. Τότε ο πασάς αφήνει την πίπα του σηκώνεται με θυμό φτύνει τον ήρωα στο πρόσωπο, αρπάζει μια καραμπίνα και τον αφήνει νεκρό.

Ένας άλλος αιχμάλωτος πάλι οδηγήθηκε πέντε - έξι μέρες αργότερα μπροστά στον τίγρη της Αιγύπτου. Ήταν ένας φτωχός τσοπάνος. Ο Ιμπραήμ τον υποδέχτηκε αμέσως με τις φωνές «Γιούχα, γιούχα, γιούχα!» — έτσι έφταναν στ' αυτιά των Τούρκων οι φωνές των Ελλήνων πολεμιστών — κι' έπειτα από χίλιες βρισιές τον πρόσταξε να γονατίσει και να σκύψει το κεφάλι. Ο φτωχός τσοπάνος έσκυψε περιμένοντας το τέλος του. - Τράβα το σπαθί σου, λέει τότε ο Ιμπραήμ σ' ένα μικρό Αραπάκι έξι χρονών και κόψε το κεφάλι αυτού του άπιστου. Το θέλω πεσκέσι. Το παιδί αρχίζει να του βγάζει τα μάτια παίζοντας με τις γκριμάτσες που έπαιρνε το πρόσωπο του δύστυχου ραγιά, του κόβει το ένα αυτί, χτυπά και ξαναχτυπά το κεφάλι χωρίς να μπορεί να το κόψει. Μερικοί Γάλλοι εκπαιδευτές παρόντες στη φοβερή σκηνή κατόρθωσαν να του πάρουν χάρη και τον πήραν μαζί τους μα ήταν αργά γιατί ύστερα από δυο τρεις ώρες πέθανε από τα τραύματα.

Στο τέλος κι' εγώ ο ίδιος έγινα μάρτυρας σε μια απ' αυτές τις φριχτές σκηνές. Είδα με τα ίδια μου τα μάτια δεκαπέντε ανθρώπους γδυτούς μπροστά στη σκηνή του

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

να τους σταμπάρουν μ' ένα καυτό σίδερο και ύστερα να τους ρίχνουν στο μπουντρούμι για να σαπίζουν μεσ' στην υγρασία ίσαμε να ρθει το καράβι να τους μαρκάρουνε για την Αίγυπτο, μακριά από το αγαπημένο χώμα της πατρίδας τους το ποτισμένο με τον ιδρώτα τους και με τα δάκρυά τους, για λογαριασμό του Μεχμέτ Αλή. Είδα παπάδες σταυρωμένους, είδα άλλους δεμένους στα λιόδεντρα να ψήνονται σε σιγανή φωτιά. Είδα... Αλλά είναι τόσα πολλά...

Για να ολοκληρώσω το πορτραίτο του Ιμπραήμ, δεν έχω παρά δύο λόγια να ειπώ ακόμη. Περνάει για ένας από τους ήρωες του αιώνα μας και τον παραβάλλουν με τον Ναπολέοντα. Τίποτα δεν με όργιζε περισσότερο από τα τέτοια βάρβαρα και ηλίθια δημοσιεύματα των εφημερίδων. Τις έπαιρνε όλες με τα πλοία που έρχονταν στο Ναβαρίνο, στη Μεθώνη ή στο Τζάντε, και του μετάφραζε ο Αβγο, ο δραγουμάνος του.

3.5 ΣΟΛΙΜΑΝ ΒΕΗΣ

Ήταν η τέταρτη μέρα μου στη Μεθώνη όταν ο κ. L. και ο Πρόξενος της Αυστρίας προσφέρθηκαν να με παρουσιάσουν στο Σολιμάν Βέη που ήταν φίλος τους. Δέχτηκα την πρόταση τους με μεγάλη χαρά γιατί εύρισκε έτσι την ευκαιρία να γνωρίσω ένα πρόσωπο από τα πιο ξακουστά σ' αυτόν τον πόλεμο.

Είναι γνωστό πως ο Σολιμάν είναι ένας Γάλλος αποστάτης, τ' όνομα του Σέβ. Υπασπιστής ενός στρατηγού μας απ' τους καλύτερους, έδειξε την ανδρεία του σε πολλές εκστρατείες ακόμη και σ' αυτή τη Ρωσία, άλλα μετά την πτώση του Ναπολέοντα πήγε στην Αίγυπτο ζητώντας μια ασχολία ανάλογη με την ιδιοσυγκρασία του που δεν μπορούσε να βρει πια στη Γαλλία.

Κείνη την εποχή ο Μεχμέτ Αλής ετοιμαζόταν να πραγματοποιήσει ένα σχέδιο που είχε από καιρό για να οργανώσει το στρατό του σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό σύστημα. Πλήθος από ξένους απατεώνες και τυχοδιώχτες έρχονταν διαρκώς να τον περιστοιχίσουν με υποσχέσεις και κολακειές. Ανάμεσα σ' όλους τους ενοχλητικούς αυτούς τύπους ο πασάς ξεχώρισε το Σέβ και δέχτηκε τις υπηρεσίες που του πρόσφερε ο Γάλλος συνταγματάρχης όχι τόσο για τη στρατιωτική του αξία όσο για τις βαθιές γνώσεις του στην επιστήμη και στην τέχνη. Γάλλε, του είπε ο πασάς της Αιγύπτου, αν

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

θέλεις να μου ορκιστείς πίστη, θα σε κάμω βέη και θα διοικείς το πρώτο σύνταγμα του στρατού μου. Οφείλεις όμως να απαρνηθείς την θρησκεία σου και να ασπαστείς τον Ισλαμισμό· αν δεν είσαι Μωαμεθανός, οι Άραβες δεν θα θελήσουν να σε υπακούσουν.

Η πρόταση άρεσε του Σέβ. Μέσα σ' ένα από τα μεγαλύτερα τζαμιά της Αλεξάνδρειας απαρνήθηκε επίσημα τη Χριστιανική Θρησκεία. Φόρεσε το σαρίκι, άλλαξε τ' όνομά του και κείνοι τον γέμισαν με πολύτιμα δώρα και του κανόνισαν ένα μισθό σαράντα χιλιάδες γρόσα το χρόνο.

Το σύνταγμα του Σολιμάν Βέη ήτανε στρατοπεδευμένο έξω από την πόλη, μα το σπίτι του ήταν στη Μεθώνη στο μεγάλο «Δρόμο της Αγοράς».

Στην πόρτα του φύλαγαν μια δεκαριά στρατιώτες. Όταν τους είπαμε πώς θέλαμε να ιδούμε το Βέη μας έκαμαν ένα τεμενά και μας άφησαν να μπούμε.

Βρήκαμε το Σολιμάν ξαπλωμένο πάνω σ' ένα πλατύ κρεβάτι· ήταν η ώρα έντεκα το πρωί. Μας ζήτησε συγνώμη πού μας δεχόταν μ' αυτό τον τρόπο και δικαιολογήθηκε μια αδιαθεσία, αποτέλεσμα υπερκόπωσης. Του είπα τότε πως είχα ρθει στο Μοριά με το σκοπό να επισκεφτώ μερικές πόλεις, ότι το σχέδιο του ταξιδιού μου είχε εκπληρωθεί και ότι πριν μπω στο πλοίο για τη Γαλλία δεν ήθελα να φύγω χωρίς να του προσφέρω τις υπηρεσίες μου. Γυρίζοντας στην πατρίδα μας να μπορέσω να φέρω στην οικογένεια του την ελπίδα και για το δικό του γυρισμό.

Σας ευχαριστώ απείρως, μου είπε με ευγένεια. Η προσφορά σας αυτή μου προξενεί μια αληθινή ευχαρίστηση. Τέτοια ευκαιρία επικοινωνίας μεταξύ Γαλλίας και της άκρης αυτής του Μοριά είναι πολύ σπάνια και θα επωφεληθώ από την προθυμία σας για να γράψω στους φίλους μου.

Θα σας δώσω ακόμη — αφού το επιθυμείτε — και ένα γράμμα και θα σας παρακαλέσω να το στείλετε ή να το δώσετε ο ίδιος στον πατέρα μου. Μένει στη Λυών. Και ύστερα από μια στιγμή σιωπής, πρόσθεσε με κάποια συγκίνηση: Δεν αγάπησα στη ζωή μου παρά τρεις ανθρώπους γιατί τρεις άνθρωποι μόνο μου έχουν κάμει καλό. Ο πατέρας μου, ο Ναπολέων και ο Μεχμέτ Αλής.

Ναργιλές και καφές μας προσφέρθηκε από ένα μικρό νέγρο, σκλάβο του Σολιμάν, τις Τούρκικες όμως τούτες περιποιήσεις ακολούθησε φιλοφροσύνη καθαρά Γαλλική. Crateras magnes, statuunt, el vina coronant.

Εναντία σ' έναν προφήτη τόσο αυστηρό και στο νόμο του, το κρασί κύλαγε στα πλατειά ποτήρια και τρεις - τέσσεροι Αιγύπτιοι αξιωματικοί που βρέθηκαν εκεί δεν δίστασαν ν' αδειάσουν αρκετές μπουκάλες. Τέτοια είναι η επίδραση που εξασκεί

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

πάνω μας η αγάπη της πατρίδας όταν βρεθούμε στην ξενιτιά. Πάντα Γάλλος στην καρδιά, παρά την αποστασία του, ο Σολιμάν ήπια στην υγεία της χώρας του και η ανάνηψη αυτή ήταν τόσο δυνατή που δάκρυα κύλησαν στα μάτια του. Απαντήσαμε στην πρόποση ανευφημώντας.

Αφού μιλήσαμε κατόπι αρκετή ώρα για την Κωνσταντινούπολη και για τα πολιτικά της Γαλλίας για τα όποια έδειξε ζωνρό ενδιαφέρον του μαρτύρησα την επιθυμία μου να ιδώ το χαρέμι του: - Colonel, του είπα, αυτό που σας ζητώ δεν πρέπει να σας φανεί παράξενο. Δεν σας βλέπω εδώ σαν ένα Τούρκο αλλά σαν ένα Γάλλο.

Οι Αιγύπτιοι αξιωματικοί αποτραβήχτηκαν και τρεις γυναίκες του χαρεμιού του Σολιμάν παρουσιάστηκαν μπροστά μας. Η μία ονομαζόταν Παναγιώτα, οι άλλες δυο ήταν αδερφές. Και οι τρεις ήταν εξαιρετικά ωραίες, είχαν πολλή χάρη, εξυπνάδα και περιπάθεια" άλλα ή Χρυσούλα προ πάντων, ή μεγαλύτερη από τις δύο αδελφές ήταν μια συναρπαστική; ομορφιά. Λιγνή, φυσιογνωμία γλυκεία με μια λεπτή μελαγχολία χυμένη στο κρινορόδινο πρόσωπο της. Μάτια γαλάζια σαν τον ουρανό και μαλλιά μαύρα όπως ο έβενος έδιναν μια εξοχή αντίθεση. Και οι τρεις ήταν πλούσια και κομψά ντυμένες και τούτο έδινε μεγαλύτερη λάμψη στην ομορφιά τους. Ήταν νεαρές Ελληνίδες σκλάβες.

Η Χρυσούλα ηλικίας δεκαοχτώ περίπου χρονών ήταν η ευνοούμενη του Σολιμάν Βέη. Την αγαπούσε μ' ένα σφοδρό ερωτά κι' εκείνη, όπως μόρεσα να καταλάβω άπα τις αλλεπάλληλες επισκέψεις πού έκαμα στο χαρέμι του Σεβ, ανταποκρινόταν στο αίσθημά του. Μια τραγική σκηνή πού είχε διαδραματιστεί εξ αίτιας της είχε κάμει ακόμη μεγαλύτερη τη στοργή της για το συνταγματάρχη.

Μια νέγρα, σπάνια ομορφιά, τ' όνομά της Αρσάνα που ο Σολιμάν είχε φέρει άπα την Αίγυπτο εξουσίαζε την καρδιά του προτού γοητευτεί από τα θέλγητρα της Χρυσούλας. Πολλές φορές η Αρσάνα, παρατημένη, είχε φανερώσει την οργή της και με τα δάκρυα της και με τα λόγια της ώσπου μια μέρα — δυο μέρες πριν έρθω στη Μεθώνη — όρμισε στην κρεβατοκάμαρα του Σολιμάν. Κι' είδε εκεί... Τη Χρυσούλα στην αγκαλιά του απίστου εραστή της!

Το θέαμα αυτό έκαμε το θυμό της να ξεχειλίσει. Άπιστε, βρυχήθηκε, με γλέντησες για δικό σου θρίαμβο και δικό μου αίσχος. Κι' αμέσως χίμηξε πάνω στην αντίζηλο της με μια τυφλή λύσσα, την έπιασε άπα τα μαλλιά, της ξεσκίζει το πρόσωπο και πάει να της βγάλει τα μάτια άλλα συγκρατιέται από το Σολιμάν πού

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

στην ορμή του θυμοί του την παραδίδει στους στρατιώτες του και προστάζει να τη θανατώσουν μπροστά στα μάτια του.

Μόλις άκουσε αυτή την προσταγή η Αρσάνα, χωρίς καθόλου να γίνει ικετευτική : Όχι, είπε, όχι, Σολιμάν. Μη με καταδικάσεις, δεν θέλεις το θάνατο μου. Η Αρσάνα σου είναι πολύ αγαπητή, δεν μπορείς να διψάς το αίμα της. Και όπως εγώ, αγάριστος να λησμονήσεις την αγάπη μας και να θελήσεις να με θυσιάσεις στην αντίζηλο μου· πεθαίνω χωρίς λύπη αφού ο θάνατος θα με απαλλάξει από τη μισητή της θεά... Και γέμιζε με κατάρες τη Χρυσούλα όταν ο Σολιμάν ξαναδίνει τη μοιραία διαταγή. Η Αρσάνα όμως χωρίς να δειλιάσει πάλι εξακολουθεί με όλη την έξαψη της λύσσας της να ξεσπά σε κατάρες κατά του σύμπαντος.

Οι τρεις γυναίκες του Σεβ ήταν μαζί του ύστερα άπα τρεις μήνες μόνες, και τώρα άρχισαν να μιλούν την Αραβική γλώσσα. Με τόση ευκολία μάθαιναν πάντα οι Έλληνες. Προικισμένοι με μια εξοχή οξύνοια και βαθιά κρίση έπαιρναν με την πρώτη επαφή κείνο πού οι άλλοι δεν μπορούσαν να μάθουν ακόμη και υστέρτα άπα μακριά σπουδή. Τους μίλησα ελληνικά. Η γλώσσα τους πού δεν περίμεναν να την ακούσουν από το στόμα ενός Γάλλου, φάνηκε πως τις ευχαρίστησε και γρήγορα γίναμε φίλοι. Είχε πια πάρει τέλος μια ευχάριστη συνομιλία μαζί τους που δεν μπορούσε να καταλάβει ο Σολιμάν κι' είχε μπει για το λόγο αυτό σε αμηχανία, όταν σηκωθήκαμε να αποτραβηχτούμε. Δεν μας άφησε να φύγουμε παρά όταν πήρε την υπόσχεση μας ότι θα μας είχε το ίδιο βράδυ στο δείπνο.

Στις τέσσερις ή ώρα επιστρέψαμε στην πρόσκλησή του. Μέσα στο ίδιο δωμάτιο που μας είχε δεχτεί το πρωί είχε στηθεί ένα στρογγυλό τραπέζι ανατολίτικο στρωμένο μ' άσπρο τραπεζομάντιλο και στολισμένο με μπουκάλια.

Τρεις Ευρωπαίοι ινστρούχτορες, δύο φίλοι και ό Σολιμάν κάθισαν. Όσο για μένα κάθισα ανάμεσα στις δυο αδερφές. Σε μια άκρη του τραπεζιού είχαν καθίσει τρεις ηλικιωμένες γυναίκες, αρκετά κακοντυμένες.

Ενώ ή κουβέντα περιστρεφόταν γύρω άπα την Αίγυπτο, την Τουρκία, τη Γαλλία, εγώ ήμουν παραδομένος στην ηδονή να περιποιούμαι τις θελκτικές γειτόνισσες μου. Το να τρώει κανείς με γυναίκες ενός χαρεμιού είναι για τον ταξιδιώτη μια εξοχή τύχη πού δεν απαντάς συχνά στην Τουρκία κι' έχει μαζί κάτι το σκανταλιάρικο. Ρώτησα ποιες ήταν οι τρεις γριές για τις οποίες μίλησα παραπάνω.

Η μία απ' αυτές, μου είπε ή Χρυσούλα, είναι θεία μας. Ορφανές από πολύ τρυφερή ηλικία, κατοικούσαμε μαζί μ' αυτή, το μόνο μας συγγενή, μέσα σ' ένα μικρό σπίτι έξω από την Τριπολιτσία, όταν οι Αραμπάδες πού λεηλατούσαν την περιοχή έφτασαν

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

μια μέρα και στο σπίτι και μας αφάνισαν. Σκλάβες μας φέρανε στο Σολιμάν πού μας κράτησε για τον εαυτό του. Όσο για κείνη πού μας ανάστησε άπα μικρά, εξαφανίστηκε, την πιάσανε αιχμάλωτη υστέρα από μερικές ημέρες απάνω στα βουνά, πουλήθηκε φτηνά και καταδικάστηκε να κουβαλάει νερό. Άλλα ή τύχη μας την έφερε μια μέρα στην Πόρτα της Μεθώνης. Τρελές από τη χαρά μας τρέξαμε χωρίς να χάσουμε καιρό να ζητήσουμε ικετεύοντας την απελευθέρωση της. Ο Σολιμάν πού δεν μας χάλαγε ποτέ το χατίρι φάνηκε αμέσως πρόθυμος να πληρώσει τα λύτρα της και να τη σήμερα πού της φέρονται με την ίδια καλοσύνη όπως και σε μας.

Είσαστε ευχαριστημένες κοντά στο Βέη ;

Ο χαρακτήρας του είναι μαλακός, ή ψυχή του το ίδιο κι' ή ευτυχία μας θα ήταν τέλεια αν το θέαμα των δυστυχισμένων συμπατριωτών μας πού είναι φορτωμένοι τις αλυσίδες της σκλαβιάς δεν ερχόταν να φαρμακώσει Όλες τις απολαύσεις μας.

— Μα θα μείνετε λοιπόν πάντα σκλάβες ;

— Ο Βέας μας έχει δώσει τη λευτεριά: και μου έδειξε το «Billet de liberte» γραμμένο από το χέρι του ίδιου του συνταγματάρχη.

θέλησα τότε να συγχαρώ το Σεβ για την ανθρωπιστική του αυτή πράξη κι' εκείνος μου είπε : «"Αν έχω αλλάξει θρησκεία δεν άλλαξα χαρακτήρα και ή ψυχή μου θα είναι πάντα ή ψυχή ενός Γάλλου. "Όλες αυτές οι γυναίκες, νέες και γριές, θα γυρίσουν μετά τον πόλεμο στις εστίες τους. Έχω ακόμη μέσα στο σπίτι μου οχτώ Έλληνες πού είχαν πάρει τα όπλα στο χέρι και πού δεν άφησα να τους σφάζουν.

Στο διάστημα τούτο ένα πλήθος φαγητά της κουζίνας του ίδιου του πασα διαδεχόταν το ένα το άλλο στο τραπέζι μας. Στα επιδόρπια «έρευσε» πάλι ή σαμπάνια και το γλέντι άναψε. Ο Σολιμάν, οι δυο φίλοι μου, οι Γάλλοι ιντρούχτορες, παλιοί αξιωματικοί του Βοναπάρτη, τραγουδούν τραγούδια Βακχικά επαναλαμβάνοντας πάντοτε το τέλος όλοι σε χορό.

Καθένας μας διηγόταν εύθυμες ιστορίες και μολονότι ή γλώσσα πού μιλούσαμε δεν ήταν αντιληπτή από τους άλλους συνδαιτυμόνες, ή ευθυμία μας ήταν τόσο ανοιχτόκαρδη πού μεταδόθηκε αμέσως σε όλους. Τούτο τότε μόρεσα να σημειώσω πώς παντού όπου συναντηθούν μερικοί Γάλλοι παραδίδονται σε μια αληθινή ευθυμία άγνωστη στους άλλους λαούς.

Το δείπνο παρατάθηκε μέχρι τις οχτώ η ώρα το βράδυ. Ναργιλέδες ήρθαν κατόπι και ή συζήτηση εξακολουθούσε όταν ξαφνικά φωνές πού έρχονταν από τη γειτονική κάμαρα μας διέκοψαν. Ήταν οι φωνές ενός μπεμπέ εφτά με οχτώ μηνών που ανάσταινε ο Σολιμάν στο σπίτι του. Είχε βρει το μωρό στη ρίζα ενός δέντρου,

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

του 'δώσε τ' όνομα «Κολοκοτρώνης» και τ' αγαπούσε σαν πραγματικό του παιδί. 'Ανέτρεψε ακόμη μια κόρη δύο με τρίο χρονών που τη φώναζε «Μπουμπουλίνα». Ζήτησα και μου φέρανε τα δύο παιδιά. Είχαν κι' αυτά την «Κάρτα της Ελευθερίας». Τούτο είναι μια προφύλαξη πού έκρινα καλό να πάρω, μου είπε ό Σολιμάν χωρίς αυτή, αν πέθαινα μια μέρα ξαφνικά, τα παιδιά θα τα 'παιρναν και θα τα πουλούσαν. Αποχωριστήκαμε με το συνταγματάρχη· στο διάστημα των δεκαπέντε ήμερων πού πέρασα στη Μεθώνη, παρόμοιες επισκέψεις έγιναν πολλές φορές και πάντα ό Σολιμάν μ' ετίμησε με την εύνοιά του. Κανείς δεν μπορεί να φανταστεί πως ο άνθρωπος αυτός απαρνήθηκε κάθε αίσθημα τιμής πώς αγκάλιασε τη θρησκεία των Τούρκων και πήγε με το μέρος τους για να πολεμήσει ενάντια στους Χριστιανούς. Δεν φοβάμαι να μετανιώσω αν πω ότι επικεφαλής των Αιγυπτίων, ό Σολιμάν, είναι περισσότερο ευτύχημα παρά δυστύχημα για τους Έλληνες. Αλήθεια, πόσα μέρη δεν έχει εμποδίσει να λεηλατηθούν; Πόσους Έλληνες δεν έχει σώσει από το μαχαίρι των 'Αράβων; Πόσες φορές δεν ξαναγύρισε στην τάξη στρατιώτες έτοιμους να προσβάλουν γυναίκες και παιδιά; Για τις πράξεις αυτές μ' εβεβαίωσαν οι δυο μου φίλοι, ό Πρόξενος της Αυστρίας στη Μεθώνη κι' ένα πλήθος πρόσωπα πού δεν είχαν κανένα συμφέρον να με απατήσουν. Όλη ή πολιτεία του Σεβ ήταν μέχρι σήμερα αφιερωμένη στην ευημερία της οικογενείας του πού βρίσκεται στη Λυών και κατόπι στην ανακούφιση της δυστυχίας. Η πόρτα του ήταν ακατάπαυτα πολιορκημένη από μάζες δυστυχισμένων πού τους συντηρούσε και το σπίτι του γεμάτο Ρωμιούς που δεν παύουν να εκθειάζουν τα υπέροχα χαρίσματα του. Ο ίδιος έτυχα μάρτυρας σε πολλές φιλανθρωπικές του πράξεις και κατηγορώ τον εαυτό μου που δεν αποδίδω εδώ ένα δημόσιο έπαινο στον ανθρωπισμό του.

Χαιρέτησα τους γνωστούς, είδα μια ύστερη φορά το Σολιμάν Βέη κι' αναχώρησα από τη Μεθώνη, καβάλα πάνω σ' ένα αράπικο άλογο πού μου είχαν κάμει δώρο. Πενήντα νέγροι οπλισμένοι πήγαιναν μπροστά και πίσω μου ακολουθούσαν τέσσερες υπηρέτες. Με την επιδειχτική αυτή πομπή έφτασα στο Ναβαρίνο. Ο Αιγυπτιακός στόλος που τον περίμεναν εκεί άπα έξι μήνες, πήγαινε τώρα να ρίξει άγκυρα.

3.6 ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΚΛΑΒΕΣ ΤΗΣ ΜΕΘΩΝΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΟΥ ΙΜΠΡΑΗΜ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟ ΣΟΙ ΤΟΥ ΣΗΜΕΡΙΝΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ

3.6.1 ΟΙ ΣΚΛΑΒΕΣ ΤΗΣ ΜΕΘΩΝΗΣ

Το βιβλίο του C. D. μαζί με άλλα φιλελληνικά δημοσιεύματα στις Ευρωπαϊκές εφημερίδες για τις αγριότητες που γίνονταν εις βάρος των Ελλήνων εξύπνησε επί τέλους το ενδιαφέρον της Ευρώπης. Ο Ουγκώ έγραφε φλογερούς στίχους:

Τίποτα πια δεν συγκρατεί

τον αιμοβόρο Ιμπραήμ.

Σαν γεράκι πετά από τον

Ισθμό στις Μυκίνες.

Σαν λύκος κάνει σφαγή

και το θάνατο σκορπά.

Σαν γυρίζει στη σκηνή

μ' ένα βρυχηθμό το δήμιό του καλεί

και πέφτουν κεφάλια

το αίμα ποτάμι κυλά.

Αυτό είναι το λουτρό

του φονιά Ιμπραήμ.

Έτσι ξεσηκώθηκε μια μεγάλη καμπάνια για τα Ελληνικά δίκαια και δημιουργήθηκε το δυνατό φιλελληνικό ρεύμα που παρέσυρε τις Κυβερνήσεις των τριών μεγάλων Δυνάμεων στην Ναυμαχία του Ναβαρίνου και τη Γαλλική Κυβέρνηση έπειτα στην εκστρατεία του Μαιζόν στην Πελοπόννησο ³³.

Λίγους μήνες μετά την καταστροφή του Τουρκοαιγυπτιακού στόλου στο Ναβαρίνο και λίγο πριν από την απόβαση του Μαιζόν, έρχεται στη Μεθώνη ο Αυστριακός Πρόκες Όστεν μ' ένα καράβι Αραμπάδες αιχμαλώτους να τους

³³ Το γενικό στρατηγείο του Γαλλικού στρατού είναι πάλι η Μεθώνη.

ανταλλάξει με Χριστιανούς. Βρήκε τον Ιμπραήμ στη σκηνή του απάνω στο λόφο, του παρουσίασε τους μαύρους αιχμαλώτους και τον παρακάλεσε να τους ανταλλάξει με γυναικόπαιδα. Του ζήτησε ακόμη να του παραδώσει και το στρατηγό Χατζηχρήστο, το νεαρό Σισίνη και μια ωραία Μεσολογγίτισσα που την έλεγαν Λέλη. Ο Ιμπραήμ προφασιζόταν πώς οι Χριστιανοί σκλάβοι δεν ανήκουν σ' αυτόν άλλα σ' άλλους αφέντες πού ζητούσαν πολλά γρόσα να τις ελευθερώσουν. Οι μέρες περνούσαν και το έργο της ανταλλαγής των αιχμαλώτων προχωρούσε πολύ δύσκολα. Ο Πρόκες Όστεν είχε νοικιάσει ένα σπίτι στην παραλία, το καράβι του — η «Αφροδίτη»—περίμενε αραγμένο στα λιμάνι.

Μια μέρα διηγείται ο Πρόκες Όστεν ³⁴, ένα κορίτσι ίσα με δεκάξι χρονών ξέφυγε κρυφά από τη σκηνή του αφέντη του. Είχε μάθει πως ο Αυστριακός αυτός είχε ελευθερώσει την αδερφή της και με δάκρυα στα μάτια ήρθε κι' έπεσε στα πόδια του παρακαλώντας τον να τη σώσει κι' αυτή. Οι Τουρκοαραπάδες την πήρανε όμως χαμπάρι και κάνανε μπλόκο στο σπίτι πρώτου προφτάσει ο Πρόκες Όστεν να τη μπαρκάρει στο καράβι του. Παίρνει και φερμάνι από τον Ιμπραήμ να στείλει αμέσως πίσω τη σκλάβια στον αφέντη της. Η Ελληνοπούλα είναι πεθαμένη άπα την απελπισία της. Πέφτει πάλι στα γόνατά του και τον εξορκίζει στο όνομα όλων των αγίων να μην την παραδώσει, αλλιώς θα σκοτωθεί μπροστά στα μάτια του.

Αποφάσισε τότε ο Πρόκες Όστεν να τη στείλει στον Ιμπραήμ μ' ένα δικό του αξιωματικό που θα την προστάτευε στο δρόμο να μη την πειράξει κανείς και σαν έφταναν στον Ιμπραήμ θα τον παρακαλούσε να αγοραστεί ή κόρη για λογαριασμό του Πρόκες Όστεν.

Ο Μπουργκινιόν ένας νέος αξιωματικός και σαν ένα τρομαγμένο ζαρκάδι η Ελληνοπούλα σκλάβια έσκιζαν το αγριεμένο πλήθος που παραμέριζε στο πέρασμα τους, ανεβαίνοντας το λόφο. Ο Πρόκες Όστεν πού τους παρακολουθούσε με τα κιάλια απ' το παράθυρο του είδε σε μια στιγμή ένα μπουλούκι μαύρους να πέφτει απάνω τους. Ο Μπουργκινιόν τράβηξε το σπαθί αλλά οι μαύροι άρπαξαν την σκλάβια και την πήγαν στον Ιμπραήμ πού παράγγειλε στον Πρόκες Όστεν πως ο αφέντης της εξήταγε πολύ ακριβά για να την παραδώσει.

Τότε σηκώνεται κι' ο Πρόκες Όστεν μία και δύο στο τσαντίρι του πασά: «Αν για το γιο του Μεχμέτ Αλή, του πλουσιότερου ανατολίτη, είσαι πολύ ακριβή, για μένα όμως δεν είσαι. Σε αγοράζω γιατί δε θέλω να γίνει το αίμα σου βάρος στην ψυχή

³⁴ Prokesch von Osten: Deukwudcgkeilen und Erinnerungenaus dem Orient, Stugard 1837.

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

μου». Τον Ιμπραήμ τον πήρε το φιλότιμο. Αρπάζει τη μικρή και την πετάει στην αγκαλιά του ξένου «Εγώ την αγοράζω και στη χαρίζω».

Αν όμως με κάθε θυσία οι περισσότερες αγωνίζονταν να κερδίσουν την λευτεριά τους πολλές από τις σκλάβες τούτες, μας λέει ο Βαρόνος Dumont ³⁵, αρνιόνταν να αναγνωρίσουν τους νόμιμους άντρες τους και προτιμούσαν τις αλυσίδες της σκλαβιάς από τις αλυσίδες του γάμου. Όταν οι Γάλλοι ήθελαν να επέμβουν εκείνες έβρισκαν χίλια δύο τεχνάσματα για να φτάσουν στα πλοία πού θα τις πήγαιναν στην 'Αίγυπτο κοντά στους μαύρους αγαπητικούς τους.

Μία απ' αυτές τις Σουλιώτισσες σκλάβες παντρεύτηκε τον Ιταλό καπετάνιο Τζοβάνι Μασαρέλο από τη Τζένοβα. Τούτος ο Ιταλός ναυτικός που όπως λένε είχε κάμει και πειρατής, ήταν αραγμένος στο λιμάνι της Μεθώνης όταν τη νύχτα της 30 'Απριλίου 1825 ο Μιαούλης έβαλε φωτιά στην Τούρκικη μοίρα και το καράβι του κάηκε. Από τότε άραξε για πάντα στη στεριά της Μεθώνης, έκαμε παιδιά, αγγόνια και δισεγγόνια πού δουλεύουνε τώρα τα παραγάδια και το δυναμίτη στα νερά της Μεθώνης πού όταν είναι ξάστερα στις μεγάλες μπουνάτσες κοιτάζοντας με το γυαλί μπορεί να ιδείς μαζί με τα Τούρκικα και το Γενοβέζικο στο πάτο της θάλασσας.

³⁵ Souvenirs historiques pe la campagne de Morée 1828 par le general Baron Dumont, 1879 σελ. 20.

3.6.2 ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΟΥ ΙΜΠΡΑΗΜ

Ο Ιμπραήμ πασάς έριξε άγκυρα στο λιμάνι της Μεθώνης στις 26 Φεβρουαρίου 1825 (5 règeb 1240). Βρήκε το κάστρο της γερό. τείχη ψηλά, εφόδια πολλά και τα βαρεία Ρούσικα κανόνια πού είχε αφήσει ο Ορλόφ.

Στο παλιό Τούρκικο διοικητήριο έστησε το κονάκι του. Τούτο το χτίριο είναι ιστορικό γιατί μέσα κει κατοίκησε αργότερα και ό στρατηγός Μαιζόν. Στις «Αναμνήσεις» του ο Mengcart ³⁶, το περιγράφει μ' όλες τις λεπτομέρειες: «Το ανάκτορο του 'Ιμπραήμ πάσο φαίνεται, σα μια ολόκληρη πολιτεία με τα τείχη της και τις πύλες της μέσα στην ίδια την πολιτεία της Μεθώνης. Είναι χτισμένο σε τετράγωνο σχέδιο· μια πτέρυγα χωρίζει το χτίριο σχηματίζοντας δύο αυλές. Στο ισόγειο οι στάβλοι, απάνου τα διαμερίσματα του μαύρου πρίγκιπα και της ακολουθίας του. Ένας απέραντος διάδρομος βγάζει σ' όλα τα δωμάτια...»

Κοντά στη μαύρη ακολουθία του ό Ιμπραήμ πασάς είχε και πολλούς Ευρωπαϊούς αξιωματικούς, γιατρούς, μηχανικούς και τεχνίτες. Έκτος από τον Εγγλέζο γιατρό του λόρδου Μπάιρον ³⁷ πού αναφέρει ο C. D., οι άλλοι φαίνεται πως ήταν Γάλλοι. Ο ένας, γράφει ο Mangcart, ήταν μέσα από το χωριό μου, άλλοι δυο από τη Λυών· ό τρίτος από τη Μαρσίλια και οι άλλοι δυο από την Τουλώνα. Ήτανε αγκαζαρισμένοι για τέσσερα χρόνια στην υπηρεσία του αρχηγού που τον υπηρετούσαν πιστά και παρευρίσκονταν πάντοτε στο τραπέζι και στις διασκεδάσεις του. Ήταν εκείνοι που μαζί με τους Ιταλούς διασκεδάζαν τη σχόλη και την πλήξη του αρχηγού τους με ένα είδος θεάματος. Το ίδιο το σπίτι του Ιμπραήμ χρησίμευε για θέατρο. Ήπαιζαν από καιρό σε καιρό παντομίμες που τις συνόδευαν σκοινοβασίες, χοροί και αθλητικά παιχνίδια.

Οί αποδοχές τους ήταν 8-9 χιλιάδες φράγκα το χρόνο εκτός από τα πλούσια ρούχα πού τους παραχωρούσε και την καθημερινή τροφή που άξιζε 7 - 8 φράγκα για τον καθένα. Σε κάθε συμβόλαιο είχε μπει ρήτρα να μην εξαναγκάζονται ν' αλλάξουν

³⁶ Mangcart: *Souvenirs de la Morée recueils pendant le séjour des Français dans la Peloponnèse*. Paris 1830. Κεφάλαιο XXVII.

³⁷ Millengen: έκαμε νεκροψία του Μπάιρον. Αργότερα γιατρός του Σουλτάνου. Ένας από τους μεγαλύτερους αρχαιολόγους της Κωνσταντινούπολης. Έχει γράψει και διάφορες μονογραφίες για την Ελλάδα.

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

τα ονόματα τους ή τη θρησκεία τους και θα τους πλήρωνε στο τέλος της υπηρεσίας τους τους μισθούς ενός ολόκληρου χρόνου και θα είχε έπειτα ακόμη την υποχρέωση να τους στείλει πίσω στη Γαλλία χωρίς ναύλα.

Για το θέατρο του Ιμπραήμ πού σκαρώσανε στη Μεθώνη οί Γάλλοι μαζί με τους Ιταλούς ό Bory de Saint-Vincent ³⁸, γράφει: Το θέατρο είναι μέσα στο παλάτι του 'Ιμπραήμ σε μια μεγάλη σάλα. 'Απάνω στο μεγάλο ριντώ της σκηνής φάνταζε μια μεγάλη ημισέληνος που τη στεφάνωνε με δάφνες μια Νίκη ζωγραφισμένη φριχτά. Άλλα μουτζουρωμένα πανιά προσπαθούσαν να παραστήσουν τις σκηνογραφίες του παράξενου αυτού θεάτρου. Το ρεπερτόριο το αποτελούσαν παντομίμες και κωμωδίες (vaudevilles de la rue de Chartres) που είχαν μεγάλη επιτυχία. Οι αξιωματικοί του Τουρκοαιγυπτιακού στρατού το θεωρούσαν μεγάλη τιμή να συχνάζουν σε τούτο το θέατρο κι' ήταν τόση η συρροή που με δυσκολία κατόρθωνε να εξασφαλίσει κανείς μια θέση. Πίσω από το χώρο που ήταν προορισμένος για την αυλή του Ιμπραήμ, μαύρη και άσπρη, υπήρχε και μια γαλαρία - ταμπούρι απ' όπου οι γυναίκες της Εξοχότητάς του μπορούσαν να παρακολουθούν το θέαμα χωρίς να φαίνονται από τους άλλους θεατές. 'Η αυλαία του πριγκηπικού θεάτρου άνοιγε με τα χειροκροτήματα των αξιωματικών. Στη σκηνή άντρες παρίσταναν τις θεατρίνες και αν πιστέψουμε τον αρχηγό της Γαλλικής επιστημονικής αποστολής τους γυναικείους ρόλους έπαιζαν νεαροί Ρωμιοί πού πολλές φορές αναγκάζονταν να παίζουν τον ίδιο ρόλο και μετά την παράσταση!

3.6.3 Ο ΣΟΛΙΜΑΝ ΚΑΙ ΤΟ ΣΟΙ ΤΟΥ ΣΗΜΕΡΙΝΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ

Για το Σολιμάν Βέη, το Γάλλο αποστάτη μιλούν πολλοί περιηγητές και ιστορικοί. Ο Ρενέ Πυώ ³⁹ τοποθετεί το χαρέμι του Σολιμάν κοντά στο ναό της Ανεμώτιδος Αθηνάς : «Στη θέση του ναού της Ανεμώτιδος Αθηνάς είναι ένα Τούρκικο τζαμί. Κοντά σ' αυτό το τζαμί είναι το σπίτι όπου ό Σολιμάν είχε ιδρύσει το

³⁸ Bory de Saint – Vincent, Relation du voyage de la commission scientifique de Morée dans le Peloponnése, les Cyclades et l' Atique, Paris 1836, σελ. 169.

³⁹ René Pyaux: Revenons en Grece, Paris 1830.

χαρέμι του. Στο ίδιο σπίτι κατοίκησε αργότερα ο Colonel Gubiere διοικητής του 27ου πεζικού συντάγματος του Μαιζόν». Εκτός από τα βιβλία που μιλούν για την παράξενη ζωή και τη δράση του Γάλλου αποστάτη, υπάρχει κι' ένα βιβλίο αφιερωμένο ολόκληρο στο Σολιμάν. Είναι του Aimé Vingtrinier: «Soliman Pacha, généralissime des armées Egyptiennes ou histoire des guerres de l' Egypte de 1820-1860. Paris 1856». Εδώ μέσα ο Aimé Vingtrinier διηγείται και τούτη την ιστορία που μοιάζει σαν παραμύθι :

«...Σ' ένα δρόμο της Μεθώνης ήταν ένα πολύ κομψό μαγαζάκι — όχι ενός απλού παπουτσή, γιατί ή λέξη αυτή έχει στην Ευρώπη κατώτερη σημασία — αλλά ένας καλλιτέχνη των παπουτσιών. Εδώ που τα παπούτσια είναι χρυσοκέντητα, το επάγγελμα είναι αριστοκρατικό όπως του κοσμηματοπώλη, του εμπόρου μεταξωτών, αρωμάτων ή μαντηλιών που έρχονται από το Μισίρι. Ο έμπορος ήταν παντρεμένος τη σίντι Μαρία, μια νέα Ελληνίδα εξαιρετικά όμορφη. Μια μέρα μέσα σε μια οχλαγωγία απ' αυτές που ήταν συνηθισμένο φαινόμενο στη Μεθώνη τον καιρό του Ιμπραήμ ή σίντι Μαρία κινδύνεψε από τους μαύρους που της είχανε κάμει μπλόκο και δεν θα γλίτωνε αν δεν παρουσιαζόταν σωτήρας ο Σολιμάν να τραβήξει το σπαθί. Έτσι άρχισε τό ειδύλλιο. Μέ τό σαλπάρισμα του στόλου ή ωραία γυναίκα του παπουτσή βρέθηκε μέσα στο πλοίο ακολουθώντας τον καινούργιο της φίλο στην άλλη ήπειρο. Μόλις τόμαθε ο άντρας της μπάρκαρε και κείνος από πίσω από τό στόλο. Στην Άλεξάντρα και στα Κάιρο τρέχει σε δικαστές και κονσόλες να πάρει πίσω τη γυναίκα του. Μα ή Μαρία δηλώνει στο δικαστήριο πως είναι και θέλει να μείνει Μουσουλμάνα· πως δεν θέλει να γυρίσει πίσω στον πρώτο της άντρα αλλά θέλει να ζήσει μέ το δεύτερο. Σύμφωνα μέ τό μουσουλμανικό νόμο του Σολιμάν ή γυναίκα τώρα ήταν μέσα στο δίκιο της. Ο δυστυχισμένος Ρωμιός γυρίζει πίσω στην πατρίδα του και καταριέται την ιδέα που είχε να παντρευτεί μια γυναίκα τόσο όμορφη.

Ύστερα από λίγα χρόνια πέθανε από τον καημό του. Η σίντι Μαρία γέννησε με το Σολιμάν μια κόρη, που παντρεύτηκε το Σερίφ πασά. Η κόρη πάλι του Σερίφ πήρε το Σαμπρή πασά. Κι από την τελευταία τούτη ένωση γεννηθήκανε τρία παιδιά. Το ένα απ' αυτά είναι η μητέρα του σημερινού Βασιλιά της Αιγύπτου Φαρούκ.

3.7 TO BENETO-OΘΩΜΑΝΙΚΟ ΟΧΥΡΟ CASTEL DA MARE ΣΤΗ ΜΕΘΩΝΗ (ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ)*

Παρά την μοναδική γεωστρατηγική σημασία της Μεθώνης, ως κύριας ναυτικής βάσεως, στρατιωτικής και πολιτικής, στη διάρκεια του ύστερου Μεσαίωνα και της Αναγεννήσεως, αυτή δεν έχει τύχει, ακόμη, μιας συστηματικής ιστορικής μελέτης και μιας πλήρους αρχαιολογικής περιγραφής. Προκαταρτικές προσπάθειες – όπως οι συνοπτικές και γενικές εργασίες του Σούλη⁴⁰ και του Luce⁴¹ – για να σκιαγραφήσουν την ιστορία της πόλεως, κάθε άλλο είναι παρά ικανοποιητικές⁴², γιατί η μελέτη των αρχαιοτήτων της Μεθώνης (που διατηρούνται ακόμη σε σχετικά, καλή κατάσταση) έχει παραμεληθεί, πιο πολύ από την ιστορική έρευνα. Οι μικρές εργασίες που έχουμε, όπως το «Νησί Οχυρό», που έχει μελετηθεί (ως ένα κτίσμα) στην εκτεταμένη και φιλόδοξη εργασία του Andrews⁴³, υστερεί από τη μεθοδολογική της ανεπάρκεια και διακρίνεται, έτσι, για την αποσπασματική της παρουσίαση και τα ασήμαντα συμπεράσματα⁴⁴. Σκοπός μας, ωστόσο, είναι να προσπαθήσουμε να διευκρινίσουμε όχι μόνο τη χρονολογία και τις λειτουργικότητες αυτού του ενδιαφέροντος οχυρού, αλλά και την ταυτότητα των κατασκευαστών του και, ακόμη, να περιγράψουμε την μορφολογία του σπάνιου οκταγωνικού σχεδίου του.

* Η εργασία αυτή υποστηρίχθηκε οικονομικά από την Υπηρεσία Ερευνών του Πανεπιστημίου Bar – Han. Ευχαριστίες εκφράζονται προς τον Καθηγητή Gallorra (Νεάπολη), De Winter (Τελ Αβίβ), Dr. Κόντη (Αθήνα), Κα Arbel (Βενετία)· στο επιτελείο της Πρεσβείας του Ισραήλ στην Αθήνα.

⁴⁰ Βλ. G. Soulis, "Notes on Venetian Modon", Πελοποννησιακά Ι, Δ' (1968 – 9), Αθήναι 1960, 267 – 275.

⁴¹ Βλ. S. B. Luce, "Modon – A. Venetian Station in Mediaeval Greece, classical and Mediaeval Studies in Honor of E. K. Rand, New York, 1938, 195 – 208. Γενικό, παρ' όλο που δεν είναι χωρίς σημασία, είναι και το άρθρο του A. Bees στο EII, III, 619, 622.

⁴² Άλλα έργα, όπως Μεθώνη και Κορώνη του A. Mompheratos, δεν είναι σύγχρονα και πάντως, δεν υπάρχουν, όχι μόνο στο πρωτότυπο ελληνικό κείμενο, αλλά και στην Ιταλική του μετάφραση: *Modone e Corone Sotto la Signoria Veneziana*. Αθήναι 1918. Δεν μπορέσαμε, εξ' άλλου, να βρούμε το *Bibliographie Principale des Chateaux gorts de la Corece*, που εκδόθηκε από τους N. Moutsopoulos, G. Dimitrokallis, Annales Techniques (Athenes) XXXVII/500, 145 – 148. Ο Γ. Δημητροκάλης, *Τεχνικά Χρονικά*, Αθήναι 1968 XXV, 145 – 148 επιβεβαιώνει την έλλειψη μιας επαρκούς μελέτης για την πόλη γενικά και για το οχυρό που διαπραγματευόμαστε ιδιαίτερα.

⁴³ Βλ. K. Andrews. "Castles of the Morea", A.S.C.A., Prineton, 1953.

⁴⁴ Σχετικά με την αξία αυτής της μονογραφίας, βλ. τα σχόλια του Sh. Tamari στο «Comments on the question of Dating of Octagonal Fort in Modon», Bar = lian Annual (Hischberg) (Heb), 1977, 156 – 157.

I.- Η κατασκευή, λοιπόν, του οχυρού από τους Μεθωναίους και τους Βενετούς θα μπορούσε να καθοριστεί, μάλλον οριστικά, από τον σύγχρονό του Pietro Bembo, σε μια αξιόλογη μαρτυρία – παράγραφο, αφιερωμένη στην οχύρωση της Μεθώνης, στον πέμπτο τόμο της Ιστορίας της Βενετίας ⁴⁵, που έχει γράψει. Πραγματικά, πέρα από τη μοναδική σημασία αυτής της Ιστορίας, ως της πρώτης επίσημης ιστορίας της Δημοκρατίας της Βενετίας ⁴⁶, θα μπορούσε, ίσως, να προσφέρει κάποια λύση στο πρόβλημα του καθορισμού της χρονολογίας κατασκευής ⁴⁷. Γιατί, παρά την προαναφερόμενη παράγραφο του Bembo, δεν γίνεται σε οτιδήποτε άλλο σχετικό έγγραφο, κάποια μνεία μιας τέτοιας χρονολογίας. Το γεγονός, όμως, ότι ο Bembo από την μία μεριά, ήταν σύγχρονος με τα γεγονότα που πραγματεύεται στην Ιστορία ⁴⁸ και από την άλλη, το γεγονός ότι ο πέμπτος τόμος τελείωσε το 1534 ⁴⁹, φαίνεται να υποδηλώνεται εδώ ένα σημείο εκκινήσεως για ένα υποθετικό καθορισμό των χρονικών ορίων.

Ο καθορισμός αυτός μπορεί, γι' αυτό το λόγο, να βασιστεί στα παρακάτω στοιχεία: πρώτο, στις οριστικές χρονολογίες των διαστημάτων του χρόνου, που πραγματεύεται η Ιστορία (1487 – 1513), (εκτός από το τέλος της συγγραφής της παραγράφου, σχετικής με την παρουσίασή μας, το 1534), δεύτερο στην αναφορά και τη σχέση αυτής της παραγράφου με την Βενετική Μεθώνη μάλλον, παρά με την Οθωμανική (μια και η Οθωμανική κατάκτηση, από τον Βαγιαζίτ II, αναφέρεται αργότερα ⁵⁰). Τούτο σημαίνει ότι τα δύο αυτά στοιχεία καθιστούν δυνατό, τουλάχιστον ένα διπλό ενδιάμεσο συμπέρασμα: πρώτο, ο χρόνος της κατασκευής του οχυρού δεν μπορεί να είναι ενωρίτερα από το '487 και αργότερα από το 1534 και δεύτερο, το οχυρό κατασκευάστηκε, όπως προαναφέρθηκε, στη Βενετική Μεθώνη, πριν από την Οθωμανική κατάκτηση, το 1500.

Πραγματικά, το δεύτερο αυτό συμπέρασμα συμβάλλει στο να καθορίσουμε το χρονικό διάστημα κατασκευής του οχυρού με περισσότερη ακρίβεια, ανάμεσα στα έτη 1487 και 1500. Ωστόσο, οποιαδήποτε προσπάθεια – στη φάση αυτή – να

⁴⁵ Βλ. *Perri Bembi Cardinalis Rerum Venetorum Historiae Libri XII Lutetiae*, (Paris) MDLI, III B. Επίσης πρβλ. Το Ιταλικό κείμενο, DHV. 65.

⁴⁶ C. Lagomaggiore, *L' Istoria Viniziana de Pietro Bembo: NAV 2serie t. VII 1904, 8 ff.*

⁴⁷ Πρβλ. για παράδειγμα, τη συμπτωματική αναφορά του V. Coronelli, Isolario, Venetia 1690, 185: "Non si trova memoria del tempo della di lei erectione"... Αξίζει να σημειωθεί εδώ, ότι στα άλλα έργα του, ο Coronelli δεν εξηγεί καθόλου αυτό το ζήτημα.

⁴⁸ Για την βιογραφία του Bembo και την γενική δραστηριότητά του στην ιστορία (που συμπεριλαμβάνονται το διάστημα της Ιστορίας της Βενετίας για τα έτη 1487 – 1513), βλ. C. Dionisotti, *Dizionario Biografico degli Italiani, VIII Roma, 1866, 133 ff, 143 – 144.*

⁴⁹ Πρβλ. C. Lagomaggiore, *NAV VII, 1904, 347 – 148.*

⁵⁰ Πρβλ. για παράδειγμα *DHV 66* (όπου η συζήτηση για το οχυρό γίνεται στην σελίδα 65).

καθορίσουμε το πραγματικό έτος της κατασκευής αυτής, ενδέχεται να μην είναι μόνο αδύνατο να πραγματοποιηθεί, από τη πλήρη σιωπή των πηγών ⁵¹, αλλά και όσο προχωρούμε στο φως των πηγών να συναντάμε την αληθινά, περίπλοκη και δύσκολη φύση του προβλήματος. Η δυσκολία αυτή παρουσιάζεται, ίσως, κάτω από δύο προκαταρκτικούς παράγοντες καθορισμού και με το συμπέρασμα που εξάγεται από αυτούς: πρώτος (όπως θα δούμε αργότερα) η λειτουργική σύνδεση (σχεδιαστική και λειτουργίας) του οχυρού με το λιμάνι και το μόλο. Δεύτερος, οι διάφορες μαρτυρίες για την επανακατασκευή του μόλου, στο δεύτερο μισό του 14ου αιώνα ⁵² ή οι επισκευές του στο πρώτο μισό του 15ου αιώνα ⁵³. Με άλλα λόγια, αν το σύγχρονο τα κατασκευής του οχυρού και του μόλου είναι, πραγματικά, σωστό, τότε η ύπαρξη του μόλου – παρά το γεγονός ότι βρίσκεται σε μια ερειπωμένη κατάσταση – ήδη στο δεύτερο μισό του 14ου αιώνα, ή ακόμη, στο πρώτο μισό του 15ου αιώνα, ενδέχεται να ανατρέπει την τοποθέτησή μας στο έτος 1487, ως το έτος της πιο πρώιμης χρονολογίας ανεγέρσεως του οχυρού ⁵⁴. Έτσι, παρ' όλο που είμαστε αναγκασμένοι,

⁵¹ Όχι μόνο τα τυπωμένα χρονικά και οι ιστορίες παραλείπουν να σημειώσουν αυτή τη χρονολογία, αλλά ακόμη και στα χειρόγραφα, δεν μπορούμε να βρούμε ένα επίσημο έγγραφο με χρονολογία (όπως εκείνο που πραγματεύεται για το λιμάνι και το οχυρό του Zonchio: "*Capì del Consiglio dei X, Lettere, Busta no 8/19, VI. 1501, NAV XIX/11900, 137 ff*), από το οποίο θα μπορούσε να εξαχθεί η χρονολογία. Ούτε, ακόμη, και στο επίσημο έγγραφο που αναφέρεται στην αποστολή του Cosma la scualigo στη Μεθώνη, το 1492, για να ετοιμάσει ένα πρότυπο σχέδιο για τις οχυρώσεις της (βλ. ASV, Consiglio de X. Misti 25 foll. 122 – 125).

⁵² ASV Senato, Misti 34, foll. 17 – 18.

⁵³ ASV Senato, Misti 58, fol. 150. Misti 59, fol. 176, Senato Mar 1, fol. 150 ff., Senato Mar 4, fol. 269.

⁵⁴ Σχετικά με το συμπέρασμα τούτο, θα μπορούσε κανείς, να παραπέμψει στη «χαρτογραφική» τεκμηρίωση που έχουμε στην κατοχή μας. Ωστόσο, ξέχωρα από τα προβλήματα που έχουν σχέση με τη φύση, ποιότητα και σημασία αυτής της τεκμηρίωσης (γιατί στο μεγαλύτερο μέρος της είναι, ακόμη, χειρόγραφη) σε τελική ανάλυση αυτή θέτει περισσότερα προβλήματα, αντί να δίνει λύσεις ως προς τη χρονολογία του οχυρού. Γιατί, ενώ, από την μία μεριά, ο υποτιθέμενος αυθεντικός χάρτης του Reuwier' s τυπώθηκε το 1463 ως παράρτημα στην περιγραφή της Μεθώνης από το Γερμανό προσκυνητή B von Breydenbach, *Peregrinationes in Terram Satictam, Mainz, 1486* και από την άλλη στη veduta της πόλεως, που περιγράφεται στο *Acquisti della Ser, a Republica di Venezia in Dalmazia nel Generatato del N.H.P. Valier (B.C. MSS. F.D. 658 c/v)*, φαίνονται μόνο ο μώλος, χωρίς κανένα σημείο για το οχυρό, με ένα τρόπο ο οποίος να ανατρέπει, πιθανόν, τη προηγούμενη δήλωσή μας, σχετικά με το έτος 1487. Εκτός από αυτό, το ζήτημα της αυθεντικότητας αυτών των «χαρτών», σε ό,τι μας αφορά, ως και παρομοίων τους, δημιουργείται, καθαρά, από τον χάρτη (που τυπώθηκε στη Βενετία το 1686), σχεδόν όμοιος με τους δύο άλλους στο βιβλίο του V. Coronelli, *Memorie Historiografiche Delli Regni Della Morea e Negroponte*. Τούτο σημαίνει ότι, πέρα από τη σημασία και πειστικότητα του Coronelli (1650 – 1713) ο οποίος, ως γεωγράφος της Δημοκρατίας και κοσμογράφος αναφέρθηκε στη Μεθώνη, στα περισσότερα από τα γεω - κοσμογραφικά έργα του (εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε, ότι δεν υπάρχει ακριβής χάρτης της Μεθώνης, σε ένα από τα πιο λεπτομερή έργα του Coronelli από πλευράς κειμένου και χαρτογραφίσεως, *Conquiste Della Ser. Republica di Venezia nela Dalmazia. Epiro e Morea Durante la Guerra Intrapresa Contro Mehmet IV Imper de Turchi Negli Due Anni Primi den Principato di Marc An. Giustiniani, BNM, Mss 180 D 22*). Αν η υπόθεσή μας, ότι το *Memorie* εκδόθηκε το 1686 είναι σωστή, τότε το ζήτημα της αξιοπιστίας αυτού του επίσημου εγγράφου και, αναγκαία, και εκείνων των ομοίων που προηγήθηκαν (ή ακόμη και άλλων – μη Ιταλικών – συγχρόνων παραλλήλων εκδόσεων, όπως του J. Peters Description

μπροστά στις δυσκολίες που αναφέρθηκαν πιο πάνω – να καθυστερήσουμε την χρονολογία κατασκευής ακόμα και γύρω στο 1500 ⁵⁵, το έτος της Οθωμανικής κατακτήσεως, ή Βενετική κατασκευή του οχυρού, σε κάθε περίπτωση, φαίνεται να είναι οριστική.

Η τελευταία αυτή θέση βασίζεται, πραγματικά όχι μόνο στα όσα εκτέθηκαν πιο πάνω (κυρίως στην παράγραφο του Bembo), αλλά, ακόμη, και στην περίπτωση αυτή, στο γεγονός ότι αυτές οι Τουρκικές πηγές δεν κάνουν μνεία, έστω και στο ελάχιστο – για την Οθωμανική κατασκευή του *ex nihilo*. Τούτο σημαίνει, ότι τα Τουρκικά χρονικά ⁵⁶, στις ομοιομορφίες τους και τις γενικές αναφορές τους, τονίζουν, ανάμεσα στα άλλα, δύο κύριες απόψεις: από τη μία τονίζονται οι φοβερές οχυρώσεις της Βενετικής Μεθώνης και από την άλλη δίνεται ιδιαίτερη σημασία στην πτώση της πόλεως, έπειτα, μόνο, από στραγγαλιστικό περιμετρικό αποκλεισμό (από ξηρά και θάλασσα), που τον ακολούθησε ισχυρός και ανηλεής βομβαρδισμός, ο οποίος (στο διάστημα των 28 ημερών) κατάστρεψε τους υψηλούς πύργους της, εξουδετερώνοντας έτσι την ικανότητά της ⁵⁷ για αποτελεσματική άμυνα.

des Principales Villes...de Goffe de Venise...de la Grece, 1686), δημιουργείται, σε όλη του την αυστηρότητα, επειδή δεν θα είναι λογικό να υποστηρίξουμε ότι το 1686 δεν είχε ακόμη ανεγερθεί το οχυρό. Τελείως αντίθετα, όχι μόνο τα περισσότερα από τα χαρτογραφικά επίσημα έγγραφα, που υπάρχουν στα Αρχεία της Βενετίας (όπως AG. MSS F 57/172 S/C, BMC, MSS P. D. C. 839/1 (8), αλλά ακόμη και του Coronelli *Topografia Della Sacra Lega, Venetia 1706* – επίσημα έγγραφο με χρονολόγηση του 17ου αιώνα η ενωρίτερα του 18ου κάνουν ακριβή και ευσυνειδήτη μνεία του οχυρού το οποίο αναγόταν στην Βενετία, εκείνο, ακριβώς το έτος (Πβπ. πιο κάτω). Εκείνη την περίοδο, ακόμη το οχυρό αναφέρεται σε έναν επίσημο έγγραφο με χρονολογία 1 Ιανουαρίου 1690 (ASV, Relazioni Ambasciatori – Rettori – Altre Cariche – Morea B. 86), όπου καθορίζεται ειδικά ως Forte Castello.

⁵⁵ Η πιθανότητα, ότι το οχυρό ήταν δυνατό να είχε κατασκευαστεί ακόμη και το 1500 (ίσως την παραμονή της Οθωμανικής κατακτήσεως στο Muharran 14/906 11 Αυγούστου 1500) μπορεί να ληφθεί υπόψη από μια επιστολή με ημερομηνία 11 Ιουλίου 1501, του Pietro Leon Dolfin στο *Annalium Venetorum* V1/1 εκδ. Cassi – Sambin, Venezia, 1943, 287 – 288. Στη πραγματικότητα ή κατασκευή μπορεί να έγινε σε απάντηση των παραπόνων των Μεθωναίων, που υποβλήθηκαν στις Αρχές της Βενετίας, σχετικά με την ασθενή κατάσταση του αμυντικού συστήματος της πόλεως: (Βλ. Dolfin, όπ. π., 31).

⁵⁶ Για τον σκοπό μας, οι παρακάτω τρεις πηγές είναι σημαντικές: α) *Fetih Name, το Αραβικό κείμενο του οποίου (στα Mss. 3423. fol. 191 A – 1963 στη Bibliotheque National, Paris)* από τον Mu' aiyadzade Alaması εκδόθηκε από τον G. Vajda. "Bulletin de Victoire de Bajaret II", *Journal Asiatique*, CCXXXVI (1948), 87 – 102, β) Sa duddin, *Fajut – tevarih II (Istanbul, 1279)* 88 – 104 (για το χρονικό αυτό βλ. G.O.W. 123 – 4, 413, C), γ) *Fecicun, Nun sa at – i elatin, Istanbul, 1275, 333 – 337*. Για το σύγχρονο αυτό χρονικό βλ. G.O.W. 106 – 108 και δ) M. Nasuh Tarihi Sultan Bayezid, TSM, MSS, Revan 1272.

⁵⁷ Χωρίς να επιμένουμε, εδώ στις λεπτομέρειες της κατακτήσεως – από την δράση που προηγήθηκε της κατακτήσεως ως την πυρπόληση της πόλεως και την εξολόθρευση των κατοίκων της, λεπτομέρειες που περιγράφονται και στις δύο μνημονευόμενες, πιο πάνω, Τουρκικές πηγές και στα περισσότερα Βενετικά χρονικά – έχει σημασία να τονίσουμε ότι ο τελικός παράγοντας, αν όχι ο πιο αποφασιστικός, στην πτώση της πόλεως συνέβη όταν η φρουρά ενθουσιάστηκε, με την θέα τεσσάρων Βενετικών σκαφών με ενισχύσεις (από τα 100 που κατόρθωσαν να διασπάσουν τον Οθωμανικό ναυτικό αποκλεισμό) και ανυπόμονοι για την βοήθειά τους εγκατέλειψαν τις θέσεις τους. Τούτο εξηγεί την σχεδόν καθολική έκθεση των τειχών στις συντριπτικές εφόδους των Οθωμανικών χερσαίων δυνάμεων (πρβλ. για

Πραγματικά, στην περιγραφή της ισχύος των Βενετικών οχυρώσεων της Μεθώνης, από την μια μεριά, και στην καταστροφή τους από τους Οθωμανούς, από την άλλη, βρίσκουμε δύο, γενικά, ενημερωτικές εκθέσεις, δηλαδή: ⁵⁸

Με τη λέξη *buḡuj*, δηλώνεται στην Αραβική, ανάμεσα στ' άλλα, όχι μόνο αστέρια, γενικά, αλλά ιδιαίτερα οι δώδεκα αστερισμοί του Ζωδιακού κύκλου. Η σημασία, εδώ, του *buḡuj* είναι δυνατό να καθοριστεί όχι μόνο ως γενική ένδειξη δυνάμεως και ομορφιάς ⁵⁹, αλλά, ακόμη, και πιο ειδικότερα, ως τα παραδεκτά σύμβολα της Αραβο - ισλαμικής αστρονομίας *Thaur* και *Jawzu* (= Γαύρος και Δίδυμοι)⁶⁰. Χωρίς να προχωρήσουμε στις συμβολικές ιδιότητες αυτών των συμβόλων, είμαστε βέβαιοι για την αρχιτεκτονική και σχηματική σημασία της λέξεως *buḡuj* ως υπέροχοι οχυρωμένοι πύργοι.

Τώρα, έστω κι αν η πρόταση αυτή (Α) δεν καθορίζει, στη στρατιωτική και αρχιτεκτονική ορολογία, την ακριβή ιδιότητα του *buḡuj*, είτε ως αμοιβαία σχετιζόμενοι πύργοι, που ενώνονται με το σύστημα των επάλξεων, είτε ως συμπαγείς οχυρωμένες αυτόνομες μονάδες, που μπορεί να προορίζονται αρχιτεκτονικά ως οχυρά *par excellence*, η τελευταία αυτή σημασία δηλώνεται, φανερά, στην αναφορά του *Sa' duddin* — (B) "*Burg ve Barusin*". Δηλαδή: αναφερόμενος στον Οθωμανικό βομβαρδισμό του οχυρωμένου άχυρου της Μεθώνης, ο *Sa'dduddin* μνημονεύει, ταυτόχρονα, την καθολική καταστροφή ⁶¹ του *buḡj'*. Τώρα, αν το Οθωμανικό πυροβολικό κατάστρεψε το *buḡj'* από τα θεμέλια του ή, ίσως, — όπως θα ιδούμε αργότερα — μόνο το άνοιγμά του στην οροφή ⁶² θα φαινόταν, σε κάθε περίπτωση, πως το *buḡj* που εξετάζουμε, δεν είναι άλλο από το οχυρό μας, όπου ή Βενετική

παράδειγμα, *Mu'ayy adrade*, όπ. π. fol. 192 – 196). DHV, 66. Θα φαινόταν κατανοητή, μπροστά στην αναπάντεχη αυτή εξέλιξη, η οποία άλλαξε τελείως την πορεία των γεγονότων, η έπαρση του Βογιαζίτ II για τη θεία αυτή πράξη της χάριτος, ή οποία δήθεν ενέπνευσε τις δυνάμεις του και τους έδωσε τη Μεθώνη ως ένα «ουράνιο δώρο». Η ισχύς των αχυρώσεων, εξ άλλου της πόλεως τονίζεται στις πηγές αυτές ως ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό. Πρβλ. για παράδειγμα, ακόμη και V. Abbondanza, *Dizionario Storico della Vite di Tutti i Monarchi Ottomani*.... Roma MDCCCL – XXXVI, 249.

⁵⁸ Βλ. *Mu' aiyadzade*, όπ. π. fol. 194 A.

⁵⁹ Για μια τέτοια ερμηνεία βλ. C.A. Nallino, *Raccolta di Scritti Editi e Inediti*, Roma 1944, 172 – 175.

⁶⁰ Βλ. A. Bausuni. *Appunti di Astronomia e Astrologia Arabo – Islamica, Venezia, 1977, 191 ff.*

⁶¹ Μια τέτοια καταστροφή είναι κατανοητή όχι μόνο από όσα αναφέρονται από το *Sadduddin*, αλλά και από τα μετέπειτα (18ος αιώνας) χρονικά του *Huseqni, Bedayi al Vegayi* (εκδ. πανομοιότυπη A. G. Tveritina, Μόσχα, 1961, fol. 363B: "*Burg veBarusini*").

⁶² Το κείμενο αυτό, το οποίο δεν είναι χωρίς εγκυρότητα, καταχωρείται στην ιστορία – (στο δεύτερο μισό του 17 αιώνα) – του Οθωμανικού ναυτικού του *Katip Celebi, Tuhfet u ikibar fi Esfar il Bihar*, Istanbul, 1329, 20 – 31: *Burg Barusin*. Εδώ έχει σημασία να τονίσουμε, ότι όλες οι πηγές μας (που συμπεριλαμβάνονται και οι δυτικές) υπογραμμίζουν το γεγονός, ότι τα καταστρεπτικά και θανάσιμα κτυπήματα από το Οθωμανικό πυροβολικό, έχουν σχέση μόνο με τα υψηλά μέρη του πύργου και τους υπερασπιστές τους.

φρουρά, ίσως, να είχε την τελευταία της θέση 63 και το οποίο, για τη μοναδική του στρατηγική σημασία να ανοικοδομήθηκε, μετά την Οθωμανική Κατάκτηση, με διαταγές από τον ίδιο τον Σουλτάνο 64. Πραγματικά, το κτήριο του Οθωμανικού οχυρού «στο ακρωτήριο απέναντι από τη θάλασσα» (όπως γράφει ο Piri Reis) 65 ενδέχεται να είχε ερμηνευτεί — όπως θα ιδούμε εκτενέστερα, αργότερα — ως η επισκευή του Βενετικού οχυρού 66 και της προσαρμογής του στην Οθωμανική στρατηγική του 16ου αιώνα.

II.- Η σημασία της Μεθώνης ως ναυτικής βάσεως, που λειτουργούσε – όπως έχουμε σημειώσει – ως κύριος σταθμός των δυτικών προσκυνητών, που ταξίδευαν στους Αγίους Τόπους και ως τόπος στρατιωτικής συγκεντρώσεως της Βενετικής ναυτικής δυνάμεως, στον αγώνα της, όχι μόνο εναντίον της Δημοκρατίας της Γένοβας, αλλά (πρωταρχικά, με τα συμφραζόμενα εδώ) και εναντίον των Οθωμανών (ανάμεσα στα άλλα, να υπερασπίζεται τις ανατολικές αποικίες της Βενετίας, όπως της Κρήτης) 67, - είχε ως αποτέλεσμα την υπερβολική ανάπτυξη των ειδικών τοπογραφικών λεπτομερειών της όπως π.χ., την παρουσία ενός λιμανιού στη θάλασσα (με το όνομα Mare di Sapienza στις περισσότερες δυτικές πηγές) και – πιο ειδικότερα – την ανέγερση εκεί μιας τριπλής ναυτικής εγκαταστάσεως, που την αποτελούσαν το λιμάνι, ο μόλος και το ναυτικό οχυρό, που διαπραγματευόμαστε.

Ενώ η οριστική χρονολογία της ανεγέρσεως αυτής της ολοκληρωμένης εγκαταστάσεως δεν έχει διευκρινιστεί ακόμη, η χαρτογραφική μαρτυρία τείνει στο να δείξει ότι είχαν κατασκευαστεί μάλλον τον 14ο αιώνα, τουλάχιστον – ένας μόλος στο φυσικό καταφύγιο, δημιουργώντας δύο λιμάνια: το porto grande και το porto piccolo. Παρά το γεγονός ότι οι λειτουργίες αυτών των δύο διαφορετικών λιμανιών δεν

⁶³ Η αναφορά αυτή από τον Luce (όπ. π. 208) δεν είναι καθόλου ασφαλής, γιατί, ενώ από τη μία μεριά, δεν έχουμε επιβεβαίωση του γεγονότος, σε οποιαδήποτε από τις πηγές μας, από την άλλη, στη δραματική επιστολή του Τούρκου διοικητού της Μεθώνης (στη διάρκεια της πολιορκίας από τα Francesco Morosini το 1686) που έχει καταχωρηθεί σε ιταλική μετάφραση στο ENF, 75, γίνεται κατανοητό ότι η φρουρά, που πρόβαλε την τελευταία άμυνα ήταν, για την ακρίβεια, η Οθωμανική.

⁶⁴ Πραγματικά η ανάγκη να κρατήσουν την Μεθώνη – εν όψει της σταθερής εγγύτητος της Χριστιανικής Αρμάδας – ως μια αξιόλογη Οθωμανική ναυτική βάση (βλ. G. Rosaccio, *Viaggio de Venetia a Constantinopoli*, Venetia, 1598, 416) ανάγκασε τους Οθωμανούς να αποκαταστήσουν ολόκληρο το αμυντικό σύστημα της πόλεως (βλ. M. Sanudo, *I. Diarii IV*, εκδόσεις Barozzi, Venezia 1880), 51 – 52.

⁶⁵ Βλ. *Kitab – I Bahriye*, Istanbul, 1935 – 34.

⁶⁶ Ο ταυτισμός αυτός σημειώθηκε ήδη τον 19 αιώνα, έστω και χωρίς θεμελίωση στα κείμενα ή τα αρχαιολογικά ευρήματα από τον J.A. Buchon, *Voyage, Sejour et Etudes Historiques en 1840 – 41*. Paris MDCCXLIII. 456 – 457. Θα μπορούσε, εδώ, να θεωρηθεί ως περιπτώ να επαναληφθούν και να απορριφθούν τα όσα ανωφελή διατείνεται ο Andrews (όπ. π. 78 ff) σχετικά με την Οθωμανική ανέγερση του οχυρού (για λεπτομέρειες βλ. Tamari “Comments on the Question”, όπ. π. 156).

⁶⁷ Βλ. Luce, όπ. π. 197.

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

καθορίζονται στις πηγές μας, φαίνεται, ότι το μεγαλύτερο λιμάνι, που είχε ένα scoglieto προοριζόταν, ίσως, για το αγκυροβόλιο των εμπορικών και των εφοδιαστικών σκαφών ⁶⁸ του στόλου, ενώ το μικρότερο λιμάνι, φαινομενικά ασφαλέστερο και πιο προστατευόμενο⁶⁹ στο ωσειδές σχέδιό του, διαμορφώθηκε ως λιμάνι μέσα στο μεγάλο λιμάνι (= argine/molo).

⁶⁸ Βλ. ENP, 71 ff.

⁶⁹ Για το σχέδιο του λιμανιού και το επίπεδο αμύνης του, βλ. A. Pacifico, Breve Descrizione Corographica dei Peloponneso o Morea, Venezia MDCCIV, 76

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

4. Η ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΦΛΟΓΑ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΤΗΣ ΜΕΘΩΝΗΣ

Αναμφισβήτητα οι ολυμπιακοί αγώνες είναι το μεγαλύτερο αθλητικό γεγονός παγκοσμίως. Κάθε τέσσερα χρόνια η χώρα που αναλαμβάνει την διοργάνωση τους γίνεται για όσο διάστημα διαρκούν οι αγώνες το κέντρο του κόσμου , πόσο μάλιστα όταν οι αγώνες επέστρεψαν στην χώρα από πού ξεκίνησαν πριν χιλιάδες χρόνια και αναβίωσαν με την σύγχρονη μορφή τους πριν από περίπου έναν αιώνα.

Ένα από τα σημαντικότερα σύμβολα των ολυμπιακών αγώνων είναι η ολυμπιακή φλόγα , σύμβολο ειρήνης και συμφιλίωσης. Η φλόγα ξεκινάει το ταξίδι της από την αρχαία Ολυμπία για να καταλήξει στο στάδιο που θα πραγματοποιηθεί η τελετή έναρξης των αγώνων , αφού πρώτα έχει γυρίσει όλων τον κόσμο και έχει μεταλαμπάδευση με το φως της τα ιδεώδη των ολυμπιακών αγώνων. Το καλοκαίρι του 2004 ήρθε η στιγμή που περιμέναμε εδώ και πολλά χρόνια οι αγώνες επέστρεψαν

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

στην Ελλάδα , και η φλόγα φώτισε κάθε γωνία της. Ένας από τους σταθμούς σε αυτό το μεγάλο ταξίδι ήταν και το κάστρο της Μεθώνης. Η φλόγα άναψε το βωμό έξω από τα τείχη του κάστρου και έγινε δεκτή από τους κάτοικους της Μεθώνης με τις ανάλογες τιμές που αρμόζουν σε ένα τόσο σημαντικό γεγονός. Το παρόν στην εκδήλωση έδωσαν τοπικοί παράγοντες , πολιτικοί καθώς πλήθος κόσμου από την ευρύτερη περιοχή. Μετά το τέλος της τελετής ακολούθησε συναυλία με τον Γεράσιμο Ανδρεατο.

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

5.ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ

Η ιστορία και ο πολιτισμός είναι δυο έννοιες άριστα συνδεδεμένες μεταξύ τους στην συγκεκριμένη περίπτωση το κάστρο της Μεθώνης αποτελεί το μέσω σύνδεσης αυτών των δυο εννοιών. Το κάστρο είναι η πολιτιστική ταυτότητα της περιοχής και τα τελευταία χρόνια γίνεται μια προσπάθεια για την ανάδειξη των στοιχείων αυτών , μέσα από μια σειρά πολιτιστικών εκδηλώσεων που γίνονται στον ευρύτερο χώρο του κάστρου. Στον παρακάτω πίνακα δίνονται αναλυτικά τα στοιχεία των παραστάσεων που έχουν πραγματοποιηθεί τα τελευταία χρόνια.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΜΕΘΩΝΗΣ

ΕΔΡΑ: ΜΕΘΩΝΗ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ 24006

ΤΗΛ 2723031397-31107

FAX: 2723031107

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΤΗΣ ΜΕΘΩΝΗΣ

ΕΤΟΣ	Ημερ/νια	ΕΙΔΟΣ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ	ΤΙΤΛΟΣ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΧΩΡΟΣ
1990	24/7	ΘΕΑΤΡΟ	Βάτραχοι (Αριστοφάνη)	ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ Καλαμάτας	Αριστερά της πύλης Του εσωτερικού Τείχους
1991	17/7	ΘΕΑΤΡΟ	Τρωίλος και Χρυσήδα (Σαίξπηρ)	ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ Καλαμάτας	Αριστερά της πύλης Του εσωτερικού Τείχους
1992	22/7	ΘΕΑΤΡΟ	Όρνιθες (Αριστοφάνη)	ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ Καλαμάτας	Αριστερά της πύλης Του εσωτερικού Τείχους
1993	18/7	ΘΕΑΤΡΟ	Ειρήνη	ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ Καλαμάτας	Αριστερά της πύλης

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

					Του εσωτερικού Τείχους
2000	10/8	Μουσική	Συναυλία Ελληνικής Μουσικής	Μιχάλης Βιολάρης – Τάκης Κωνσταντόπουλος	Τάφος
2000	12/8	Θέατρο	Τρωάδες (Ευριπίδη)	ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ Καλαμάτας	Τάφος
2000	14/8	Μουσική	Συναυλία τζαζ	Συγκρότημα	Τάφος
2001	7/8	Χορός	Παραδοσιακοί χοροί	Πολιτιστικός Σύλλογος Σιδηροχωριου	Τάφος
2001	8/8	Μουσική	Μουσικοχορευτική βραδιά	Ορχήστρα Νίκου Πράσινου και χορευτικό Πολιτιστικού συλλόγου Μεθώνης	Τάφος
2001	12/8	Θέατρο	Νεφέλες (Αριστοφάνη)	Μεσσηνιακό Ερασιτεχνικό Θέατρο	Τάφος
2002	10/8	Θέατρο	Ορέστης (Ευριπίδη)	ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ Καλαμάτας	Τάφος
2003	12/7	Θέατρο	Του κουτρούλη ο Γάμος (Αλ. Ραγκαβή)	Μεσσηνιακό Ερασιτεχνικό Θέατρο	Τάφος
2003	10/8	Χορός	Παραδοσιακοί χοροί	Σύλλογος πυρσός φιλιατρών- Πολιτιστικός σύλλογος Μεθώνης	Τάφος
2003	11/8	Μουσική	Συναυλία Ελληνικής Μουσικής	Αιθεροβάμονες	Τάφος
2003	12/8	Θέατρο	Πέρσες	ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ	Τάφος

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

			(Αισχύλου)	Καβάλας	
2003	17/8	Παιδικό Θέατρο	Ο ευτυχισμένος Πρίγκιπας (Όσκαρ Ουάιλντ)	Θέατρο του παιδιού	Τάφρος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

6.ΝΕΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΑΣΤΡΟΥ ΤΗΣ ΜΕΘΩΝΗΣ

6.1 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ»

Το κάστρο της Μεθώνης έχει ενταχθεί στο πρόγραμμα «ΚΑΣΤΡΩΝ ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ». Το πρόγραμμα «Κάστρων Περίπλους», που υλοποιείται από το Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων του Υπουργείου Πολιτισμού, αποτελεί μια συστηματική προσπάθεια ανάδειξης της οχρωματικής αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα αλλά και προβολής μνημείων φρουριακού χαρακτήρα ως φορέων ιστορικής μνήμης και νησίδων ιστορικής συνέχειας των Ελλήνων.

Η μελέτη συνολικής ανάδειξης του κάστρου Μεθώνης περιλαμβάνει αρχιτεκτονική, στατική, γεωτεχνική μελέτη, μελέτη ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων και φυτοτεχνική μελέτη με αντικείμενο:

- Τη δημιουργία χώρων εξυπηρέτησης επισκεπτών που χωροθετούνται εκτός των τειχών του κάστρου σε γειτνίαση με κεντρική πύλη
- Την άμεση άρση της επικινδυνότητας των πυλών του κάστρου και τη στεγάνωση τους ώστε να καταστούν ασφαλείς οι διελεύσεις των επισκεπτών και να αντιμετωπισθεί η περαιτέρω φθορά από τα όμβρια ύδατα.
- Την κατασκευή και τοποθέτηση θυρών βαρέως τύπου στις δύο κύριες πύλες του κάστρου και την τοποθέτηση κιγκλιδωμάτων ασφαλείας στα στόμια των πηγαδιών και δεξαμενών που βρίσκονται διάσπαρτα μέσα στο κάστρο.

Η ηλεκτρομηχανολογική μελέτη περιλαμβάνει:

- ηλεκτρολογικές εγκαταστάσεις και εγκαταστάσεις ύδρευσης, αποχέτευσης και κλιματισμού στους χώρους εξυπηρέτησης επισκεπτών

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

- φωτισμό χώρων στάθμευσης και διαδρόμων
- φωτισμό ανάδειξης των πυλών, των εσωτερικών κτισμάτων, της Εκκλησίας, της πυριτιδαποθήκης, των προμαχώνων και του Μπούρτζι
- εγκατάσταση αλεξικέρανου, συστημάτων πυροπροστασίας – πυρανίχνευσης και ασφαλείας.

Στα πλαίσια της μελέτης συνολικής ανάδειξης του κάστρου της Μεθώνης εκπονήθηκε επίσης φυτοτεχνική μελέτη που βασίστηκε στην αναγκαιότητα αισθητικής και λειτουργικής αξιοποίησης των χώρων εξυπηρέτησης.

Ειδικότερα προτείνει η φυτοτεχνική διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου του κτιρίου εξυπηρέτησης επισκεπτών , του χώρου προ της εισόδου του κάστρου και του χώρου στάθμευσης λεοφορειών. Ιδιαίτερη διαμόρφωση θα γίνει στο δώμα του νέου κτιρίου, το οποίο θα μονωθεί κατάλληλα και θα φυτευθεί, ώστε οι νέες κατασκευές να αποφεύγουν να «ανταγωνιστούν» σε μορφολογία την αξία του μνημείου.

6.2 ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΣΤΟ ΜΠΟΥΡΤΖΙ.

Η Μεθωνη για χιλιαδες χρονια ηταν μια από τις μεγαλυτερες ναυτικες δυναμεις στον Ελλαδικο χωρο, το συμαντικότερο ρολο για την αναπηξη του λιμανιου της επαιξε η γεωγραφικη θεση που κατεχει η Μεθωνη καθως είναι ένα από τα συμαντικότερα περασματα που συνδεει την δυση με την ανατολη.

Η αναπτυξη του λιμανιου ηταν αναλογη με την αναπτυξη του καστρου και της ευρητερης περιοχης , συμερα μετα από χιλιαδες χρονια το μονο που εχει μεινει για να μας θυμηζει την ακμαζουσα περιοδο της Μεθωνης είναι το καστρο και τα διαφορα ευρηματα που εχουν ανακαλυφθει στην ευρητερη θαλασσια περιοχη.

Μια ενδιαφερουσα προταση για την συλογη και την προβολη αυτων των ευρηματων είναι η δημιουργια ενός ναυτικου μουσειου στο Μπουρτζι. Παρακατω παρατιθεται μια σειρα σχεδιων για την μελετη της συγκεκριμενης πρότασης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

φωτ.1 Μπούρτζι

φωτ.2 Η πύλη του άγιου Μάρκου.

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

φωτ.3 Η πέτρινη γέφυρα με τα δεκατέσσερα τόξα που έχτισαν οι Γάλλοι μετά την απελευθέρωση.

φωτ.4 Η δυτική όψη του κάστρου.

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

φωτ.5 Ανατολική όψη του κάστρου.

φωτ.6 Το κανόνι στον πέτρινο μόλο του λιμανιού.

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

φωτ.7 Η βορινή όψη του κάστρου.

φωτ.8 Η βορινή όψη του κάστρου.

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

φωτ.9 Η βορινή όψη του κάστρου.

φωτ.10 Η βορειοδυτική όψη του κάστρου.

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

φωτ.11 Άποψη του κάστρου από την παράλια.

φωτ.12 Ανατολικό τείχος του κάστρου

φωτ.13 Η πύλη Stoppa.

φωτ.14 Το κατώτερο και αρχαιότερο τμήμα της πύλης stoppa με το θυρέο του Α. Μικιελ του 1406

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

φωτ.15 Ο λέοντας της Βενετίας

φωτ.16

φωτ.17 Βορινή όψη του κάστρου

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

φωτ.18 Βόρεια όψη προμαχώνα Loredan

φωτ.19 Η βορειοδυτική όψη του κάστρου.

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

φωτ.20 Η δυτική όψη του κάστρου.

φωτ.21

φωτ.22 Βορειοανατολική όψη του κάστρου.

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

φωτ.23 Η πέτρινη γέφυρα με τα δεκατέσσερα τόξα

φωτ.24 Η πέτρινη γέφυρα με τα δεκατέσσερα τόξα

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

φωτ.25 Ο προμαχώνας Λορενταν.

φωτ.26 Η πύλη του Αγίου Μάρκου ήταν η είσοδος στην πόλη για όσους έρχονταν ακτοπλοϊκός.

φωτ.27 Το ανατολικό τείχος του κάστρου και η σημερινή παράλια.

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

φωτ.28 Η είσοδος του κάστρου από τον προμαχώνα Λορενταν.

φωτ.29 Άποψη από την Βασιλική τaráτσα.

φωτ.30 Η είσοδος στο Μπούρτζι.

φωτ.31 Εσωτερική άποψη από το μπούρτζι.

φωτ.32 Ο εσωτερικός θόλος του Μπούρτζι.

φωτ.33 άποψη από το εσωτερικό του μπούρτζι, διακρίνονται τα σιδερά στα ανοίγματα καθώς για πολλά χρόνια το μπούρτζι χρησιμοποιήθηκε και ως φυλακή.

φωτ.34 Άποψη από το εσωτερικό του μπούρτζι.

φωτ.35 Εσωτερική σκάλα στο μπούρτζι.

φωτ.36 Κάμαρα στο εσωτερικό του μπούρτζι.

φωτ.37 Το Μπούρτζι στην είσοδο του λιμανιού όπου μπορούμε να διακρίνουμε τις εργασίες αναστήλωσης.

φωτ.38 Κλασική λήψη στο Μπούρτζι μέσα από την Πύλη του Άγιου Μάρκου.

φωτ.39 Ο πέτρινος μώλος που ενώνει το μπούρτζι με το κάστρο.

φωτ.40

φωτ.41 Νοτιοανατολικός πύργος.

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

φωτ.42 Άποψη του λιμανιού της Μεθώνης, μαντρακι, όπου αμυδρά ξεχωρίζουν τα όρια του παλαιού μόλου. Στα αριστερά ο νέος μόλος που κτίστηκε από τους Ιταλούς μηχανικούς.

φωτ.43 Νοτιοανατολικός πύργος.

φωτ.44

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

φωτ.45 Άποψη της Βασιλικής ταράτσας.

φωτ.46 Το εσωτερικό της Βασιλικής ταράτσας.

φωτ.47 Η είσοδος στη Βασιλική ταράτσα.

φωτ.48 Εργασίες αναστήλωσης στο Μπούρτζι.

φωτ.49

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

φωτ.50

φωτ.51 Η τελευταία πύλη που οδηγούσε στην πόλη-Πύλη βόρειου οχυρωματικού περιβόλου.

φωτ.52 Η τρίτη εσωτερική πύλη του κάστρου.

φωτ.53 Η κύρια εσωτερική πλακόστρωτη οδός . Το εσωτερικό τείχος έφερε κανονιοθυρίδες και τετράγωνους πύργους. Παρατηρούμε εργασίες για το φωτισμό του κάστρου.

φωτ.54 Η δεύτερη εσωτερική πύλη του κάστρου.

φωτ.55 Ένα από τα πηγάδια του κάστρου.

φωτ.56 Είσοδος που οδηγεί στο λιμάνι.

φωτ.57 Τείχος βόρειου οχυρωματικού περιβόλου.

φωτ.58 Μιναρές.

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

φωτ.59 Πανοραμική άποψη του κάστρου όπου ξεχωρίζουν μεταξύ άλλων τα χαμάμ.

φωτ.60 Λήψη του εσωτερικού του κάστρου όπου βρισκόταν ο παλιός οικισμός από την Βασιλική τaráτσα.

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

φωτ.61

φωτ.62 Εσωτερικό τείχος

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

φωτ.63 Εσωτερικό τείχος.

φωτ.64 Η αναστηλωμένη πυραμιδοειδής πυριτιδαποθήκη.

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

φωτ.65 Χαμάμ

φωτ.66 Χαμάμ

φωτ.67 Η στήλη του Μουροζινη ή Bembo.

φωτ.68 Η στήλη του Μοροζιני ή Bembo.

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

φωτ.69 Ο ξυλοστεγής ναός της Μεταμόρφωσης του Σωτήρας

φωτ.70 Ο ξυλοστεγής ναός της Μεταμόρφωσης του Σωτήρας.

φωτ.71

φωτ.72 Εσωτερική άποψη της Πύλης Storra.

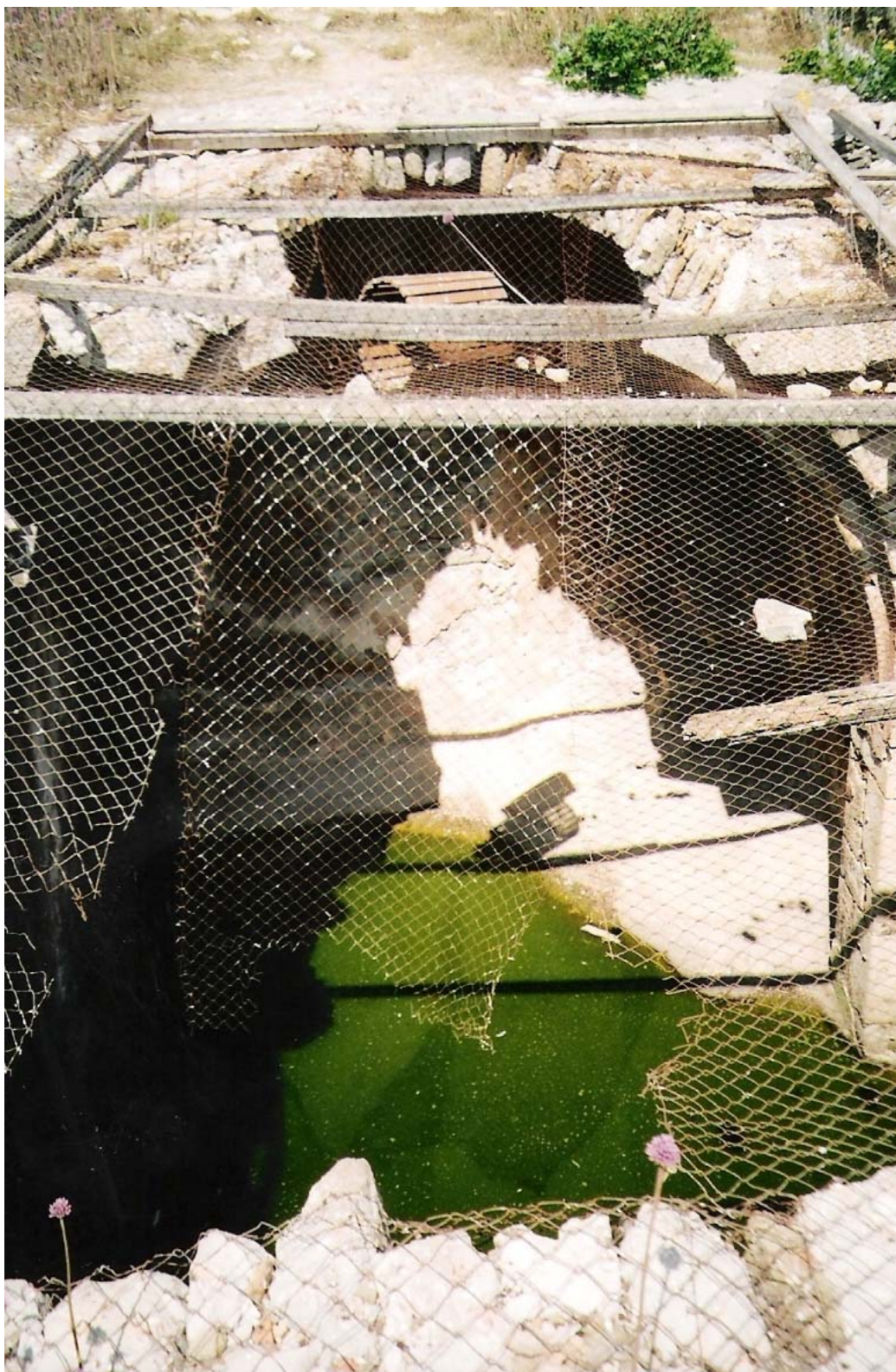
Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

φωτ.73

φωτ.74 Δεξαμενή

φωτ.75 Δεξαμενή

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

φωτ.76 Χώρος στάθμευσης ενταγμένο στο πρόγραμμα Περίπλους.

φωτ.77 Αναψυκτήριο ενταγμένο στο πρόγραμμα Περίπλους.

φωτ.78 Πλακόστρωτο.

φωτ.79

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

φωτ.80

φωτ.81 Ηλιοδύσιο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A) ΒΙΒΛΙΑ - ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ

- K . Andreaws “castles of the Morea.” New Jersey USA , Princeton 1953
- Blouet “expedition scientifique de Morea” Paris 1831 – 1838.
- A . Bon “Τα σύνορα των Ενετικών κτήσεων Εν. Μεσσηνία από το 13^ο έως και 15^ο αιώνα. ” Μεσσηνιακά γράμματα τ.β΄ 1967 σελ: 20 – 31.
- E. Καρποδίνη – Δημητριάδη. “κάστρα της Πελοποννήσου” εκδόσεις Adam Edition Αθηνά 1993
- J . c . Kraft Aschenbrenner , “Paleogeographic Reconstructions in the Methoni” embayment in Greece journal of field Archeology. 1977
- Samuel Tamari “Το βενετό- οθωμανικό οχυρό στη Μεθώνη”. Μετάφραση Νίκος Ζερβής.
- Γιάννη Γκικά “Κάστρα ταξίδια” εκδόσεις Αστηρ 1995
- Γιάννης Μπιρής “Χώρα – Πυλός – Μεθώνη το Βασίλειο του Νέστορα και ο Μοθων λίθος” εκδόσεις Road Andrea Bonetti Αθηνά 2000
- Αθηνά Ταρσουλη. “Κορώνη και Μεθώνη” (Η παρούσα έκδοση είναι ανατυπωμένη από το βιβλίο της Αθήνας Ταρσουλη Κάστρα και πολιτείες του Μοριά. Έκδοση της τραπεζης Εμπορικής πίστewος 1971
- Πάνος Γρηγορακης – Σοφία Μιγαδη “Κορώνη και Μεθώνη Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική” εκδοτικός οίκος Μέλισσα. Αθηνά 1984

Πτυχιακή εργασία: Το κάστρο της Μεθώνης

- Γ Πλουμιδης “ Συλλογή έγγραφων για τις βενετοκρατούμενες Μεθώνη και Κορώνη” 1465 – 1502 πελοποννησιακά τ.10 1974

Β)ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ – ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΟΙ ΟΔΗΓΟΙ

- Ελληνικό πανόραμα τεύχος 35 Σεπτέμβριος – Οκτώβριος 2003
- Μεθώνη ένα ταξίδι στο χρόνο έκδοτης Νίκος Βουγιουκας Αθηνά 2005
- Τα νησιά της Μεσσηνίας. Έκδοση περιφέρειας Πελοποννήσου.
- Πελοπόννησος – Η πρόκληση των ονείρων σας. Έκδοση περιφέρειας Πελοποννήσου.

Γ) ΠΗΓΕΣ

- Θουκυδίδου Ιστορία, Β'25
- “ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΑ” τόμος Γ'Δ' 1958 – 1959 Αθηνά 1960

Δ)ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ INTERNET

- www.magla.gr/gallery
- www.methoni.gr
- www.castello.gr
- www.mani.org
- www.teras.gr/ppreviewasp?
- www.mfa.gr
- www.hoc.gr
- www.touristguides.gr
- www.uop.gr
- www.parembasis.gr

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

Βακαλόπουλος Χρήστος

Περγαντάς Γιώργος

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστούμε θερμά: Τον δήμο Μεθώνης, το Κ.Ε.Π Μεθώνης, τον πολιτιστικό σύλλογο της Μεθώνης και την αρχαιολόγο **Ιωάννα Αγγελόπουλου** για τις πολύτιμες και σημαντικές πληροφορίες που μας παρείχε.